

LAUREA

AMMATTIKORKEAKOULU

Yhdessä enemmän

”Ehkä toiveena semmonen vaan, et se yhteys luontoon ei katoaisi.”

Vanhempien ajatuksia kestävän kehityksen kasvatuksesta Espoon kaupungin varhaiskasvatuksessa

Olasvuori, Larissa

2016 Hyvinkää

Laurea-ammattikorkeakoulu
Hyvinkää

”Ehkä toiveena semmonen vaan, et se yhteys luontoon ei katoaisi.” Vanhempien ajatuksia kestävän kehityksen kasvatuksesta Espoon kaupungin varhaiskasvatuksessa

Larissa Olasvuori
Sosiaalialan koulutus (yamk)
Perhekeskeisen varhaiskasvatuksen
kehittäminen ja johtaminen
Opinnäytetyö
Huhtikuu, 2016

Larissa Olasvuori

”Ehkä toiveena semmonen vaan, et se yhteys luontoon ei katoaisi.” Vanhempien ajatuksia kestävän kehityksen kasvatuksesta Espoon kaupungin varhaiskasvatuksessa

Vuosi	2016	Sivumäärä	79
-------	------	-----------	----

Espoossa otettiin käyttöön uusi varhaiskasvatussuunnitelma vuonna 2013. Varhaiskasvatussuunnitelmassa kulkee vahvasti mukana kestävä kehitys ja kestävän kehityksen kasvatusta, johon sisältyy ekologinen, taloudellinen, sosiaalinen ja kulttuurinen ulottuvuus. Tässä opinnäytetyössä selvitetään, kuinka kestävän kehityksen eri ulottuvuudet ilmenevät perheiden arjessa ja miten lapset tuovat päiväkodissa oppimiaan aiheeseen liittyviä ajatuksia, tekoja ja tietoaan päiväkodin ulkopuoliseen elämään. Lisäksi selvitetään myös, miten vanhemmat haluaisivat työntekijöiden toteuttavan kestävän kehityksen teemaa lasten kanssa toimiessaan.

Tämä opinnäytetyö pohjautuu laadulliseen tutkimusaineistoon, joka kerättiin syksyllä 2015. Aineisto koostuu neljästä teemahaastattelusta sekä kolmesta ryhmäkeskustelusta, joihin osallistui Espoon kunnallisessa varhaiskasvatuksessa olevien lasten vanhempia. Laadullinen haastatteluaineisto mahdollistaa ilmiön syvällisen tarkastelun. Aineisto analysoitiin sisällönanalyysia käyttäen, siten että yksilö- ja ryhmähaastattelut voitiin käsitellä yhtenäisenä aineistona.

Tulokset osoittivat, että yleisesti ottaen perheet elävät kestävän kehityksen mukaisesti. Etenkin, ekologiseen ulottuvuuteen liittyvät asiat, kuten kierrätys ja jätteiden lajittelu koettiin useissa perheissä helpoksi tavaksi toimia ympäristön hyväksi. Myös ne vanhemmat, jotka eivät tunnistanee kestävään kehitykseen liittyviä piirteitä perheensä käytöksessä ja rutiineissa, pitivät sosiaalisen ulottuvuuden näkökulmaa tärkeänä. Päiväkodissa tehtävän kestävän kehityksen kasvatukseen liittyviä oppeja on käytetty lasten toimesta myös kotona esimerkiksi kierrättämällä. Päiväkodeissa järjestettävät erilaiset juhlat ja tapahtumat kuuluvat sosiaalisen kestävän kehityksen ulottuvuuteen. Lapset puhuivat vanhemmille tapahtumista ja juhlisista, joiden positiivinen vaikutus näkyi kotiin saakka.

Tuloksista ilmeni myös se, että vanhemmat eivät tienneet kestävän kehityksen kulkevan Espoon varhaiskasvatussuunnitelman punaisena lankana. Vanhemmat olivat kuitenkin tyytyväisiä olemassa olevaan tapaan toteuttaa varhaiskasvatusta. He arvostivat erityisesti ekologisen kestävän kehityksen ulottuvuudesta päiväkodissa tehtäviä metsäretkiä ja sosiaalisen kestävän kehityksen ulottuvuudesta päiväkodissa opetettavia kaveri- ja vuorovaikutustaitoja.

Asiasanat: kestävä kehitys, ekologinen kestävä kehitys, taloudellinen kestävä kehitys, sosiaalinen kestävä kehitys, kulttuurinen kestävä kehitys, kestävän kehityksen kasvatusta, ekososiaalinen sivistys, kasvatuskumppanuus

Larissa Olasvuori

“Maybe one hope would be that the connection to nature would not disappear.” Parents’ thoughts about sustainable development in the City of Espoo’s pre-preliminary education

Year	2016	Pages	79
------	------	-------	----

In 2013 the City of Espoo introduced a new early childhood education plan. The plan includes a strong focus on sustainable development and the education for it which includes ecological, economic, social and cultural dimensions. This thesis will investigate how sustainable development and its different dimensions are visible in everyday life of the families and how children employ the basic ideas of the education outside of the daycare environment. Also, this work intends to clarify the parents’ interests in how the daycare workers put sustainable development education into practice when working with children.

This work is based on the qualitative research data-which was collected during autumn 2015. The data set includes four individual thematic interviews and three focus group interviews. The participants of this work are parents of the children who attended Espoo public daycare. Qualitative interviews give insightful perspective to the phenomenon. The individual and focus group data formed a coherent data set that was analyzed with content analysis.

The findings suggest that the families are following the ideas of sustainable development. Especially, aspects related to the ecological dimension, such as recycling or waste separation, were considered as an easy way to act in an environmentally friendly manner. Also the parents who did not recognize the key elements of sustainable development in their family life or daily routines supported the social dimension perspective of sustainable development. The learning outcomes of the sustainable development education, recycling for example, have moved from the daycare to the family homes with children. The events and celebrations that take place in a daycare are part of the social and cultural dimension of sustainable development. These events had positive effects on children which were also discernible at home.

The results also indicated that the parents were unaware that the early learning education plan had a focus on sustainable development. However, parents were pleased with the current way of practicing early learning education. The parents appreciated the trips to the forest as part of the ecological dimension of sustainable development and friendship- and interaction skills that were part of the social dimension.

Keywords: Sustainable Development, Ecological Sustainable Development, Economic Sustainable Development, Social Sustainable Development, Cultural Sustainable Development, Sustainable Development Education, Eco-Social Education

Sisällys

1	Johdanto.....	7
2	Opinnäytetyön tausta, tarve ja tarkoitus.....	8
3	Aikaisemmat tutkimukset aiheesta	9
4	Kestävä kehitys.....	10
4.1	Kestävän kehityksen määrittelyä.....	10
4.2	Ekologinen kestävä kehitys	12
4.3	Taloudellinen kestävä kehitys	13
4.4	Sosiaalinen ja kulttuurinen kestävä kehitys	14
5	Kestävän kehityksen kasvatusta.....	15
5.1	Kestävän kehityksen kasvatuksen määrittelyä	15
5.2	Kestävä kehitys Espoon varhaiskasvatussuunnitelmassa	19
5.2.1	Vihreä lippu -ohjelma	21
5.2.2	Keke päiväkodissa -opas	23
5.3	Ekososiaalinen sivistys.....	23
5.4	Kasvatuskumppanuus	25
6	Opinnäytetyön toteuttaminen	27
6.1	Tutkimuskysymykset.....	27
6.2	Laadullinen tutkimus	27
6.3	Aineistonkeruu	29
6.3.1	Aineistonkeruun yhteneväisyydet	29
6.3.2	Teemahaastattelu.....	29
6.3.3	Ryhmäkeskustelut	31
6.4	Aineiston analysointi.....	32
6.5	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	35
7	Tulokset.....	37
7.1	Kestävä kehitys perheen arjessa	37
7.2	Päiväkodin kestävä kehityksen kasvatuksen näkyminen lapsen toiminnassa.	42
7.3	Vanhempien toiveita kestävä kehityksen kasvatuksen toteuttamisesta päiväkodissa.....	45
8	Johtopäätökset	49
8.1	Kestävä kehitys perheen arjessa	50
8.2	Päiväkodin kestävä kehityksen kasvatuksen näkyminen lapsen toiminnassa.	53
8.3	Vanhempien toiveita kestävä kehityksen kasvatuksen toteuttamisesta päiväkodissa.....	55
9	Pohdinta ja jatkotutkimusaiheet.....	57
9.1	Opinnäytetyön arviointia	57
9.2	Ammatillinen kehittyminen	59

9.3	Jatkotutkimusaiheita	60
Lähteet		62
Kuviot..		67
Liitteet.....		68

1 Johdanto

Kestävä kehitys nousi kansainväliseen keskusteluun erityisesti YK:n alaisesta ympäristön ja kehityksen komissiosta vuonna 1987. Kestävän kehityksen perusideana on taata hyvät ja oikeudenmukaiset elämisen mahdollisuudet tämän päivän ihmisille ja tuleville sukupolville. Ajatuksena on muuttaa ja muokata ihmisten toimintaa tavoitteellisesti siten, että ekologiset reunaehdot otetaan käyttäytymisessä ja valinnoissa huomioon. Kavereista huolehtiminen, lähiympäristön tutkiminen ja kestävämmän arkikäytännön oppiminen ovat konkreettisia asioita, joita päiväkotikäiset lapset harjoittelevat kestävä kehityksen nimissä. Kestävän kehityksen ajatusten ja toiminnan käyttöönotto päiväkodin arkeen ei vaadi isoja muutoksia, vaan useat toimintatavat ovat jo mukana varhaiskasvatuksen työkäytännöissä. (Luomi, Paananen, Viberg & Virta 2010, 9.)

Kestävään kehitykseen kuuluu eri ulottuvuuksia, jotka ovat ekologinen, taloudellinen, sosiaalinen ja kulttuurinen ulottuvuus. Ajatuksena on, että eri ulottuvuudet toteutuvat yhtä aikaa. Kestävää kehitystä määritellään monella eri tavalla. Klassisin kestävä kehityksen määritelmä on Brundtlandin komission määritelmä, joka toteaa kestävä kehityksen olevan sellaista toimintaa, jolla nykyhetken tarpeet tyydytetään, kuitenkin viemättä tulevaisuuden sukupolville mahdollisuutta tyydyttää omia tarpeitaan (Brundtland 1987, 43). Toinen yleisesti käytetty määritelmä kuvaa kestävä kehityksen olevan muutosta, jolla taataan terveelliset, turvalliset ja oikeudenmukaiset elämisen mahdollisuudet nykyisille ja tuleville sukupolville. Sen edellytyksenä on ihmisten toiminnan sovittaminen ekologisiin reunaehtoihin. Kolmannessa määritelmässä sopeutuminen, oppiminen ja toiminta kuuluvat vahvasti kestävään kehitykseen. Tämän määritelmän mukaan talous, yhteiskunta ja luonto ovat vahvassa yhteydessä, ja se tulisi tunnistaa ja ymmärtää ja sovittaa toiminta sen mukaiseksi. (Nikodin, Kokkonen & Viberg 2013, 19-20.)

Espoon varhaiskasvatussuunnitelmassa kulkee kestävä kehityksen ajatus vahvasti mukana. Uudistetussa varhaiskasvatussuunnitelmassa yhtenä tavoitteena on kestävä kehityksen kasvatuksen vahvistaminen varhaiskasvatuksessa. Valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa ei ole viittauksia kestävään kehitykseen eikä sen ottamiseen huomioon kasvatuksessa, joten tässä suhteessa Espoo on asiassa edelläkävijänä. Aihe on ajankohtainen, koska uusi varhaiskasvatussuunnitelma on ollut käytössä vuodesta 2013 alkaen ja on tärkeätä tietää, missä on onnistuttu ja mitä voisi tehdä toisin tai mihin voisi vielä panostaa enemmän. Espoon varhaiskasvatussuunnitelmaan onkin kirjattu, että kestävä kehityksen tuominen kattavasti toimintaan voi viedä aikaa. Tarkoituksena on oppia asiasta lisää, varhaiskasvattajat yhdessä lasten ja perheiden kanssa. Tutustumismatka on yhteinen oppimisprosessi. (Espoon varhaiskasvatussuunnitelma 2013, 8.) Espoossa on asetettu tavoitteeksi, että vuoteen 2016 mennessä jokaisella päiväkodilla, koululla ja oppilaitoksella on oma kestävä kehityksen ohjelma. Espoon

tavoitteena on myös se, että näistä 15 prosenttia on saanut ulkoisen tunnuksen tai sertifikaatin kestävän kehityksen toiminnastaan. Valtakunnallinen Kestävää kehitystä edistävän kasvatuksen ja koulutuksen -strategia toimii tavoitteiden taustalla. (Espoo 2016.) Lähden tässä opinnäytetyössäni selvittämään, kuinka kestävän kehityksen ajatukset näkyvät ja toteutuvat perheissä, kuinka päiväkodissa toteutetut opetukset ovat siirtyneet lasten toimintaan päiväkodin ulkopuolelle ja minkälaisia toiveita vanhemmilla on päiväkodissa tehtävän kestävän kehityksen kasvatuksesta.

Kestävä kehitys on myös ajankohtainen syksyllä 2015 voimaan tulleen Agenda 2030 -ohjelman kautta. Syyskuussa 2015 YK:n jäsenmaat sopivat tavoitteista ja toimintaohjelmista, joilla on tarkoitus edistää kestävää kehitystä vuoteen 2030 saakka. Tätä ohjelmaa kutsutaan Agenda 2030 - maailman uudet kestävän kehityksen tavoitteet. Tärkeimmäksi tavoitteeksi nousi äärimmäisen köyhyyden poistaminen sekä kestävä kehitys kaikilla sen osa-alueilla. (Ulkoasiainministeriö 2016.) Kestävä kehitys oli vahvasti esillä eri medioissa syksyn 2015 aikana. Koska eläminen kestävän kehityksen mukaisesti tänä päivänä on tärkeää, on myös ensiarvoisen tärkeää miettiä, kuinka se näkyy varhaiskasvatuksessa ja kuinka kestävän kehityksen kasvatus toteutuu.

Tässä opinnäytetyössä kuvaan aluksi luvussa kaksi opinnäytetyön taustan, tarpeen ja tarkoituksen ja sen jälkeen luvussa kolme aikaisempia tutkimuksia aiheesta. Teoreettista viitekehystä kuvaan ja määrittelen luvuissa neljä ja viisi. Teoreettinen viitekehys nojautuu kestävään kehitykseen ja sen kasvatukseen. Määrittelen yleisesti kestävästä kehityksestä sekä sen neljää eri osa-alueita. Esittelen myös mitä on kestävän kehityksen kasvatus ja kuinka se näyttyy Espoon varhaiskasvatussuunnitelmassa. Lisäksi määrittelen ekososiaalisen sivistyksen ja kasvatuskumppanuuden. Luvussa kuusi kuvaan opinnäytetyön toteutumista ja tutkimusmetodisia valintoja. Luvussa seitsemän esittelen opinnäytetyön tulokset ja luvussa kahdeksan tuloksista nousseet johtopäätökset. Viimeisessä luvussa pohdin, kuinka opinnäytetyöprosessi on onnistunut, mitä tästä olen oppinut ja mitä voisi vielä tutkia aiheen tiimoilta.

2 Opinnäytetyön tausta, tarve ja tarkoitus

Opinnäytetyön aihe tarjottiin Espoon kaupungin varhaiskasvatuksen toimesta. Espoon kaupungin varhaiskasvatuksessa on otettu käyttöön uusi varhaiskasvatussuunnitelma syksyllä 2013 ja läpi koko uuden varhaiskasvatussuunnitelman kulkee vahvasti kestävän kehityksen ajatus. Kestävä kehitys on muutenkin varhaiskasvatuksessa tuore asia, ja tiedossa ei ole kuinka vanhemmat asiaan suhtautuvat. Opinnäytetyöni tarkoituksena on kehittää Espoon kaupungin varhaiskasvatuksessa kestävän kehityksen parissa tehtävää työtä. Opinnäytetyöni tavoitteena on selvittää, kuinka perheissä kestävän kehityksen osa-alueet ilmenevät ja miten lapset tuovat päiväkodissa oppimiaan kestävän kehityksen ajatuksia, tekoja ja tietojaan päiväkodin ulko-

puoliseen elämään. Tavoitteena on myös selvittää, miten vanhemmat haluaisivat varhaiskasvatuksen työntekijöiden toteuttavan kestävän kehityksen teemaa lasten kanssa. Opinnäytetyöstä on hyötyä myös muille varhaiskasvatuksen työntekijöille, jotka voivat kehittää pedagogista työskentelyä kyseisen teeman parissa.

Tartuin aiheeseen, koska aihe on kiinnostava ja koen, että sen merkitys on tärkeä tänä päivänä. Tutkimuksen tekemisestä tekee vielä mielenkiintoisempaa se, että tässä kysytään vanhempien näkökulmaa. Kasvatuskumppanuus on myös tämän päivän varhaiskasvatuksessa tärkeä ja esillä oleva asia. Olen toiminut vasta hetken lastentarhanopettajana uuden varhaiskasvatussuunnitelman aikana, joten ammatillisesti saan perehtyä syvemmin tärkeään aiheeseen. Toivon, että tulevaisuudessa saan hyödyntää omaa tietämystäni aiheesta työkentällä ja mahdollisesti oppia aiheesta lisää.

3 Aikaisemmat tutkimukset aiheesta

Heidi Vartiainen (2014) on kasvatustieteiden pro gradu -tutkielmassaan selvittänyt, kuinka Vihreä lippu - ohjelman tavoitteet toteutuvat ja minkälaista ympäristökasvatusta tehdään Vihreä lippu -ohjelman avulla varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa sekä toisen asteen koulutuksessa. Työssä selvitetään, mitkä ovat ohjelman vaikutukset ja kuinka osallisuus näkyy. Vartiaisen (2014) pro gradun mukaan Vihreä lippu - ohjelman myötä niin lasten kuin henkilöstönkin toimiminen ympäristömyönteisesti on lisääntynyt ja ympäristötietoisuus kasvanut. Vihreä lippu -ohjelma on lisännyt myös kiinnostusta kestävään kehitykseen. Tutkielmassa selvisi, että Vihreä lippu -ohjelman myötä opitut tavat ja käytänteet ovat siirtyneet monien lasten mukana myös koteihin. Ohjelma on vahvistanut myös varhaiskasvatuksessa kasvatuskumppanuutta. Ohjelma lisää osallisuutta siihen liittyvien ympäristöraatien ja muiden toiminnallisten tekijöiden avulla. Lopullinen Vihreä lippu - ohjelman vaikuttavuus voi näkyä vasta vuosien päästä, siten kuinka ohjelmassa mukana olleet toimivat tulevaisuudessa.

Kaisa Aalto-Wallin (2010) on kasvatustieteen pro gradu -tutkielmassaan selvittänyt pienpäiväkodissa tapahtunutta ympäristökasvatusta. Päiväkodissa on painotettu ekologisia arvoja. Aalto-Wallin on selvittänyt tapaustutkimuksessaan, miten aikuiset toteuttavat toiminnassaan ympäristökasvatusta, miten ympäristökasvatusta toteutetaan päiväkodin toimintaympäristössä sekä näkykö ympäristö lasten leikeissä, keskusteluissa ja toiminnassa. Aalto-Wallinin lähestymistapana oli tapaustutkimus ja tulosten perusteella aikuisten ohjaamassa toiminnassa näkyi vahvasti ympäristökasvatus muun muassa retkeilemällä metsään ja lähiympäristöön, askarteluissa oli tarjolla kierrätysmateriaaleja, musiikkikasvatuksessa käytettiin itse tehtyjä kierrätyssoittimia ja laulettiin paljon luontoon liittyviä lauluja sekä keväisin ja kesäisin hoidettiin puutarhaa yhdessä lasten kanssa. Ympäristö näkyi lasten toiminnassa sekä leikeissä että keskusteluissa. Päiväkodin toimintaympäristöinä tässä tapaustutkimuksessa nähtiin myös ruoka-

huolto, jätehuolto ja siivous. Tulosten mukaan ruokahuoltoon pystyttiin vaikuttamaan paljonkin, koska kyseessä oli yksityinen pienpäiväkoti. Ruoan teossa hyödynnettiin mahdollisuuksien mukaan itse kasvatettua ruokaa, lähiruokaa ja luomuruokaa. Päiväkoti oli saanut Vihreä lippu -tunnuksen ja ensimmäinen projekti oli ollut jätteiden vähentäminen. Tämä näkyi vahvasti monessa kohdassa päiväkodin arjessa. Siivouksen puolella muun muassa kiinnitettiin huomiota pesuaineiden valintaan valitsemalla mahdollisimman ekologisia pesuaineita.

Näissä molemmissa pro gradu -tutkielmissa on ollut Vihreä Lippu -toiminta mukana. Toisessa tutkielmassa selvitettiin nimenomaan mitkä ovat Vihreän Lippu -ohjelman vaikutukset ja toisessa Vihreä Lippu -ohjelma oli osa päiväkodin ympäristökasvatusta. Molemmissa tutkielmissa korostui se, että panostaessa ympäristökasvatukseen eli kestävän kehityksen kasvatukseen, sen vaikutukset näkyvät lasten toiminnassa.

4 Kestävä kehitys

Tässä luvussa määrittelen kestävää kehitystä sekä esittelen kestävän kehityksen neljä ulottuvuutta, jotka ovat ekologinen, taloudellinen, sosiaalinen ja kulttuurinen kestävä kehitys.

4.1 Kestävän kehityksen määrittelyä

Kestävää kehitystä on vaikea määritellä yksiselitteisesti ja sille löytyykin monta eri määritelmää. Kestävä kehityksen toiminnalla on aina tavoite ja pyrkimyksenä on hyvä elämä tämän hetken lisäksi myös tulevaisuudessa. Kestävään kehitykseen kuuluu ekologinen, kulttuurinen, sosiaalinen ja taloudellinen näkökulma. Puhujasta ja määrittelijästä riippuu, mitä näistä painotetaan eniten. (Parikka-Nihti 2011, 12.) Luonto on tärkeä ihmiselle sekä kaikelle elämälle, joten kestävän kehityksen ajatuksen mukaisesti tulisi tehdä eettisesti hyviä valintoja ja toimintoja, joiden vaikutukset luontoon olisivat kestäviä ja oikeudenmukaisia. Tärkeää on se, että tekemämme valinnat vaikuttavat myös tulevaisuuteen. Toiminnassa on otettava huomioon se, että tyydyttämällä tämän hetken ja sukupolven tarpeet, ei voida viedä tulevaisuuden sukupolvien mahdollisuuksia. (Pohjola & Särkelä 2011, 301.) Yhteinen tulevaisuus oli Yhdistyneiden kansakuntien (YK:n) ympäristö- ja kehityskomitean asettaman Brundtlandin komission raportti, jonka myötä kestävän kehityksen käsite on tullut tunnetuksi. Raportissa esiteltiin seuraava tunnetuksi tullut määritelmä kestävästä kehityksestä:

”Kestävä kehitys on kehitystä, joka tyydyttää nykyhetken tarpeet viemättä tulevilta sukupolvilta mahdollisuutta tyydyttää omat tarpeensa. ” (Wced 1987, 8.)

Suomessa kestäväää kehitystä tutkinut Arto Salonen (2010, 36) määrittelee kestäväen kehityksen sellaiseksi, jossa pitkällä aikavälillä ekologinen, taloudellinen ja sosiaalinen toiminta on kestäväää. Siinä tulee ottaa huomioon kansallinen ja globaali ulottuvuus ja toiminnan edistyminen kokonaisvaltaisesti. Kestäväen kehityksen päämääränä on elämän kukoistaminen tässä hetkessä sekä tulevaisuudessa ja se voi toteutua, kun asiasta kannetaan vastuuta. Salosen (2010, 33) määritelmässä ei ole kulttuurista kestävyttä ollenkaan mukana, koska hän näkee kulttuurin sisältyvän vahvasti kaikkiin kolmeen kestävyiden aspektiin ja neljännen osa-alueen mukaan ottaminen sekoittaa hänen mukaansa vain enemmän kestäväen kehityksen määrittelyä.

Halonen (2011) toteaa kestäväen kehityksen sisältävän kolmiyhteyden, jossa on mukana talouskasvu, ympäristön sietokyky sekä sosiaalinen oikeudenmukaisuus (Halonen 2011, 36). Kehityksen ajatellaan olevan kestäväää, kun nämä kolme kestäväen kehityksen osa-alueetta kohtaavat. Kestäväen kehityksen neljäs kohta on kulttuurinen kestävä kehitys, joka saa koko ajan enemmän kannatusta yhtenä kestäväen kehityksen osa-alueena. Kestäväen kehityksen eri osa-alueet ovat vahvasti yhteydessä toisiinsa, ja joskus onkin vaikea erotella, mikä kuuluu mihinkin. Osa-alueita tulisi tasapainoisesti pitää tärkeinä ja huolehtia niistä kaikista, jolloin kestävä kehitys olisi mahdollista. Välillä osa-alueiden tavoitteet ovat keskenään ristiriidassa, jolloin niistä tulee arvokysymyksiä. (Soini 2013, 13-17.) Poliittisissa päätöksissä on otettava huomioon kestäväen kehityksen eri osa-alueet. Usein päätös hyvästä lopputuloksesta onkin kompromissi, jotta kehitys olisi esimerkiksi taloudellisesti ja sosiaalisesti kestäväää. (Alila, Gröhn, Keso & Volk 2011, 6.) Kestäväen kehityksen tavoitteena on edistää kokonaisvaltaista hyvinvointia. Kestävä kehitys toteutuu, kun eri ulottuvuudet ovat yhtä aikaa läsnä ja tasapainossa. (Salonen 2010, 235; Parikka-Nihti & Suomela 2014, 36.) Tässä opinnäytetyössä kulkee mukana kestäväen kehityksen kaikki neljä pilaria: ekologinen, taloudellinen, sosiaalinen ja kulttuurinen kestävä kehitys, joskin sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys esitellään samassa kappaleessa. Alla olevassa kuvassa esiintyy kestäväen kehityksen tapahtuvan silloin, kun kaikki neljä osa-alueetta ovat tasapainoisesti mukana toiminnassa.

Kuvio 1: Kestävä kehitys toteutuu eri osa-alueiden vaikutuspiirissä (mukaillen Salonen 2010, 32.)

Varhaiskasvatukseen voidaan ajatella olevan jo itsessään kestävä kehitys, koska se on kaikille mahdollista ja se on lapsen oikeus. Kun panostetaan hyvään ja laadukkaaseen varhaiskasvatukseen, tehdään säästöjä tulevaisuudessa. Kestävässä kehityksessä katsotaan nykyhetken lisäksi tulevaisuuteen. Varhaiskasvatus on tulevaisuuden turvaamista. (Parikka-Nihti 2011, 14-15.)

4.2 Ekologinen kestävä kehitys

Kestävän kehityksen reunaehtojen ajatellaan muodostuvan ekologisesta kestävyyydestä eli luonnon kantokyvystä (Soini 2013, 17). Jotta planeetallamme voi kukoistaa monimuotoinen elämä, on ekologisen kestävyuden merkitys kaikista suurin. Ekosysteemien elinvoimaisuus on tärkeää, koska meillä on vain yksi planeetta. On tärkeää turvata elämää ylläpitävät ekosysteemipalvelut, joihin kuuluvat esimerkiksi maaperän hedelmällisyys, kasvien pölytys ja meriekosysteemien elinvoimaisuus. Jotta asumis- ja viljelykelpoisia maa-alueita olisi tarpeeksi, kun väestö lisääntyy, on ilmaston vakaus myös yksi tärkeä ekologisen kestävä kehityksen näkökulma. Kaikki ihmisten tarvitsema tulee luonnosta, joten siksi planeetan hyvinvointi on tärkeää. Kun arvioidaan ihmisen toiminnan kestävyyttä, on mietittävä ekosysteemien elinvoimaisuutta, luonnon monimuotoisuuden ylläpitoa sekä maa-alueiden säilymistä asumiskelpoisina. Näihin kuuluu läheisesti muun muassa ravinto, asuminen ja liikkumisen tavat, jotka kuuluvat ekologiseen kestäväan kehitykseen. Vastuu ympäristöstä kuuluu kaikille perustuslain mukaan. Tällä hetkellä ihmisten käyttäytyminen on ekologisesti kestäväntöntä, josta antaa viit-

teitä eläin- ja kasvilajien vähentyminen ja ekosysteemien häiriöt. Ekologisen kestävän kehityksen haasteet ovat globaaleja. (Salonen 2010, 51, 65, 77-78; Salonen 2013A, 52.)

Ihmiskunta tarvitsee 1,7 maapalloa tällä kulutusvauhdilla vuonna 2020, jotta uusiutuvien luonnonvarojen tarve sekä ekosysteemien hiilen sidontakyky tyydyttyy (Stranius 2011, 40). Ilmakehän lämpötila nousee ihmisten toimien takia. Ilmastomuutoksella on monenlaisia seurauksia: esimerkiksi merenpinnan happamoituminen ja nouseminen johtuvat ilmaston lämpenemisestä. Ilmastomuutoksilla on haitallisia vaikutuksia, kuten rankkasateita sekä pitkiä kuivuuskausia. Jotta kestävän kehityksen toteutuu, ihmiskunnan tulee vähentää lämpenemistä aiheuttavien kasvihuonekaasujen määrää runsaasti. Yksi tärkeimmistä vähentämisen kohteista on fossiilisten polttoaineiden käytön vähentäminen. (Alestalo 2010, 52.) YK:n mukaan nyky menolla ilmasto lämpenee 4-6 astetta, eikä sitä saada pysäytettyä edes tavoiteltuun kahteen asteeseen, ellei tehdä isoja muutoksia. Kestävän kehityksen edistämiseen tarvitaan kaikkien yhteiskunnallisesti tärkeiden toimijoiden yhteistyötä. (Bärlund & Perko 2013, 68-71)

4.3 Taloudellinen kestävä kehitys

Ihmisten perustarpeiden tyydyttäminen ja taloudellinen kilpailukyky liittyvät taloudelliseen kestävyYTEEN (Soini 2013, 17). Taloudellisessa kestävässä kehityksessä ajatuksena on kulutuksen ja materian tarpeen vähentyminen (Parikka-Nihti 2011, 21). Tavoitteena on ympäristö vastuullisuus kuluttamisessa sekä luonnonvarojen ja energian käytön minimointi (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2009, 110). Kun yritykset käyttävät kestävästi ekosysteemejä ja puolustavat tekemisessään ihmisarvoja, ne säästävät pitkällä aikavälillä rahaa. Ajatuksena on, että yritykset käyttävät tarvittavat raaka-aineensa mahdollisimman monipuolisesti hyväkseen ja ovat muutenkin sopusoinnussa luonnon kanssa. Kestävän kehityksen yritys tarjoaa mieluummin palveluja lähellä, kuin tuotteita, jotka on tehty toisella puolella maapalloa. (Salonen 2010, 96-98.)

Kestävän kehityksen näkökulmasta talouskasvun, eli bruttokansantuotteen kasvun, tulisi olla sosiaalisesti oikeudenmukaista ja huomioida luonnon sietokyky (Halonen 2011, 35). Julkista rahoitusta vaativat koulutus ja sosiaaliturva tarvitsevat kestävä rahoitusjärjestelmää. Yhteiskunnan toimintaan vaikuttaa rahoituksen oikeudenmukaisuus. (Arajärvi 2011, 81-82.) Koska maailma on rajallinen, talouskasvu ei voi jatkua maailmassa rajattomasti. Vielä ei tiedetä, missä kasvun rajat ovat. Kasvun myötä luonnonvarat ehtyvät ja ympäristörasitus lisääntyy. Suomessa pystytään kohtuullisella talouskasvulla turvaamaan hyvinvointivaltion rahoitus pohja sekä tuottamaan resursseja hyvinvoinnin lisäämiseen tulevaisuudessa. Jos kasvu hidastuu tai jopa loppuu, myös hyvinvoinnin lisääntyminen saattaa hidastua. (Kiander 2011, 47, 56, 59.)

Varhaiskasvatuksen ja koulutuksen voidaan ajatella olevan taloudellisesti kestävä kehitys. Kun tehdään taloudellisia päätöksiä, on tärkeää huomioida varhaiskasvatuksen ja koulutuksen kestävyys. Niihin liittyvillä säästöpäätöksillä on usein kauaskantoiset vaikutukset. Varhaiskasvatus on vielä subjektiivinen oikeus ja sellaisenaan se tukee taloudellista tasapainoa. Kun talous on kestävä, luo se sosiaaliselle kestävälle kehitykselle hyvän perustan. (Parikka-Nihti 2011, 22.)

4.4 Sosiaalinen ja kulttuurinen kestävä kehitys

Sosiaalista ja kulttuurista kestävä kehitys käsitellään usein yhdessä. Hyvinvoinnin edellytysten siirtäminen seuraaville sukupolville on sosiaalisen ja kulttuurisen kestävyden tavoitteita. Arvoperustana sosiaaliselle ja kulttuuriselle kestävyydelle ovat muun muassa tasa-arvo, demokratia, oikeudenmukaisuus, toisten kunnioittaminen, osallisuus ja yhteisöllisyys. (Järvinen ym. 2009, 109.)

Sosiaalisella kestävyydellä on seuraavia edellytyksiä. Ihmisillä tulisi olla riittävä toimeentulo ja heille tulisi taata riittävästi hyvinvointipalveluja ja riittävä turvallisuus. Yksilöllä tulisi olla mahdollisuus vaikuttaa omaan elämäänsä ja resurssien ja toimintamahdollisuuksien tulisi jakautua oikeudenmukaisesti. Yksilön pitäisi tuntea osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja hänen tulisi kiinnittyä yhteiskuntaan. Näitä pitäisi tavoitella siksi, koska ne ovat perusarvoja itsessään. Koska useat sosiaalisen kestävyden osatekijät ovat lyhyellä aikavälillä yhteiskunnalle kustannuksia, tuo se haasteita kestävyysajatteluun. Pitkän aikavälin ajattelulla, sosiaalisesti kestävä kehityksen osatekijät ovat kuitenkin investointeja tulevaisuuteen. (Alila ym. 2011, 7-9.)

Ihmisen hyvinvointi on sosiaalisen kestävä kehityksen tärkeä aspekti. Ihmisyyttä koskevat perusarvot sekä poliittiset sopimukset ohjaavat sosiaalista kestävyttä. (Pohjola & Särkelä 2011, 303-304.) Kestävä hyvinvointia tavoitellessa sosiaalisten ja ekologisten rajojen yhdistäminen on tärkeää. Yhdistämällä rajoja voidaan määritellä kohtuullista elintasoa ja pohtia, mihin asti kulutustasoa voidaan kohottaa ja luonnonvarojen käyttöä vähentää, niin, että yksilön hyvinvointi pysyy edelleen hyvänä. (Hirvilammi 2015, 78.) Eriarvoisuuden vähentäminen, yhteisöllisyys ja vaikuttaminen kuuluvat myös sosiaalisesti kestävä kehitykseen (Parikka-Nihti 2011, 23).

Sosiaalisesti kestävä yhteiskunta ja yleinen hyvinvointi vaativat riittävää tulotasoa. Hyvän elämän edellytyksinä pidetään kohtuullista asumistasoa, riittävää ravinnonsaantia sekä mahdollisuutta kouluttautua sekä päästä terveydenhoitoon. (Kiander 2011, 53.) Kun yksilön talous on kunnossa, ei varallisuuden kasvu tai tavaroiden määrä enää lisää hyvinvointia tai onnellisuutta. Hyvinvointia lisäävät ennemminkin asiat, jotka eivät liity materiaan, kuten elämykset, sosiaaliset suhteet, omasta terveydestä huolehtiminen. (Stranius 2011, 41.)

Kulttuuriperinnön säilyttäminen ja siirtäminen sukupolvilta toisille, paikallisen kulttuurin huomioiminen, kulttuurien välinen vuoropuhelu sekä kulttuurinen monimuotoisuus ovat kestävän kehityksen kulttuurisen aspektin tärkeitä tehtäviä ja sisältöjä (Laine 2013A, 28). Siksi kulttuuria tarvitaan kestävän kehityksen politiikkaan mukaan. Monet ohjelmat, joilla on pyritty paikallisesti esimerkiksi säilyttämään luonnon monimuotoisuutta tai vähentämään köyhyyttä, eivät ole tuottaneet toivottua tulosta. Paikallinen kulttuuri on otettava huomioon, jos halutaan saavuttaa asetettuja tavoitteita. Jotta kestävän kehityksen ongelmia saadaan ratkaistuksi, tarvitsee ihmisten toimintatapojen eli kulttuurin muuttua. Tähän voidaan vaikuttaa kasvattamalla, kouluttamalla ja valistamalla. Kulttuurisen kestävän kehityksen näkökulma tulee esiin myös globalisaation myötä. Ihmiset liikkuvat enemmän ja kulttuurinen vuorovaikutus lisääntyy. Ihmisten on tärkeä tuntea erilaisia kulttuureja ja tunnistaa oma kulttuuri-identiteetti. (Soini 2013, 15-19.) Kulttuurisen kestävän kehityksen ajatuksena on kulttuuri-identiteetin vahvistaminen. Tämä onnistuu, kun vaalimme luontoa, maisemaa ja perinteitä. (Wolff 2004, 23.) Oma kieli kuuluu vahvasti kulttuuriin. Kestävän kehityksen toteutumisessa kielellä on tärkeä merkitys, koska se mahdollistaa yhdessä toimimisen. Näiden lisäksi kulttuuriseen kestävään kehitykseen kuuluvat myös arvot, luovuus sekä ajan ja paikan kytkökset kehitykseen. (Soini 2013, 16-19.)

5 Kestävän kehityksen kasvatus

Tässä luvussa esittelen, kuinka kestävä kehitys ja kestävän kehityksen kasvatus nousee esille Espoon varhaiskasvatussuunnitelmassa, ja millaisilla työvälineillä sitä toteutetaan päiväko-deissa. Lisäksi määrittelen kestävän kehityksen kasvatusta sekä esittelen, mitä tarkoittaa ekososiaalinen sivistys, ja kuinka kasvatuskumppanuus linkittyy kestävän kehityksen kasvatukseen.

5.1 Kestävän kehityksen kasvatuksen määrittelyä

Kestävän kehityksen kasvatuksella tarkoitetaan toimintaa, jolla tuetaan elinikäistä oppimisprosessia. Arvojen, tietojen, taitojen ja toimintatapojen tulisi muuttua kestävän kehityksen mukaisiksi yksilöllä ja yhteisöllä. (Nikodin, Kokkonen & Viberg 2013, 20.) Varhaiskasvatusta ohjaavat arvot ohjaavat myös kestävän kehityksen kasvatukseen. Toisen ihmisen ja ympäristön kunnioittaminen ovat kestävän kehityksen perusta. (Parikka-Nihti 2011, 15.) Kestävän kehityksen kasvatuksen rinnalla käytetään termiä ympäristökasvatus. Tässä opinnäytetyössä olen päättänyt käyttämään termiä kestävän kehityksen kasvatus, koska Suomen ympäristökasvatuksen seuran mukaan kestävän kehityksen kasvatus ja ympäristökasvatus ovat rinnakkaiset käsitteet. Toiminnan tavoite eli kestävän kehityksen edistäminen on kummassakin kasvatuksessa sama. (Sykse ry 2014.). Myös teoksessa Yhteinen käsitys määritellään kestävän kehityksen

kasvatus ja ympäristökasvatus rinnakkaiksi käsitteiksi. Kestävän kehityksen kasvatuksessa otetaan kaikki kestävän kehityksen osa-alueet huomioon, kun taas ympäristökasvatuksessa opetus painottuu ekologiseen ulottuvuuteen. (Nikodin, Kokkonen & Viberg 2013, 20-21.) Kestävän kehityksen kasvatuksessa ajatuksena on opettaa lapselle, kuinka ympäristön ja ihmisen hyvinvoinnin puolesta tehtävää työtä voi tehdä kuka tahansa, ja se on tärkeää (Järvinen ym. 2009, 109). Varhaiskasvattajien tulisi tukea lapsia kestävän kehityksen oppimisessa (Parikka-Nihti 2011, 13). Kun varhaiskasvattajat tutustuvat kestävän kehityksen osa-alueisiin, voi ne liittää arjen toimintaan tasapainoisesti varhaiskasvatuksessa (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 36). Bardyn (2010, 197) mukaan olisi tärkeää, että ekologista kestävästä kehitystä opetettaisiin jo varhaiskasvatuksessa. Avainasemassa on hänen mukaansa koulutuspolitiikan uudistuminen.

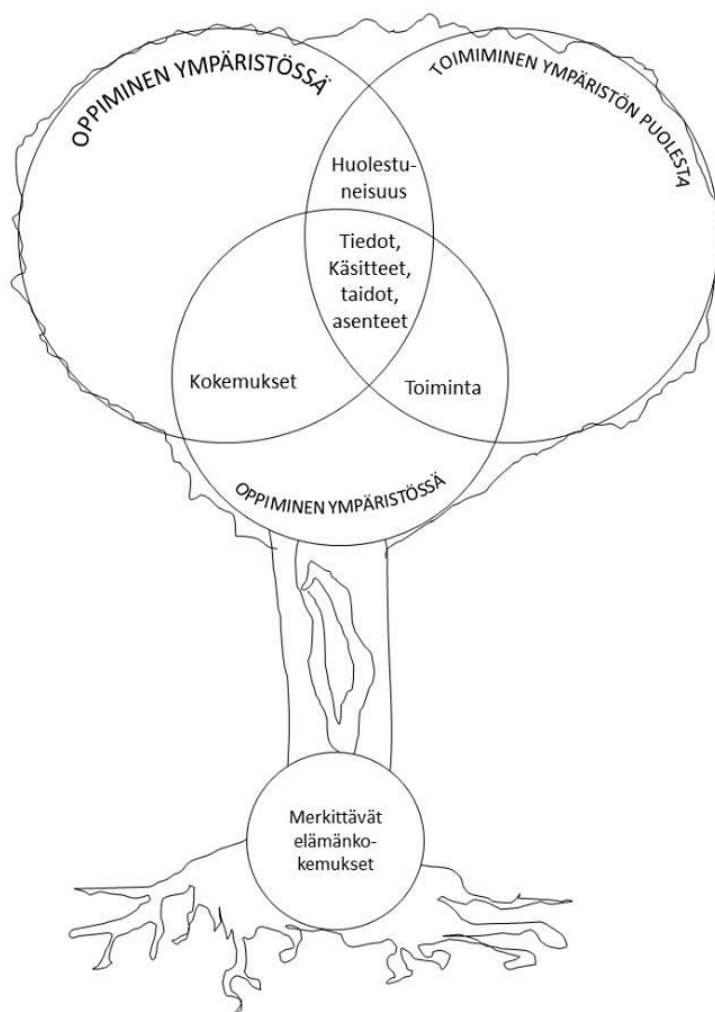
Kestävän kehityksen kasvatuksessa tulee huomioida kaikki neljä osa-aluetta eli ekologinen, kulttuurinen, sosiaalinen ja taloudellinen kestävyys. Näiden osa-alueiden teemoja, näkökulmia ja arvoja edistetään kestävän kehityksen kasvatuksella. (Laine 2013A, 27.) Kun tuetaan lapsen kokonaisvaltaista kasvua, on osa-alueiden sisällyttäminen opetukseen välttämätöntä. Kestävän kehityksen kasvatus on kokonaisvaltaista, ja kasvatuksen tarkoituksena on kasvattaa lasta tiedostamaan oikeudet ja velvollisuudet tietojen ja taitojen lisäksi. (Laine 2013B, 101-103.) Varhaiskasvatuksessa kestävän kehityksen kasvatus näkyy pieninä arjen tekoina sekä tietojen ja taitojen lisääntymisenä. Se näkyy myös lapsen kuulemisena sekä oppimisympäristöjen monipuolisena käyttönä. Kestävän kehityksen kasvatukseen kuuluu aikuisten ja lasten välinen vuoropuhelu ja avoimuus. (Parikka-Nihti 2011, 15.)

Kestävän kehityksen kasvatus on laajempi käsite kuin pelkkä luontokasvatus. Kestävän kehityksen kasvatukseen kuuluvat myös muun muassa kaupunkikokemukset sekä pohdinta siitä, minkälaista elämäntapamme on. Kestävän kehityksen kasvatuksella voidaan edesauttaa tulevaisuuden maapalloa. On tärkeä kasvattaa tulevaisuuteen vastuullisia kansalaisia. (Raittila 2012, 208-209.) Cantellin (2011, 332) mukaan ihmisen luontosuhde kehittyy jo lapsuudessa. Luontosuhteeseen kuuluvat luonnon merkitys yksilölle sekä sen ilmeneminen yksilön elämässä. Leikkiminen, tutkiminen ja luonnonilmiöiden seuraaminen kehittävät lapsen luontosuhdetta. Retket ja eri tavoin liikkuminen pihalla, leikkipaikoilla ja metsässä antavat lapselle positiivisia luontokokemuksia, joiden kautta hyvä luontosuhde syntyy. Kun lapselle muodostuu myönteinen luontosuhde, se ilmenee helposti toimintana ja haluna toimia maailman hyväksi. Päiväkodissa tehtävän kestävän kehityksen kasvatuksen yksi tärkeä osa onkin myönteisen ja vahvan luontosuhteen luominen.

Kestävän kehityksen kasvatuksen kulmakiviä on opettaa, että ympäristö ja luonto ovat tärkeitä hyvinvointimme kannalta. Toinen tavoite on saada ympäristöstä huolehtiminen ja sen suojele jokapäiväiseksi arkiseksi toiminnaksi. Kasvatuksen päämääränä on ihmisen oma tahto elää kestävällä tavalla ja taata heille siihen tieto ja taito. (Raittila 2012, 209-213, 217.) Ta-

voitteena on myös kasvattaa ympäristötietoisia ihmisiä, jotka osaavat toimia siten, että haittaavat ja vahingoittavat ympäristöä mahdollisimman vähän (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 22). Lapsen ympäristösuhde kehittyy parhaiten leikkimällä, liikkumalla ja tutkimalla. Varhaiskasvatuksessa kasvattajien tulee muistaa, että heidän välittämänsä arvot ja asenteet vaikuttavat lapsiin, niinpä varhaiskasvattajat voivat toimia positiivisina malleina ympäristövastuullisuuden saralla. Kestävän kehityksen kasvatusta on myös arvokasvatusta. Kestävän kehityksen kasvatuksen tulee olla suunnitelmallista, mutta tärkeätä on myös kasvattajan jokapäiväinen ympäristöystävällinen toiminta. (Raittila 2012, 209-213, 217.)

Ympäristökasvatusta on kuvattu monilla eri teoreettisilla malleilla ja yksi käytetyimmistä on Palmerin (1998, 272) puumalli (kuvio 2). Malli sopii myös kestävän kehityksen kasvatukseen. Puumallissa puun juuret kuvaavat ympäristökasvatuksen perustaa, eli merkittäviä elämäkokemuksia. Kasvatuksen sisältöjä ovat oppiminen ympäristössä, oppiminen ympäristöstä ja toimiminen ympäristön puolesta ja ne on kuvattu puun lehvästössä. Sisällöt ovat yhtä tärkeitä keskenään ja Palmerin mukaan niitä tulisi toteuttaa tasapuolisesti ja usein ne kietoutuvat toisiinsa. (Raittila 2012, 211-212.) Oppiminen ympäristössä pitää sisällään kokemuksellista ja toiminnallista oppimista erilaisissa ympäristöissä, niin rakennetuissa kuin luonnonympäristöissä. Oppiminen ympäristöstä taas pitää sisällään sitä tietoa, mitä saadaan, kun tutkitaan ympäristöä ja hankitaan tietoa ympäristöstä. Toimiminen ympäristön puolesta on vahvasti arvokasvatusta. (Cantell & Koskinen 2004, 69; Raittila 2012, 215.)

Kuvio 2: Palmerin puumalli (Palmer 1998, 272; Cantell & Koskinen 2004, 68).

Parikka-Nihdin (2011, 18-19) mukaan ekologinen kestävä kehitys kasvatus on kokonaisvaltaista toimintaa, joka kulkee mukana varhaiskasvatuksen arjessa. Siinä opetetaan ja välitetään lapselle huolehtimista, arvostusta, sekä rakkauden ja välittämisen tunnetta luontoa, lähiympäristöä ja toisiamme kohtaan. Kun lapsi arvostaa itseään ja saa myös tunteen, että häntä arvostetaan, on hänen helpompi arvostaa muita. Varhaiskasvattajan on tärkeä huomata lapsi, keskittyä lapsen havaintoihin ja paneutua niihin lapsen kanssa. Jotta lapsi voi tutustua ekologiseen ajatteluun, tulee hänen tutustua luontoon ja lähiympäristöön. Tämä vaatii astumista pois päiväkodin pihalta.

Taloudellisen kestävä kehitys kasvatuksessa on tarkoituksena kääntää ajatus kohti taloudellisesti kestävää kulttuuria. Kasvattajan toiminnasta, esimerkistä ja puheesta lapsi saa mallia miten toimia. Näin voidaan opettaa esimerkiksi, miksi on tärkeää sammuttaa valot, kun poistutaan huoneesta. Taloudelliseen kestävä kehitys kasvatukseseen voi liittyä varhaiskasvatuksessa esimerkiksi erilaisia kampanjoita, kuten leluton kuukausi, tarvikkeiden vaihtotori

tai lelujen tuunausta. Myös retket kaatopaikalle tai kierrätyskeskukseen auttavat lapsia hahmottamaan, miksi tarvikkeiden elinikää kannattaa pyrkiä pidentämään. (Parikka-Nihti 2011, 21.)

Varhaiskasvatuksessa sosiaalisesti kestävän kehityksen kasvatuksessa tärkeitä ovat yhteistyö arjessa, vuorovaikutustaidot, toisten ihmisten huomioon ottaminen, hyvät tavat, elämänhallinnan kysymykset, vastuunotto ja lapsen osallisuus yhteisön toimintaan. Lapsen maailmassa turvalliset ja pysyvät ihmissuhteet, yhdessä tekeminen, yhteinen vastuu asioista ja turvallinen kasvuympäristö edistävät sosiaalista kestävää kehitystä. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 37.)

Laineen (2013B, 103) tutkimuksen mukaan kulttuurisen kestävän kehityksen kasvatuksessa tärkeänä arvona tulee nähdä oppijan oikeus omaan kulttuuriin. Lapsilla tulisi olla myös oikeus kokea kulttuuria ja oikeus vierailla kulttuurilaitoksissa. Näiden lisäksi oikeus kulttuurin tuottamiseen ja muokkaamiseen on tärkeitä. Jotta nämä kulttuurisen kestävän kehityksen oikeudet toteutuisivat, tarvitaan pitkäjänteistä otetta teemaan sekä kasvattajien sitoutumista. Soini (2013, 24) puolestaan toteaa kulttuurin tuovan kestävän kehityksen kasvatukseen paljon mahdollisuuksia, koska kulttuurin resurssit ovat ehtymättömät ja sillä on positiivinen käyttövoima. Kulttuurilukutaidon edistäminen lasten maailmassa kasvattaa lapsia, jotka osaavat pohtia ihmisten toiminnan seurauksia ja vaikutuksia ja mitkä asiat ovat arvokkaita ja miksi.

5.2 Kestävä kehitys Espoon varhaiskasvatussuunnitelmassa

Nykyisessä Espoon varhaiskasvatussuunnitelmassa uutena asiana on kestävän kehityksen nostaminen vahvasti mukaan suunnitelmaan. Espoossa kestävä kehitys on yksi ohjelmajohtamisen aihealueista ja Espoo onkin jäsen Yhdistyneiden Kansakuntien yliopiston alaisen kestävän kehityksen kasvatuksen verkostossa. Hyvinvoiva lapsi on varhaiskasvatuksen tavoitteena samoin kuin hyvinvointi on yksi kestävyysajattelun tärkeimmistä ajatuksista. Espoo-vasussa kestävä kehitys, hyvä elämä ja hyvinvointi ajatellaan toistensa synonyymeiksi. (Espoon varhaiskasvatussuunnitelma 2013, 4, 6.)

Espoon varhaiskasvatussuunnitelmassa (2013, 18) ajatuksena on, että kestävän kehityksen kasvatusta varhaiskasvatuksessa tukee lapsen osallisuutta ja kasvattaa lapsista ympäristötietoisia ja vastuullisia aikuisia. Arjen teoilla on vaikutusta koko maapallon kestäväan kehitykseen. Lapsen maailmassa arjen teot voivat olla esimerkiksi kavereista huolehtimisesta, lähiympäristön tutkimista ja vastuun ottamista. Kestävän kehityksen kasvatusta tapahtuu kaikessa toiminnassa ja toiminnan tukena käytetään joko Keke päiväkodissa -opasta tai Vihreä Lippu -ohjelmaa. Ympäristökasvatus kuuluu kestävän kasvatuksen piiriin. Kestävän kehityksen kasvatusta toteutetaan positiivisin keinoin, ilon kautta yhdessä tutkien ja toimien.

Espoon varhaiskasvatussuunnitelmassa (2013, 18-19) ilmenee, että yksi kestävän kehityksen kasvatuksen tärkeä tavoite on ekososiaalisen tietoisuuden lisääminen. Sen avulla toimintakulttuuri varhaiskasvatuksessa muuttuu sellaiseen suuntaan, joka edistää kestävän kehityksen mukaista yhteiskuntaa. Ekososiaalista tietoisuutta lisätään lasten maailmaan eri toiminnoissa ottaen lapsen ikä ja kehitystaso huomioon. Ekososiaalista tietoisuutta varhaiskasvatuksessa voidaan opettaa kasvattamalla lapsia myötätuntoon, kasvattamalla ihmistenvälisyyteen ja yhteisöllisyyteen, kasvattamalla kohtuullisuuteen, tukemalla systeemisen ajattelun kehittymistä sekä kasvattamalla ekososiaaliseen sivistykseen.

Kestävän kehityksen näkökulma kulkee läpi Espoon varhaiskasvatussuunnitelman ja se tulee näkyviin esimerkiksi myös leikissä. Lapsi oppii leikkiessä monia eri taitoja ja asenteita. Leikissä lapsen osallisuus tulee näkyviin parhaiten. Kestävä hyvinvointi toteutuu lasten leikeissä, kun lapset opettelevat vastuullisuutta ja aktiivisuutta yhdessä toisten lasten ja aikuisten kanssa. Lapset leikkivät myös ulkona, ja heille tarjotaan leikkimahdollisuus lähiluonnossa. Päiväkodin leikkivälineistöä uusitaan ja hankitaan tarpeen mukaan, mutta hankinnoissa otetaan kestävän kehityksen näkökulma mukaan. (Espoon varhaiskasvatussuunnitelma 2013, 28-29.)

Alla olevassa kuviossa on kuvattu hedelmäpuu, jonka avulla näytetään Espoon varhaiskasvatussuunnitelma konkreettisesti. Hedelmäpuu kasvaa maaperässä, jossa on varhaiskasvatuksen päämäärät, tavoitteet, toiminta-ajatus sekä Espoon arvot. Puun juuristossa on lapsen ominaiset tavat toimia. Puun rungossa näkyy hoidon, kasvatuksen ja opetuksen yhteys kasvattajan toiminnassa. Kasvattajat toimivat ottaen huomioon sisällölliset orientaatiot, jolloin toiminta on monipuolista. Koska kieli on tärkeä osa vuorovaikutusta ja ajattelua, se on nostettu myös isona osana puun rungolle. Puun lehdissä näkyy keskeisiä asioita ja toimintatapoja, joilla kestävää kehitystä voivat varhaiskasvatuksen arjessa toteuttaa lapset ja kasvattajat yhdessä ja joilla luodaan kestävän kehityksen mukainen toimintakulttuuri. Koska varhaiskasvatuksen visiota tulee olla kirkas, kuviossa aurinko valaisee sitä. Espoon kaupungin varhaiskasvatuksessa noudatetaan jatkuvan parantamisen mallia, jota kuviossa kuvaavat hedelmäpuun ympärillä olevat nuolet. (Espoon varhaiskasvatussuunnitelma 2013, 9.)

minen päivähoitoyksikössä on yksi tavoitteista sekä ympäristövastuullisten ihmisten kasvattaminen. (Vihreä Lippu 2014, A7-A23.)

Päivähoidolle ja koulujärjestelmään kehitettyä omaa Vihreä lippu -ohjelmaa on Suomen Ympäristökasvatuksen Seura ry ollut kehittämässä. Suomen Ympäristökasvatus Seura ry on Foundation for Environmental Education -järjestön (FEE) jäsen. FEE on maailman suurin ympäristökasvatusjärjestö ja se vastaa kansainvälisestä Eco-Schools -ohjelmasta, johon myös Vihreä lippu -ohjelma kuuluu. Eco-Schools -ohjelmaa toteutetaan monissa Euroopan maissa ja tulevaisuudessa myös muissa maanosissa. (Sykse ry 2015A; Sykse ry 2015B.)

Vuonna 1998 käynnistyi Suomessa ensimmäinen Vihreä lippu -ohjelma pilotoinnilla. Mukana oli neljä koulua ja kaksi päiväkotia. Vuonna 1999 ohjelmasta tuli valtakunnallinen ja se tavoitti jo 14000 oppilasta. Vihreä lippu -ohjelman suosio on kasvanut ja vuonna 2012 mukana oli 300 aktiivista osallistujayksikköä. Vihreä lippu -ohjelmassa opitut käytännöt ovat vaikuttaneet myös perheiden arkeen. (Vihreä Lippu 2014, A6.)

Kestävä kehitys aiheena voi tuntua hankalalta lähestyä, siksi Vihreä lippu -toiminta koostuuakin projekteista. Projektin avulla päiväkotia tutustuu yhteen kestävän kehityksen teemaan kerrallaan. Kun saadaan näkyviä tuloksia aikaan, se innostaa toimijoita jatkamaan. Kun päiväkodissa tehdään lisää projekteja, huomataan, kuinka eri teemat liittyvät toisiinsa. Näin kokonaiskuva kestävästä kehityksestä pikkuhiljaa muodostuu. (Vihreä Lippu 2014, A1.)

Kun päiväkotia liittyy mukaan ohjelmaan, on perustettava lapsista ja aikuisista koostuva ympäristöraati. Raatiin voi kuulua myös vanhempia. (Vihreä Lippu 2014, A3.) Raadin tehtävänä on suunnitella, ohjata ja arvioida toimintaa. Raati valitsee päiväkodille toteutettavaksi yhden vihreän lipun teeman. (Sykse ry 2015C.) Valmiita teemoja tarjotaan ohjelman puolesta kuusi ja ne ovat vesi, energia, jätteiden vähentäminen, lähiympäristö, kestävä kulutus ja yhteinen maapallo (Vihreä Lippu 2014, A11.). Teeman valinnan jälkeen päiväkodilla tehdään kartoitus. Kartoituksella on tarkoitus selvittää tämän hetkistä tilannetta, jonka jälkeen voidaan laatia projektin tavoitteet. Tämän jälkeen päiväkotia tekee toimintasuunnitelman edellä mainituista asioista, mikä lähetetään Suomen Ympäristökasvatuksen Seuraan (Sykse ry) ja Sykse ry antaa siitä palautteen. Päiväkotia toteuttaa projektia ja koko yhteisö osallistuu siihen. Projektissa harjoitellaan uusia arkikäytäntöjä, vähennetään ympäristökuormitusta, tutkitaan teemaa tarkemmin ja tehdään yhteistyötä lähiyhteisöjen kanssa. Lopuksi tehdään loppukartoitus ja raportti. Raportin arvioi Sykse ry yhdessä Vihreä lippu -toimikunnan kanssa. Jos raportti hyväksytään, saa päiväkotia käyttöön Vihreän lipun kahdeksi vuodeksi. (Sykse ry 2015C.) Vihreä lippu -ohjelmaan tulee osallistua päivähoitoyksiköstä vähintään 80% lapsista. Henkilökunnan ja johdon tulee sitoutua projektin arvoihin ja olla tietoisia sen tavoitteista. (Vihreä Lippu

2014, A9.) Espoossa 11 varhaiskasvatustyksikköä on saanut Vihreän lipun tunnuksen ja niistä viisi on päässyt kestäväälle tasolle (Vihreä Lippu 2015).

5.2.2 Keke päiväkodissa -opas

4V-hanke toteutettiin yhdessä Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus Oy:n ja Helsingin, Espoon ja Vantaan kaupunkien kanssa. Hankkeen neljä v:tä tarkoittivat välitä, viihdy, vaikuta ja voi hyvin. (4V-hanke 2015A.) 4V-hankkeessa ympäristökasvattajat tukivat kestävä kehityksen kasvatusta muun muassa hankkeessa mukana olleissa päiväkodeissa. Hankkeessa toteutettiin Keke päiväkodissa -opas, jossa kerrotaan, kuinka kestävä kehityksen työtä voidaan toteuttaa päiväkodissa. Oppaasta saa apua ja vinkkejä, kuinka keke -ohjelma voidaan laatia päiväkodille, kuinka arkitoiminnot voidaan järjestää kestävä kehityksen mukaisesti, kuinka voidaan lisätä lasten osallisuutta ja kuinka kestävä kehitys voidaan huomioida kasvatuksessa. (4V-hanke 2015B.)

Kestävä kehityksen ohjelman avulla voi päiväkotitoiminta suunnitelmallisesti ottaa kestävä kasvatuksen osaksi toimintaa. Ohjelman avulla opetellaan kestävä elämäntapaa, jonka vaikutukset vaikuttavat pitkälle tulevaisuuteen. Keke päiväkodissa -oppaassa kannustetaan päiväkotitoimintaa tekemään pieniä ja isompiakin muutoksia arkeen, jotta tulevaisuus näyttäisi hyvältä niin ihmisille kuin ympäristölle. Opas on hyvin käytännönläheinen ja siitä saa paljon erilaisia vinkkejä toimintaan. (Luomi ym. 2010, 7-9.)

Oppaan mukaan päiväkodissa tehtävä kestävä kehityksen työ alkaa kasvattajien yhteisestä päätöksestä. Johtajan tuki tässä kohtaa on tärkeää. Kun päätös on tehty, on tärkeä innostaa koko kasvatusyhteisö mukaan. Henkilökunnan kannattaa kouluttautua tai käydä tutustumiskäynnillä päiväkodissa, jossa kestävä kehityksen parissa tehtävä työ on jo pidemmällä. Työ alkaa tekemällä päiväkodin yhteiset kestävä kehityksen periaatteet. Sen jälkeen olisi tärkeä koota päiväkodin oma Kestävä kehityksen - työryhmä. Työryhmä ohjaa suunnittelua ja toteutusta. Jokaiselle toimintavuodelle valitaan oma kestävä kehityksen teema, johon vuoden aikana tutustutaan. Teemoja ovat muun muassa veden säästäminen, energian säästäminen, lähiympäristö, yhteisöllisyys, vaikuttaminen, turvallisuus, jätteiden synnyn ehkäisy ja kierrätys. Kun vuositema on valittu, tehdään alkukartoitus ja sen jälkeen käytännönläheinen vuosisuunnitelma. Työn tekoa seurataan säännöllisesti ja lopuksi arvioidaan. (Luomi ym. 2010, 14-29.)

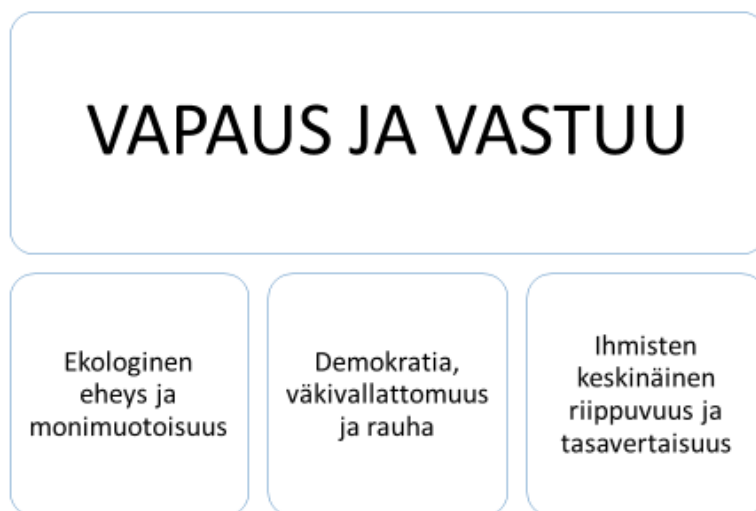
5.3 Ekososiaalinen sivistys

Ekososiaalinen sivistys kuuluu vahvasti kestävään kehitykseen. Sen ajatuksena on, että ekososiaalisesti sivistynyt ihminen tietää omat vapautensa, mutta myös vastuunsa, jotka liit-

tyvät ympäröivään luontoon ja toisiin ihmisiin. Ekososiaalisesti sivistynyt ihminen pystyy myö-
täelämään sekä osaa ajatella itsenäisesti ja kriittisesti. Ajatuksena on, että kestävä tulevai-
suus syntyy, kun ekososiaalisesti sivistyneet ottavat ekologiset ja sosiaaliset kysymykset huo-
mioon arjessa. (Nikodin ym. 2013, 17.)

Tällä hetkellä ihmiset elävät eriarvoisessa maailmassa ja planetaariset rajat ylittyvät. Näin ei
voi jatkua. On tärkeätä ymmärtää, miten ratkaisut ja valinnat tässä ja nyt vaikuttavat tule-
vaisuudessa. Sen takia niin arkisissa valinnoissa, kasvatuspäämäärissä kuin poliittisissa ratkai-
suissa on otettava huomioon kestävä kehityksen eri näkökulmat ja niiden vaikutukset toisiin-
sa. (Salonen & Bardy 2015, 10.)

Ekososiaalisen sivistyksen arvoperustana ovat ekologinen eheys ja monimuotoisuus, vapaus ja
vastuu, demokratia, väkivallattomuus ja rauha sekä ihmisten keskinäinen riippuvuus ja tasa-
vertaisuus. Nämä arvot ovat sellaisia, jotka ovat laajasti hyväksyttyjä ja niiden avulla voidaan
ajatella yhteisen maapallomme monimuotoinen tulevaisuus. Vapaus ja vastuu ovat arvoina
päämääriä, joita kohti pyrimme. Näiden arvojen ympärillä ovat muut arvot. Ajatuksena on se,
että vapaus ja vastuu ovat tasapainossa ja ollessamme vapaita käyttämään ja nauttimaan
maapallostamme, olemme myös vastuussa siitä, että se jää tuleville sukupolville yhtä hyvänä.
Ekologisella eheydellä ja monimuotoisuudella tarkoitetaan sitä, että ihmisellä on tiettyjä fyy-
sisiä tarpeita, kuten hapensaanti sekä veden- ja ruoan saanti. Ihminen on riippuvainen moni-
muotoisesta luonnosta, joten sen kautta voi syntyä halu käyttäytyä niin, että ekologinen mo-
nimuotoisuus säilyy. Ihmisten keskinäinen riippuvuus ja tasavertaisuus auttavat elämään yh-
dessä toisten ihmisten kanssa. Ihmissuhteet nähdään arvokkaina ja luottamus sekä osallisuus
kuuluvat vahvasti hyviin ihmissuhteisiin. Ihmisten tulisi olla tasavertaisessa asemassa ja myö-
tätunto ja inhimillisyys auttavat sitä. Demokratia ja rauha ovat tärkeitä arvoja ja yhteiskun-
nallinen vaikuttaminen ja suvaitsevaisuus kuuluvatkin vahvasti demokratian ja rauhan edelly-
tyksiin. Kun ihminen elää näiden arvojen mukaisesti, kasvaa hänestä ekososiaalisesti sivistynyt
yksilö. (Salonen 2012, 136-138.) Alla olevassa kuviossa on kuvattu ekososiaalisen sivistyksen
perustana olevat arvot ja niiden suhde toisiinsa.

Kuvio 4: Arvot, jotka ovat ekososiaalisen sivistyksen perustana (Salonen 2012, 137.)

Salosen (2013A, 51) mukaan ekososiaalisen sivistyksen yksi tärkeä havainto on se, että perustarpeiden tyydyttymisen jälkeen ihminen ei tarvitse onnellisuuden kokemiseen materiaalia, vaan henkisiä asioita. Henkisten asioiden kasvulla ei ole rajoja, toisin kuin materiaalistien asioiden kasvun rajat on jo saavutettu. Salonen & Bardy (2015, 12) toteavat artikkelissaan kestävä maailman olevan mahdollinen, mutta siihen tarvitaan ekososiaalisesti sivistyneitä ihmisiä.

Myös Espoon varhaiskasvatussuunnitelmassa (2013, 19) pyritään kasvattamaan ekososiaalisesti sivistyneitä ihmisiä. Kasvatuksen tavoitteena on se, että meillä on yhä enemmän kansalaisia, jotka tavoittelevat ekologista ja sosiaalista hyvinvointia. Meillä on kriittisesti ja monipuolisesti ajattelevia kansalaisia, jotka osaavat muokata omia käsityksiään lisätiedon valossa. Myös heikommassa olevien asemaan osataan asettautua. Koska maailma on rajallinen, ekososiaalinen sivistys muodostaa toivoa uudenlaisen kulttuurin luomisesta.

5.4 Kasvatuskumppanuus

Kasvatuskumppanuus ja kestävä kehitys liittyvät vahvasti toisiinsa. Kun päiväkodin yhteisöllisyys parantuu osallistavan toimintakulttuurin myötä, parantaa se myös kodin ja päiväkodin välistä vuorovaikutusta. Päiväkodissa opitut kestävä kehityksen toimintatavat siirtyvät yleensä lasten mukana kotiin. Myös vanhempien osaaminen ja tietotaito kannattaa ottaa päivähoiton käyttöön. (Luomi ym. 2010, 37.) Kestävä kehityksen kasvatuksessa olisi tärkeä ottaa myös vanhemmat mukaan toimintaan. Vanhempien kanssa voi keskustella siitä, kuinka ympäristöystävälliset tavat opitaan mallista, ja kuinka kodin toimintatavat siirtyvät sukupolvelta toiselle. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 27.)

Vanhempien osallisuus on tärkeää. Lasten varhaiskasvatuksen suunnitteluun on vanhempien mahdollista osallistua, ja sitä kautta he pääsevät vaikuttamaan. Kuulluksi tuleminen ja molemminpuolinen kunnioitus kuuluvat vahvasti kasvatuskumppanuuteen ja vanhempien osallisuuden kokemukseen. (Parikka-Nihti 2011, 36, 40.) Kun vanhempia osallistetaan varhaiskasvatuksen toimintaan, on heidän kanssaan helpompi tehdä työtä kasvatustavoitteiden saavuttamiseksi. Vanhemmat ovat omien lastensa parhaimpia asiantuntijoita ja osallisuuden avulla tätä asiantuntijuutta voidaan hyödyntää. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 152.) Vanhempien osallisuus varhaiskasvatuksessa on henkilökunnan vastuulla. Henkilökunnan tulisi luoda siihen mahdollisuudet. Tämä vaatii henkilökunnalta aloitteellisuutta ja vastavuoroisuutta (Kaskela & Kekkonen 2006, 25-26.) Kasvattajan ja vanhempien tulisi löytää yhteinen kieli ja yhteiset kiinnostuksen kohteet, jolloin kasvatuskumppanuus syvenee. Mitä enemmän vanhemmat osallistuvat päivähoidon toimintaan, sitä voimakkaammin vanhemmat kokevat osallisuuden merkityksen. (Parikka-Nihti 2011, 41.)

Kestävän kehityksen näkökulmasta kasvattajien tehtävänä on tukea vanhempien välistä vertaistukea. Espoon varhaiskasvatussuunnitelmassa (2013, 38-39.) todetaan kasvatuskumppanuuden sisältyvän kaikkiin varhaiskasvatuksen periaatteisiin ja käytäntöihin. Kun perheeseen tutustutaan, alkaa jo kumppanuuden rakentaminen. Kumppanuuden rakentamista auttaa varhaiskasvattajan tekemä tutustumiskäynti lapsen kotiin, muut tutustumiskäytännöt sekä uusien vanhempien vanhempainillat.

Valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kasvatuskumppanuutta kuvataan toiminnaksi, jossa vanhemmat ja henkilökunta tekevät yhteistyötä tukeessa lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista. Onnistuneessa kasvatuskumppanuudessa vanhemmat ja henkilöstö luottavat toisiinsa, kunnioittavat toisiaan ja ovat tasavertaisessa asemassa. Vanhemmat ovat lastensa parhaita asiantuntijoita ja heillä onkin ensisijainen kasvatusoikeus ja -vastuu. Henkilökunta luo taas edellytyksiä onnistuneelle kasvatuskumppanuudelle ammatillisen osaamisen ja tiedon avulla. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 31.)

Kasvatuskumppanuuden tavoitteena on saattaa lapsen kasvatusyhteisöt vastavuoroiseen vuoropuheluun, eli dialogiin. Vanhempien näkemykset, mielipiteet ja toiveet olisi kasvatuskumppanuuden puitteissa sisällytettävä lapsen varhaiskasvatuspolun suunnitteluun ja toteuttamiseen. Kasvattajien on tärkeää kuunnella ja kuulla vanhempia ja perheitä. (Kaskela & Kekkonen 2006, 13.) Kasvattaja luo edellytykset kumppanuudelle, joten kasvattajan tulee tietää perheen tilannetta ja olla hienotunteinen. Näiden lisäksi kasvattajan tulee nähdä, kuinka yhteistyö rakentuu kunkin perheen kanssa. Kumppanuudessa tärkeää on luottamus molemminpuolin. Myös vapaaehtoisuus sekä tasavertaisuus ovat avainasemassa hyvän kumppanuuden luomiselle. (Koivunen 2009, 152-153.)

Kasvatuskumppanuuden yhtenä tavoitteena on, että lapsi nähdään kokonaisvaltaisesti, häntä ymmärretään ja häntä kannatellaan. Kasvattajan tärkeä tehtävä on havainnoida ja havaita lapsen leikkiä, toimintaa, kokemuksia, tarpeita ja toiveita. Vanhemman ja kasvattajan kumppanuus syvenee, kun kohtaaminen on aitoa ja dialogista. Kun lapsi tunnetaan kunnolla, syvenevät keskustelujen sisällöt. Lapsesta ollaan kiinnostuneita ja tiedonannon tulee olla kaksisuuntaista. Vanhemmille on tärkeätä huomata kasvattajien olevan kiinnostunut vanhempien mielipiteistä, toiveista ja peloista. (Kaskela & Kekkonen 2006, 17,26.)

6 Opinnäytetyön toteuttaminen

Tässä luvussa kuvaan opinnäytetyöni tutkimuskysymykset sekä metodologiset valinnat. Esittelen myös työn eettisyyttä ja luotettavuutta.

6.1 Tutkimuskysymykset

Espoossa otettiin käyttöön uusi varhaiskasvatussuunnitelma syksyllä 2013. Uutena ja merkittävänä asiana on kestävän kehityksen näkyminen läpi koko varhaiskasvatussuunnitelman. Tässä opinnäytetyössä selvitän yksilöhaastattelujen ja ryhmäkeskustelujen avulla, kuinka Espoon kaupungin varhaiskasvatuksessa tehtävä kestävän kehityksen kasvatusta näkyy lapsen toiminnassa hänen arjessaan perheen parissa, ja kuinka kestävä kehitys näkyy perheissä. Näiden lisäksi selvitän, minkälaisia toiveita perheillä on varhaiskasvatuksessa tehtävän kestävän kehityksen kasvatuksen suhteen. Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa Espoon kaupungin varhaiskasvatukselle tietoa, minkälaisia kestävän kehityksen muotoja kotona jo on, kuinka kestävän kehityksen kasvatusta siirtyy lasten arkeen kotona ja minkälaisia toiveita perheillä on varhaiskasvatuksessa tehtävän kestävän kehityksen kasvatuksen suhteen. Työssä esiin nousseiden tulosten avulla voidaan pohtia, millaisia kehittämistarpeita kestävän kehityksen kasvatukselle on.

Tässä opinnäytetyössä tutkimuskysymyksiä on kolme ja ne ovat seuraavat:

1. Millä tavalla kestävä kehitys tulee esille perheen arjessa?
2. Millä tavalla päiväkodin kestävän kehityksen kasvatusta tulee esille lapsen toiminnassa perheen arjessa?
3. Miten vanhemmat toivovat kestävän kehityksen kasvatusta toteutettavan päiväkodissa lasten kanssa?

6.2 Laadullinen tutkimus

Laadullista tutkimusta pidetään kaiken tutkimuksen lähtökohtana, koska sen avulla ilmiötä kuvataan, selitetään ja pyritään ymmärtämään. Laadullisessa tutkimuksessa tavoitellaankin ilmiön kuvaamista ja sen ymmärtämistä sekä tulkitsemista sanojen ja lauseiden avulla. Kvalitatiivisessa eli laadullisessa tutkimuksessa laatu on tärkeämpää kuin määrä. Laadullisessa tutkimuksessa tutkitaan yksittäistä tapausta tai ilmiötä ja sen avulla yritetään ymmärtää asiaa uudella tavalla. Tutkimustulokset sopivat yleensä vain tutkittuun ilmiöön ja sen takia tuloksia ei voida yleistää. (Kananen 2014, 18-26.) Tutkimuksen tekijä toimii aineistonkerääjänä laadullisessa tutkimuksessa. Näin ollen tutkimusprosessin edetessä tulkinnat aineistosta kehittyvät samalla, kun tutkija ymmärtää ilmiötä paremmin. (Kiviniemi 2010, 70.)

Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara (2009, 164) esittelevät laadullisen tutkimuksen tyypillisiä piirteitä. Heidän mukaansa laadullisessa tutkimuksessa käytetään kokonaisvaltaista tiedon hankintaa. Tietoa hankitaan yleensä ihmisiltä ja tiedonkeruumenetelminä ovat sellaisia, joissa tutkittavien omat näkökulmat tulevat esille. Yleisiä tiedonkeruumenetelmiä ovat erilaiset haastattelut sekä erilaiset havainnoinnit. Aineistoa kerätään tarkoituksenmukaisilta henkilöiltä, harvoin käytetään satunnaisotantaa. Tutkimus tarkentuu sitä tehdessä ja suunnitelmia on mahdollista muokata tutkimuksen edetessä. Jokainen tutkimus on omansa ja siksi aineistoakin pitää tulkita sen mukaisesti.

Laadullisessa tutkimuksessa teoreettisella viitekehyksellä on tärkeä rooli. Tutkimuksen uskottavuutta lisää lähdeaineiston pätevä käyttö. Lähdeaineistona tulisikin käyttää vain aiheen kannalta keskeisiä ja teoreettisesti relevantteja tekstejä. Laadullisessa tutkimuksessa on myös tärkeää kuvata tarkasti aineiston keruumenetelmää sekä analysointimetodia. Nämä liittyvät vahvasti tutkimuksen arviointiin sekä tulosten luotettavuuteen ja uskottavuuteen. (Tuomi & Sarajärvi 2012, 18-21.)

Laadullisessa tutkimuksessa tutkimuksen tekijän rooli vaihtelee. Tutkimuksen tekijä voi olla täysin ulkopuolinen tai osallistua mahdolliseen muutokseen. Koska ilmiöstä halutaan saada oikeanlaista tietoa, oikeassa paikassa, ei tutkimuksen tekijä saa vaikuttaa siihen. Laadullisen tutkimuksen tekijä päättää itse mitä kysyy, keneltä kysyy ja paljonko kysyy. Tutkimusongelma ja -kysymykset tuleekin pitää vahvasti mielessä päätöksiä tehdessä. (Kananen 2014, 24-25.)

Tutkimuksen tekijän arvomaailma näkyy usein tutkimuksessa, koska sen avulla tutkija pyrkii ymmärtämään ilmiötä (Hirsjärvi ym 2009, 161). Tutkimusta tehdessä on tärkeä rajata työtä, jotta siitä ei tule hajanainen. Laadullisen tutkimuksen aineisto ei suoraan kuvaa tutkittavasta ilmiöstä muodostuvaa todellisuutta, vaan aineistoa tulee käsitellä ja siitä muodostaa tulkintoja. (Kiviniemi 2010, 73.)

Tässä opinnäytetyössä halusin saada tietoa yhden kaupungin uuden varhaiskasvatussuunnitelman vaikuttavuudesta ja tarkoituksena oli myös antaa vanhemmille mahdollisuus vaikuttaa asian tiimoilla tehtävään työhön. Samalla selvitin, kuinka kestävä kehitys näkyy perheiden kotona ja arjessa. Laadullinen tutkimus valikoitui tutkimusmetodiksi, koska halusin saada tietoa syvällisemmin. Määrällisellä tutkimuksella ei asiasta olisi välttämättä saatu tarpeeksi tietoa ja ennalta määrätty kysymykset olisivat vaikuttaneet vastauksiin. Tässä opinnäytetyössä teoreettiseen viitekehykseen on pyritty tutustumaan laajasti ja valittu päteviä ja arvostettuja lähdeteoksia.

6.3 Aineistonkeruu

Tässä opinnäytetyössä keräsin aineistoa teemahaastattelemalla yksittäisiä vanhempia sekä järjestämällä ryhmäkeskusteluja vanhempainilloissa. Ryhmäkeskustelut ja yksilöhaastattelut pidettiin kaikki syyskuussa 2015. Aikataulullisista syistä ryhmäkeskusteluja ja yksilöhaastatteluja pidettiin limittäin.

6.3.1 Aineistonkeruun yhteneväisyydet

Haastattelu- ja ryhmäkeskustelutilanteissa esittelin kaikille aihetta lyhyellä alustuksella, jolloin haastateltavilla ja keskustelijoilla oli tarvittavat ja vähintään samanlaiset taustatiedot asioista. Aiheen alustuksessa määrittelin kestävä kehityksen, kerroin, mitä eri osa-alueisiin kuuluu ja kerroin, mitä ne pitävät sisällään. Näiden lisäksi kävin lyhyesti läpi, mitä kestävä kehityksen kasvatusta on ja miten se näkyy Espoon varhaiskasvatussuunnitelmassa. Alustus kesti noin 10-15 minuuttia.

Sekä yksilöhaastatteluissa että ryhmäkeskusteluissa oli käytössä samat teemat haastatteluiden ja keskusteluiden eteenpäin viemiseksi. Käytin kaikissa haastatteluissa ja ryhmäkeskusteluissa apukuvia (liite 2), jotka otin käyttöön, kun huomasin, että vanhemmat tarvitsivat lisäviritystä keskusteluun. Apukuvat auttoivat haastattelun ja keskusteluiden etenemistä. Apukuvat myös ohjasivat jonkin verran osaa vanhemmista vastaamisessa, joten oli hyvä, että otin ne esille vasta haastatteluiden loppupuolella.

6.3.2 Teemahaastattelu

Teemahaastattelua kutsutaan puolistrukturoiduksi haastatteluksi. (Hirsjärvi & Hurme 2009, 48.) Haastattelussa haastatteli ohjaa keskustelua, ja haastattelulla on aina tavoite. Teemahaastattelussa on tyypillistä se, että erilaiset aiheet ja teemat ovat etukäteen mietittyjä, mutta selviä kysymyksiä ja kysymysjärjestystä ei ole tarkasti etukäteen määritelty. (Hirsjärvi ym. 2009, 207-208.) Haastattelu on vuorovaikutustilanne, jossa molemmilla osallistujilla on

oma rooli. Jotta haastattelusta tulisi luonnollinen, on tärkeä yrittää purkaa valtasuhteita ja luoda hyvä ja tasa-arvoinen tunnelma tilanteeseen. (Eskola & Vastamäki 2015, 32-34.) Haastattelu kannattaa valita menetelmäksi, jos selvitetään vähän kartoitettua asiaa tai tuntematonta asiaa. Haastattelun aikana voidaan selventää vastauksia ja syventää saatua tietoa. Haastattelija voi esittää lisäkysymyksiä tai pyytää perusteluja. (Hirsjärvi & Hurme 2009, 35.) Haastattelun huonoina puolina voidaan pitää sitä, että haastateltava ei kerro kaikkea tai hän kertoo muunneltua totuutta tai valikoidusti asioista (Järvinen & Järvinen 2004, 146).

Haastatteluteemojen valinta on tärkeä ja siihen tulisi kiinnittää huomiota suunnitteluvaiheessa (Hirsjärvi & Hurme 2009, 66). Teemahaastattelun etukäteen valitut teemat nousevat tutkimuksen teoreettisesta viitekehyksestä (Tuomi & Sarajärvi 2012, 75). Tutkimusongelma on pidettävä vahvasti mielessä, jotta teemojen avulla saadaan vastaukset tutkimuskysymyksiin (Eskola & Vastamäki 2015, 35). Tässä opinnäytetyössä haastatteluteemat nousivat tutkimuksen teoreettisesta viitekehyksestä. Teoreettinen viitekehys muodostui kestävästä kehityksestä ja kestävä kehityksen kasvatuksesta. Tämän opinnäytetyön haastattelun teemoina olivat kestävä kehityksen eri ulottuvuudet, eli ekologinen kestävä kehitys, taloudellinen kestävä kehitys, sosiaalinen kestävä kehitys sekä kulttuurinen kestävä kehitys. Näiden lisäksi yksi teema oli kasvatuskumppanuus ja sitä kautta vanhempien toiveet. Hirsjärvi & Hurme (2009) toteavat, että opinnäytetyön tekijän tulee laatia haastattelurunko, johon ei laadita tarkkoja kysymyksiä vaan teemaluettelo. Haastattelukysymykset nojaavat teemoihin ja teemat toimivat haastattelijan muistilistana haastattelutilanteessa. Haastattelutilanteessa sekä haastattelija että haastateltava voivat toimia kysymysten tarkentajina. (Hirsjärvi & Hurme 2009, 66.)

Teemahaastattelu valikoitui opinnäytetyön yhdeksi aineistonkeruu menetelmäksi, koska haastatteleamalla henkilökohtaisesti vanhempia, opinnäytetyöntekijänä pystyin tarkentamaan vastauksia ja esittämään lisäkysymyksiä aiheen tiimoilta. Teemahaastatteluissa ilmiöön pystyi paneutumaan tarkasti yhden vanhemman kanssa kerrallaan. Eskola ja Vastamäki (2015) kuvaavat kolme tekijää, jotka motivoivat haastateltavaa osallistumaan haastatteluun. Yksi motivoiva tekijä on saada tuoda oman mielipiteensä esiin ja sitä kautta saada oma ääni kuuluviin. Toinen tekijä on halu kertoa omista kokemuksista ja sitä kautta esimerkiksi hyödyttää muita kanssaihmisii. Kolmantena motivoivana tekijänä he kuvaavat haastateltavan kokemuksen aikaisemmasta osallistumisesta tutkimukseen. (Eskola ja Vastamäki 2015, 28-29.) Tässä opinnäytetyössä yksilöhaastatteluihin haettiin osallistujia Facebook-ryhmän avulla. Laitoin haastattelukutsun Puskaradio Espoo -ryhmään. Ryhmän kautta tuli useita vastauksia ja haastatteluajat sovittiin aluksi kolmen haastateltavan kanssa. Muiden kiinnostuneiden kanssa sovittiin, että otan yhteyttä, jos saturaatio ei täyty sovittujen haastatteluiden jälkeen. Laadullisessa tutkimuksessa aineiston määrästä käytetään termiä saturaatio. Saturaatiolla tarkoitetaan sitä, että aineisto kyllääntyy, eli uusilla keskusteluilla tai haastatteluilla ei enää saada tulokseen vaikuttavaa aineistoa. (Kananen 2014, 95; Eskola & Suoranta 2005, 41.)

Haastateltavat valikoituvat mukaan eri puolilta Espoota niin, että jokainen oli eri päivähoito-alueelta. Haastatteluja oli yhteensä neljä. Haastateltavat olivat kaikki naisia ja heidän lapsensa olivat joko kunnallisessa päiväkodissa tai kunnallisessa ryhmäpäiväkodissa. Heillä oli yksi tai kaksi lasta päivähoidossa. Lapsista yksi oli integroidussa 3-5 -vuotiaiden lasten ryhmässä, yksi esiopetuksessa, kaksi ryhmäperhepäiväkodissa ja kaksi 3-5 -vuotiaiden lasten ryhmässä. Haastatteluista yksi tehtiin haastateltavan kotona, yksi kaupungin kirjastosta varatussa tilassa ja yksi Leppävaaran Laureasta varatussa tilassa. Kaikki haastattelut olivat rauhallisia eikä häiriötekijöitä ollut. Näiden kolmen lisäksi yhteen ryhmäkeskustelutilaisuuteen ei tullut kuin yksi osallistuja, jolloin siitäkin tuli yksilöhaastattelu. Tämä haastattelu tapahtui päiväkodilla. Haastattelut nauhoitettiin Laureasta lainattuihin sanelukoneisiin. Haastateltavia saattoi motivoida haastatteluun tuloon se, että opinnäytetyön tarkoituksena on kehittää varhaiskasvatuksessa tehtävää työtä sekä se, että vanhemmalle tulee mahdollisuus vaikuttaa asiaan omilla mielipiteillään ja ideoillaan. Osa haastateltavista kertoi halunneensa osallistua haastatteluun juuri sen takia, että asia oli haastateltavan mielestä tärkeä ja itselle läheinen ja osa sen takia, että koki sen tärkeäksi, mutta itselleen vieraaksi.

6.3.3 Ryhmäkeskustelut

Ryhmäkeskustelulla tarkoitetaan sellaista keskustelutilaisuutta, johon valikoidut ihmiset ovat kutsuttuja keskustelemaan tietystä aiheesta vapaamuotoisesti. Osallistujamäärä vaihtelee, mutta tyypillisesti Suomessa keskusteluihin osallistuu yleensä kuudesta kahdeksaan keskustelijaa. Keskustelun vetäjällä on tärkeä rooli; hänen tulee ohjata keskustelua valitun aiheen piiriin ja luoda ilmapiiri, jossa keskustelijat uskaltavat rohkeasti puhua keskenään aiheesta. Keskustelunvetäjä ei itse osallistu vahvasti keskusteluun, mutta tarjoilee aiheeseen sopivia teemoja, joista keskustelijat puhuvat ja joita he kommentoivat. Ryhmänvetäjä voi esittää kysymyksiä, mutta hän voi viedä keskustelua eteenpäin myös erilaisilla osallistavilla menetelmillä. Keskusteluun liittyvä vuorovaikutus on tärkeää. (Valtonen 2005, 223-224.)

Tässä opinnäytetyössä ryhmäkeskusteluja oli kolme, jotka kaikki pidettiin päiväkodeilla vanhempainiltojen yhteydessä. Keväällä 2015 lähetin sähköpostilla kutsun kaikille Espoon kaupungin varhaiskasvatusyksiköiden johtajille. Espoon varhaiskasvatuksen kehittämispäällikkö välitti kutsun eteenpäin. Kutsussa (liite 1) kerroin opinnäytetyöstäni ja kutsuin ryhmiä osallistumaan osallistavaan vanhempainiltaan, jonka aiheena olisi kestävän kehitys. Osallistujia ilmoittautui yhteensä neljä. Elokuussa 2015 kävin sopimassa vanhempainilloista tarkemmin kaikissa päiväkodeissa ja sovimme vanhempainiltojen päivämäärät. Kaikki vanhempainillat pidettiin syyskuussa 2015. Päiväkotiryhmien tehtävänä oli kutsua oman ryhmän lasten vanhemmat mukaan vanhempainiltaan, jonka teemana oli kestävä kehitys ja kestävän kehityksen kasvatusta. Kutsussa kerrottiin myös minun osallistumisestani iltaan.

Vanhempainillat alkoivat yhteisellä osuudella, jossa ryhmän työntekijät kävivät aluksi yhteisiä asioita läpi ja sen jälkeen pidin noin viidentoista minuutin pituisen alustuksen kestävästä kehityksestä ja sen kasvatuksesta sekä kuinka kestävä kehitys kasvatusta näkyy Espoon varhaiskasvatuksessa. Sen jälkeen ryhmän työntekijät kertoivat vielä, kuinka nämä näkyvät juuri sen ryhmän arjessa. Alustusten jälkeen vanhempainiltoihin osallistujat jaettiin ryhmiin, joista yksi ryhmä keskusteli minun kanssa tutkimuskysymyksiin liittyvistä kysymyksistä teemahaastattelun teemojen mukaisesti. Jokaiselle ryhmäkeskustelulle oli varattu noin puoli tuntia aikaa ja keskustelut nauhoitettiin sekä videoitiin. Lyhyin ryhmäkeskustelu kesti 25 minuuttia ja pisin 40 minuuttia. Ryhmäkeskusteluun osallistuminen oli vapaaehtoista ja jokaisesta vanhempainillasta löytyi vanhempia osallistumaan keskusteluun. Ryhmäkeskusteluihin osallistui neljä - kuusi vanhempaa. Yhteensä ryhmäkeskusteluihin osallistui 15 vanhempaa, joista kolme oli miehiä. Ryhmäkeskusteluissa pyrin siihen, että keskustelu vei itse itseään eteenpäin ja sain olla pitkälti ulkopuolinen tarkkailija ja kuuntelija. Sillä aikaa ryhmän työntekijät keskustelivat muista ryhmästä nousseista aiheista loppujen vanhempien kanssa. Lopuksi vielä kaikki vanhemmat kokoontuivat yhteen ja kävivät lyhyesti läpi, mitä missäkin ryhmässä oli keskusteltu. Ryhmäkeskusteluista yksi pidettiin ryhmäperhepäiväkodissa ja kaksi 3-5 -vuotiaiden lasten ryhmissä, joista toinen oli pienennetty ryhmä.

Valtonen (2005, 223-224) tekee eron ryhmäkeskustelun ja ryhmähaastattelun välille. Ryhmähaastattelussa haastattelija on vuorovaikutuksessa aina kerrallaan yhden keskustelijan kanssa esittämällä tälle kysymyksen ja näin ryhmässä ei välttämättä nouse keskustelua aihepiiriin ympärille. Hirsjärvi ja Hurme (2009, 63) esittävät ryhmähaastattelun etuja ja haittoja, jotka soveltuvat monesti myös ryhmäkeskusteluun. Ryhmäkeskustelussa saadaan isommalta joukolta vastauksia nopeassa ajassa ja se on usein halvempi menetelmä. Haittoiksi nimetään muun muassa se, että osa kutsutuista voi jättää tulematta keskusteluun. Ryhmän vetäjän tehtävänä on saada myös ujoimmat ja hiljaisemmatkin mukaan keskusteluun esimerkiksi pyytämällä kommentteja. Ryhmäkeskustelun hankaluutena voidaan pitää myös sen tallentamista. Voi olla, että yksi mikrofoni ei riitä, jolloin asia pitää etukäteen testata. Ryhmäkeskustelujen purkaminen on myös hankalaa, koska ihmiset voivat puhua toistensa päälle ja voi olla vaikea erottaa, kuka puhuu. Keskustelu kannattaa yleensä myös videoida. Tässä opinnäytetyössä ryhmäkeskusteluissa kaikki osallistujat jakoivat ajatuksia ja osallistuivat keskusteluun. Osa oli kuitenkin enemmän äänessä ja osa osallistujista jäi hiljaisemmiksi. Olen käyttänyt sanelukoneiden lisäksi videointia, jotta pystyin erottamaan keskustelijat vaikeissa tai epäselvissä kohdissa litteointia tehdessä.

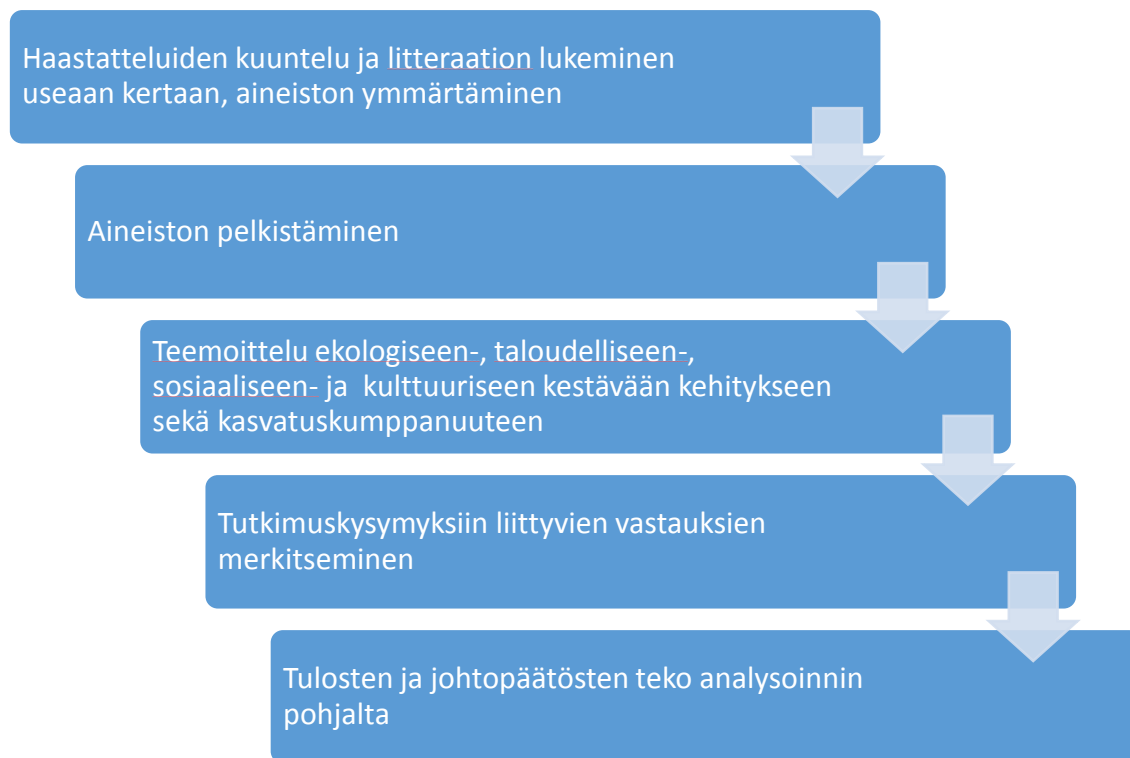
6.4 Aineiston analysointi

Haastatteluiden ja keskusteluiden jälkeen nauhoitetut haastattelut tulee litteroida, eli kirjoittaa puhtaaksi. On tärkeää pohtia, kuinka tarkasti haastattelut puretaan. (Eskola & Vastamäki 2015, 42) Vaikka aineistojen litterointi on työlästä, on se myös kannattavaa, koska silloin pääsee jo tutustumaan aineistoon alustavasti (Eskola 2010, 179). Kananen (2014, 101) puhuu tästä vaiheesta nimellä yhteismitallistaminen, jolla hän tarkoittaa sitä, että kaikki kerätty aineisto pitää saattaa samaan tekstimuotoon. Aineiston analyysi alkaa tällä vaiheella. Tässä opinnäytetyössä olen litteroinut kaksi ryhmähaastattelua sekä kaksi yksilöhaastattelua itse ja loput on litteroinut litterointiyritys Tutkimustie Oy. Aikani ei riittänyt kaikkien haastatteluiden litterointiin, joten olin osaan haastateltavista yhteyksissä jälkikäteen ja kysyin lupaa litterointiyrityksen käyttöön. Kaikille kysytyille asia sopi. Haastattelut kestivät yhteensä kolme tuntia ja 41 minuuttia ja litteroidussa muodossa tämä tarkoittaa noin 60 A4-sivua fontilla Trebuchet MS (sama fontti kuin tässä työssä) ja rivivälillä yksi.

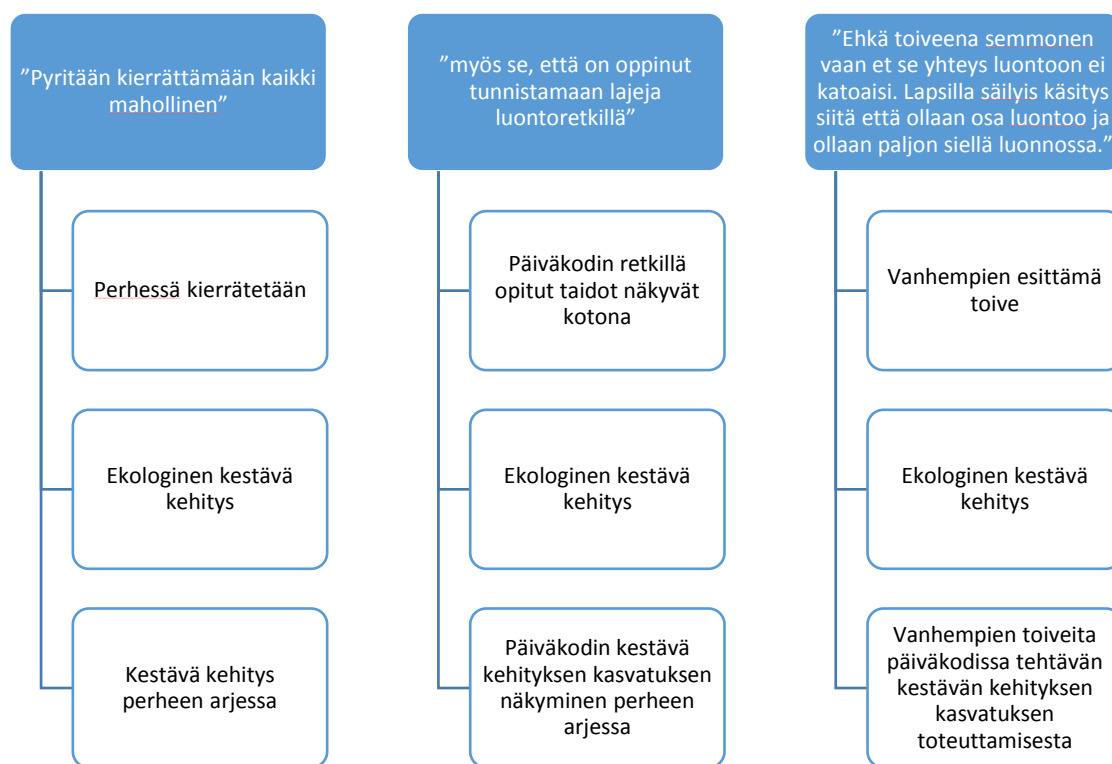
Alasuutarin (2011, 39-46) mukaan laadullisessa analysoinnissa on kaksi vaihetta: havaintojen pelkistäminen ja arvoituksen ratkaiseminen. Aineistoa tulee tarkastella tietystä teoreettisesta näkökulmasta. Pelkistämisen ensimmäisenä vaiheena ovat raakahavainnot, jonka jälkeen havainnot yhdistetään. Arvoituksen ratkaisuvaiheessa tulkitaan tuloksia ja viitataan tutkimuskysymyksen teoreettiseen viitekehykseen. Verrattuna Alasuutariin Tuomi & Sarajärvi (2012, 91-93) esittelee teoksessaan neljäkohtaisen rungon, jonka mukaan laadullisen tutkimuksen analyysi etenee. Analyysitapana on sisällönanalyysi, joka on perusanalyysitapana käytettävissä kaikissa laadullisissa tutkimuksissa. Neljäkohtainen runko alkaa sillä, että on päätettävä se, mikä on kerätyssä aineistossa kiinnostavaa. Sen jälkeen aineisto on käytävä läpi tarkasti ja aineistosta on merkittävä ne kohdat, jotka ovat oman kiinnostuksen mukaisia. Nämä kohdat on erotettava aineistosta, jonka jälkeen ne tulee luokitella, teemoitella tai tyypitellä ja viimeiseksi tulee kirjoittaa yhteenveto. Teemahaastattelussa aineiston pilkkominen pienempiin osiin onnistuu yleensä, koska haastattelurungosta nousevat teemat, joiden alle aineistoa voi jäsentellä.

Tässä työssä analyysi on edennyt mukaillen Tuomen ja Sarajärven (2012) yllä esittämää neljäkohtaista runkoa. Litteroinnin jälkeen olen lukenut litteraatioita läpi ja tutustunut tekstiin. Lukemisen aikana olen käynyt läpi, mitkä kohdat kuuluvat ja liittyvät minun tutkimuskysymyksiini, muut olen rajannut pois. Käytän tässä opinnäytetyössä aineiston analysoinnissa teemoittelua. Onnistuneessa teemoittelussa teoria ja aineisto ovat vuorovaikutuksessa ja kirjoitetussa tekstissä kulkevat rinnakkain (Eskola & Suoranta 2005, 175). Tässä työssä teemoittelu on alkanut vastausten pelkistämällä. Pelkistetyt vastaukset teemoittelin aluksi haastatteluteemojen mukaisesti, eli ne ovat jaoteltu ekologisen-, taloudellisen-, sosiaalisen- ja kulttuurisen kestävä kehityksen alle, lisäteemana oli kasvatuskumppanuus. Kun vastaukset oli lajiteltu teemojen alle, siirsin ne vielä eri tutkimuskysymyksiin alle. Koko teemoittelun vaiheessa käytin apuna Google drive -palvelua, jossa oli helppo siirtää tekstiä, värjätä tekstiä sekä lait-

taa reunahuomioita tekstiin. Teemoittelun jälkeen aloin koota tuloksia, joiden pohjalta viimein saatiin johtopäätökset. Seuraavassa kuvassa (kuvio 5) on esitelty tässä opinnäytetyössä edennyt analyysi ja kuviossa kuusi havainnoillistan, kuinka teemoittelu eteni.

Kuvio 5: Aineiston analyysin eteneminen

Kuvio 6: Esimerkki teemoittelun etenemisestä

Tämän opinnäytetyön analyysi on teoriaohjaavaa. Teoria auttaa analyysin etenemisessä ja siinä on teoreettisia kytkentöjä. Teoriaohjaavassa analyysissä tiedostetaan aikaisemman tiedon vaikutus ja koetetaan sen avulla saada uusia ajatuksia. (Tuomi & Sarajärvi 2012, 96-97.)

Kiviniemi (2010, 80) korostaa analysoinnin olevan pitkä vaihe, jossa analysointivaiheita tehdään useita ja vasta sen jälkeen jäsennys selkiytyy. Ajatuksena on löytää analysoitavasta materiaalista keskeiset käsitteet, jotka vastaavat tutkimuskysymyksiin. Tässä opinnäytetyössä analyysivaihe on ollut haastava ja kokemattomuuteni tutkimuksen tekijänä korostui. Aluksi analyysivaihe ei edennyt, koska aineisto vaikutti vain isolta määrältä tekstiä. Kun kävin käsiksi siihen Tuomen ja Sarajärven (2012) avulla, alkoi aineisto pikkuhiljaa aueta ja sieltä alkoi löytyä teemojen mukaisia asioita.

6.5 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkimusta tehdessä aineiston keruun eettisyyttä ja luotettavuutta tulee pohtia tarkasti. Haastatteluteemat ja kysymykset tulisi aina testata etukäteen. On myös tärkeä miettiä etukäteen, että haastateltavat ovat oikeaa kohdejoukkoa. Kun haastattelut nauhoitetaan, täytyy aina olla haastateltavan lupa siihen. Nauhoituslupan kysymisen lisäksi haastateltavalle on kerrottava, että häntä ei voi tunnistaa tutkimuksesta ja kuinka tutkimusaineisto tullaan säilyttämään. Tutkimuksessa henkilöiden anonymiteetin säilyttäminen lisää tutkimuksen objektiiv-

suutta sekä antaa tutkijalle vapauden käsitellä arkojakin asioita ilman pelkoa siitä, että aiheuttaisi tutkittaville haittaa. Haastateltavat saattavat kertoa asioista vapaammin ja rehellisemmin, kun he tietävät, että heidän henkilöllisyytensä salataan. (Mäkinen 2006, 92-114.) Kuula (2011, 102-103) on teoksessaan listannut haastateltaville informoitavista asioista, jotka lisäävät tutkimuksen eettisyyttä. Hänen mukaansa haastateltavien tulisi saada tietää tutkimuksen tekijä ja tavoite sekä vapaaehtoisuus osallistua tutkimukseen. Näiden lisäksi tulisi kertoa, kuinka aineistoa käytetään ja kuinka luottamuksellista aineistoa säilytetään. Nämä asiat voi kertoa joko saatekirjeessä, tutkimusesitteessä tai suullisesti tapahtumassa. Mäkinen (2006, 102) toteaa tutkimuksen yhden tärkeän eettisen puolen olevan se, että tutkimus pitää paikkansa ja sitä on tutkimuksessa pohdittu. Myös tulosten julkistaminen on eettistä toimintaa. On tärkeä uskaltaa julkaista tulokset ja tehdä se vasta siinä vaiheessa, kun tutkimuksessa on käyty läpi luotettavuusarviointi.

Tutkimuksen luotettavuutta ja pätevyyttä tulee aina jotenkin pohtia. Laadullisessa tutkimuksessa tutkijan tulee esittää tarkasti kaikki tutkimuksen vaiheet ja perustella ne, jolloin luotettavuusaste tutkimuksessa nousee. Tutkimuksen pätevyyttä voidaan tarkentaa esimerkiksi käyttämällä tutkimuksessa useita eri menetelmiä, eli menetelmätriangulaatiota. (Hirsjärvi ym 2009, 231-233.) Tutkimuksen luotettavuutta tulee pohtia alusta alkaen, koska loppumetreillä ei enää pystytä vaikuttamaan alussa tehtyihin ratkaisuihin. Tutkimuksessa esitettävät väitteet tulee pystyä todentamaan oikeiksi ja tutkimuksen tekijän pitää pystyä selittämään asiat perustellusti. Jotta tutkimuksen tulos olisi luotettava ja se antaisi oikeanlaista tietoa, pitää tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset olla laadittu oikein. Myös tutkimukseen valittujen käsitteiden käyttö ja niiden määrittelemisen vaikuttavat tutkimuksen luotettavuuteen. Tuloksen kannalta on tärkeää, että tutkimuksen tekijä on ymmärtänyt ilmiötä laajasti ja osannut kuvailla sitä tarkasti. (Kananen 2014, 145-150.) Tutkimusraportin kirjoittaminen onkin yksi tärkeä laadullisen tutkimuksen luotettavuuden mittareista. Hyvin kirjoitettu ja tarkasti kuvattu tutkimusraportti lisää luotettavuutta. (Kiviniemi 2010, 83.)

Tässä opinnäytetyössä olen pyrkinyt kuvaamaan koko prosessia tarkasti ja perustelemaan valintojani. Opinnäytetyön eettisyyttä ja luotettavuutta on mietitty suunnitteluvaiheesta alkaen. Olen tutustunut aiheeseen ja ilmiöön laajasti monipuolisia ja tuoreita lähteitä käyttäen.

Kun teemahaastattelurunko valmistui, testasin sitä etukäteen kahdella eri vastaajalla. Molempien haastatteluiden jälkeen muokkasinkin runkoa toimivammaksi. Ennen haastattelujen toteutumista kerroin haastateltaville, mihin he ovat osallistumassa ja mihin tietoja käytetään. Haastatteluvaiheessa kysyin haastateltavilta ja ryhmäkeskusteluihin osallistuvilta luvan keskusteluiden nauhoittamiseen ja ryhmäkeskusteluissa vielä luvan keskustelun videointiin. Sain kaikilta suullisen luvan. Osallistujilla oli myös mahdollisuus kieltäytyä vielä siinä vaiheessakin. Opinnäytetyössä ei mainita haastateltavien nimiä, eli heidän anonymiteettinsä säilyy. Haas-

tattelunauhat säilytettiin asiankuuluvasti ja niitä ei annettu muiden ulkopuolisten käsiin kuin litterointiyrityksen. Litterointiyritys Tutkimustie Oy käsittelee kaikki aineistot luottamuksellisesti. He sitoutuvat pitämään salassa toimeksiannon yhteydessä saadut tiedot, jotka eivät ole yleisesti tiedossa ja jotka tulee luonteensa vuoksi ymmärtää luottamukselliseksi tiedoksi. Niiltä haastateltavilta, joiden haastattelut annettiin litterointiyrityksen litteroitavaksi, oli kysytyä asiaan lupa.

Litteroinnin jälkeen oli vuorossa analyysivaihe, jota olen pyrkinyt kuvaamaan tarkasti. Analyysin etenemistä ja teemoittelun etenemisestä olen esittänyt myös kuvien avulla, jotta asia olisi selkeämmässä muodossa.

7 Tulokset

Tässä kappaleessa esittelen opinnäytetyön tulokset. Tulokset on otsikoitu tutkimuskysymysten mukaan, joita tässä työssä oli kolme. Tutkimuskysymykset ovat: Millä tavalla kestävä kehitys tulee esille perheen arjessa? Millä tavalla päiväkodin kestävä kehityksen kasvatus tulee esille lapsen toiminnassa perheen arjessa? Miten vanhemmat toivovat kestävä kehityksen kasvatus-ta toteutettavan päiväkodissa lasten kanssa? Tutkimuskysymysten alla esittelen tulokset vielä ekologisen, taloudellisen, sosiaalisen ja kulttuurisen kestävä kehityksen osa-alueiden kautta.

7.1 Kestävä kehitys perheen arjessa

Haastatteluihin ja ryhmäkeskusteluihin osallistuneiden vanhempien kertoman mukaan kestävä kehityksen eri osa-alueet näkyivät perheiden arkisissa toimissa. Vanhempien puheissa kestävä kehityksen osa-alueista korostuivat erityisesti ekologinen ja taloudellinen näkökulma.

Haastatelluista vanhemmista useimmat mainitsivat heti alkuun perheen arjessa näkyvimmäksi kestävä kehityksen muodoksi kierrättämisen. Ekologisuus näkyi perheissä pieninä arjen valintoina, esimerkiksi ottamalla kauppaan mukaan kestokasseja muovipussien sijaan.

Eräs vanhemmista kertoi, että heidän perheessään pidetään erittäin tärkeänä sitä, ettei ruokaa heitetä ollenkaan pois. Tämän vanhemman mukaan asiaa auttaa suunnitelmallisuus sekä innovatiivisuus. Ylijääneitä ruokia jatkojalostetaan, esimerkiksi ylimääräinen puuro leivotaan sämpylöiksi. Vaikka suurimmalle osalle vanhemmista kierrätys oli arkipäivää, niin haastateltavien vanhempien joukosta löytyi kaksi vanhempaa, jotka eivät kokeneet kestävä kehitystä omakseen. Nämä vanhemmat kertoivat, että perheessä oli kokeiltu muun muassa jätteiden lajittelua. Lajittelu koettiin perheessä kuitenkin liian vaivanloiseksi. Lajittelua esti myös se, että perheen vanhemmilla oli erilaiset ajatukset jätteiden lajittelun tärkeydestä. Yksi van-

hemmista, joiden perheessä kierrättäminen ei kuulunut perheen arkeen, toivoi sen joskus kuitenkin olevan mukana heidänkin perheen toimintatavoissa, jotta lapset oppisivat asian.

”Mutta ajattelin taas tässä tämän kannustamana, että kun tytöt menee kouluun niin sitten minä alan taas puhumaan siitä, et nyt täytyy tyttöjen hyväksi ruveta lajitteleen, koska että he oppii kestävää kehitystä.” (H17)

Yhdessä perheessä pyrittiin suosimaan luomuruokaa sekä kasvisruokaa. Useat vanhemmat toivat myös esille, että lapsille halutaan näyttää, mistä ruoka tulee. Perheet käyvät esimerkiksi yhdessä marjassa, sienessä ja kalassa. Yhdessä perheessä myös metsästys kuului perheen harrastuksiin. Luonnossa ja metsässä liikkumista arvostettiin ja siellä harjoiteltiin lajien tunnistamista. Toisaalta metsä nostettiin myös siksi kivaksi retkipaikaksi, koska siellä tuntui lapsen mielikuvitus pääsevän valloilleen. Tekemiseksi riitti keppien keräily ja kallioilla kiipeily. Lapsille haluttiin myös opettaa luonnonsuojelua.

Osa vanhemmista kertoi käyttävänsä julkista liikennettä päivittäin. Keskusteluissa ja haastatteluissa tuli myös esille, että lapsille halutaan opettaa, ettei kaikkialle mennä autolla, vaan välillä on järkevämpää valita kävely, pyöräily tai esimerkiksi linja-auto. Yksi vanhemmista kertoi, että matkustamisen sijaan perhe viettää lomalla aikaa kotona, jolloin he hyödyntävät lähialueen maksuttomia palveluita, kuten leikkipuistoa. Kyseinen vanhempi kertoi tämän olevan heidän perheen ekologinen valinta, koska ekologisista syistä he eivät halua käyttää lentokonetta.

Ekologiseen ja taloudelliseen kestävyYTEEN sopivat seuraavat vanhempien pohdinnat. Vaatteiden ja lelujen kierrättäminen ja niiden hankkiminen kirpputoreilta kuului useiden perheiden arkeen. Kirpputorien käyttäminen lelujen ja vaatteiden hankintaan oli perheille luonnollinen tapa toimia. Osa perheistä halusi myös opettaa lapsilleen, ettei kaikkea tarvitse säästää pahan päivän varalle, joten senkin takia lapset olivat mukana miettimässä eteenpäin laitettavia leluja ja vaatteita. Osa vanhemmista harmitteli sitä, että nykyajan lelut eivät välttämättä kestä monen lapsen leikkejä. Vanhempien mukaan lasten oli selkeästi helpompi luopua vaatteista kuin omista leluistaan. Vanhemmat sanoivat, että käytettyjen lelujen tai vaatteiden hankkiminen ei ollut lapsille yleensä ongelma. Monen vanhemman mukaan esimerkiksi isommalta sukulaislapselta tullut vaate oli todella haluttu ja tykätty. Pari vanhemmista totesi, etteivät lelujen pakkaukset olleet lapsille tärkeitä, joten siinäkin mielessä käytettynä hankkiminen oli kätevää. Yksi vanhemmista kertoi, että kirpputori on siirtynyt myös lasten leikkeihin.

”Se näkyy selkeesti leikeissäki, et kirpparilla käyään shoppailemassa. Ja just kavereilta voi saaha, kenen vanhoja vaatteita voi käyttää, voidaan antaa taas

uudelleen jolleki toiselle vauvalle vaatteita. Niitä voi käyttää monta kertaa. Se on kans semmonen mikä näkyy sit leikeissä ja tullu tavaks toimia.” (H4)

Vanhemmat kertoivat käyttävänsä kirpputoreja niin ekologisista kuin taloudellisistakin syistä. Erityisesti ekologiset syyt korostuivat vanhempien puheissa, koska kirpputoreilla käytiin vanhempien mukaan myös ilman taloudellista pakotetta. Vanhempien mukaan perheiden lapset tiesivät, että vaatteet lähtevät kotoa kiertoon ja uusia vaatteita voidaan hankkia käytettynä joko ystäviltä, sukulaisilta tai kirpputoreilta. Lapsille saatettiin opettaa rahan arvoa siten, että he saivat ne rahat, jotka tulivat niistä leluista, joista lapset olivat itse luopuneet. Näin he pystyivät säästämään rahaa johonkin haluttuun asiaan.

Yksi vanhemmista kertoi, että heillä on sellainen tapa lapsen ja hänen ystävänsä kesken, että he vaihtavat jonkun lelun tai leffan viikonlopun ajaksi. Näin lapsi pääsee leikkimään lellulla, jota on ihaillut ja samalla saa harjoitella luopumista. Tämä on koettu niin lasten kuin vanhempien keskuudessa onnistuneeksi kokeiluksi. Yhdessä perheessä toivottiin kummeilta lapsille lahjaksi lelujen sijasta yhteistä aikaa esimerkiksi metsäretken, Hoplop-vierailun tai muun vastaavan merkeissä. Tämä toive oli tullut perheelle juuri sen takia, ettei haluttu kotiin lisää leluja ja toisaalta arvostettiin lapsen ja aikuisen yhteisiä hetkiä.

Taloudellisen kestäväen kehityksen näkökulmia tuli esille vanhempien kertomana myös seuraavalla tavalla. Vanhemmat kokivat taloudellisten asioiden selittämisen lapsille vaikeiksi, mutta niitä yritettiin opettaa lapsille käytännön esimerkkien kautta. Useat vanhemmat toivat esille, että kaupassa harjoitellaan sitä, ettei joka kerta osteta esimerkiksi leluja. Vanhemmat kertoivat, että lasten mielestä ihania asioita voidaan katsella, mutta heille selitetään, että niitä ei voida joka kerta ostaa. Vanhempien mukaan osa lapsista tykkäsikin kaupassa katsella ja ihailla leluosaston leluja, mutta lähdön hetkellä tiesi, ettei niitä osteta kuin erikoistilanteissa. Perheissä, jossa lapset itkivät ja mankuivat kaupassa tavaroiden perään, vanhempien puheiden mukaan asiaa jouduttiin käymään enemmän läpi. Toisaalta ostamisesta tuli myös ristiriitaista tietoa, koska osa vanhemmista kertoi, että itselleen he antavat luvan ostella turhiakin asioita. Osa perheistä kertoi käyvänsä vain kerran viikossa kaupassa, jolloin ostetaan kerralla enemmän ruokaa. Tässä oli takana taloudellisuus sekä ajankäyttö.

Kun vanhempien kanssa keskusteltiin taloudellisuudesta, nousi esiin myös veden ja energian säästö. Useissa perheissä lapsia opetettiin myös säästämään vettä. Kun kädet on pesty, hana laitetaan kiinni ja vettä ei saa kuluttaa turhaan. Toisaalta yksi vanhemmista kertoi suihkussa käynnin olevan päivän ainoa hetki, jolloin sai olla yksin ja rauhassa, jolloin vedenkulutus lisääntyi. Suihkussa käynti lisäsi henkistä hyvinvointia. Perheissä opetettiin myös valojen sulkemista. Tyhjissä huoneissa ei tarvinnut palaa valoa. Tämä tuntui olevan lapsille hankalaa, valot jäivät helposti päälle. Yksi vanhemmista kertoikin, että käy useita kertoja päivässä

sammuttamassa valot yläkerrasta, kun siellä ei kukaan ole. Samainen vanhempi kertoi valojen sammuttamiseen liittyvän vahvasti taloudellinen ajatus, vaikka samalla se on myös ekologinen teko. Osa mainitsi myös tässä yhteydessä pyrkivänsä siihen, että televisio ja radio olivat päällä vain silloin, kun niitä seurattiin. Taloudellinen kestävä kehitys tuli monille perheille mieleen myös asumisesta puhuttaessa. Osa perheistä asui omakotitaloissa ja heillä muun muassa sähkön käytön tarkempi seuraaminen oli tullut sitä kautta perheen arkeen. Yksi perhe kertoi miettivänsä tarkasti, milloin talvilämpö laitetaan päälle. Koti lämpeni osittain takan avulla, joten sitä kautta asia tuli myös lapsille näkyväksi. Takan avulla lämmitettiin myös vesi, joten lapset olivat oppineet kantapään kautta, ettei lämmintä vettä riittänyt yllin kyllin. Yksi perhe käytti myös aurinkoenergiaa sähkön tuottamiseen. Perheessä, jossa omakotitalo oli rakennettu itse, olivat lapset päässeet näkemään, mitä kaikkea rakennusvaiheisiin tarvitaan. Lasten kanssa oli pohdittu ja juteltu talon rakentamisen eri vaiheissa, mihin tarvikkeita tarvitaan ja miten on tärkeä säästää erilaisia asioita, koska niitä voi tarvita myöhemmässä vaiheessa. Lapset olivat päässeet mukaan myös kaatopaikalle ja siellä he olivat mukana lajittelemassa kaatopaikkajätettä. Olipa yhdessä perheessä myös tehty kaatopaikalla löytö, josta saatiin lapsille iloa pienellä korjauksella. Yhdessä perheessä asuttiin vanhemman mukaan vähän ahtaasti, mutta erilaisilla asumisjärjestelyillä asuminen onnistui.

”Ehkä asumisessa sillä tavalla että, me mietitään, nyt esimerkiksi, et meil on kolmio ja me tarvittais neljä huonetta ja keittiö, et molemmat tytöt sais oman huoneen. Niin sitte, me täs välissä et vaihellaan huoneita ja tehdään semmosii sijotuksii et me voidaan kunnes me löydetään semmonen isompi koti tai siis sil-lai ja tehdään nytteki, siis sellasii pienii muutoksii siellä että muutettiin, tytöt muutti kerrossänkyyn, että mahutaan siinä asumaan.” (H17)

Sosiaaliseen kestäväan kehitykseen liittyvät asiat olivat vanhemmille tärkeitä. Toisten huomiointi, kunnioittaminen ja hyväksyminen olivat tärkeitä arvoja, joita haluttiin lapsille opettaa. Samalla puhuttiin myös erilaisuudesta ja sen hyväksymisestä. Lapsille haluttiin opettaa erilaisuuden hyväksymistä ja sitä, että eri kulttuureista tulevat ihmiset ovat kaikki arvokkaita, vaikka he saattavatkin näyttää erilaiselta tai heillä on erilaisia tapoja. On tärkeä oppia siihen, että asioita voidaan tehdä erilailla, ei ole yhtä oikeaa tapaa.

”Se erilaisuus on, rikkaus, ja se et joku näkee tai ajattelee eri tavalla ei välttämät oo huono asia vaan siitä voi tulla jotain vielä parempaa sitten. Et on eri näkökulmii tai erilaisii tapoi elää, olla ja tälleen. Ei tietenkään nyt mitään sel-last et on huono tapoi et niit pitäis hyväksyy mut tällee vaan et toinen näkee asiat eri asiat niin se on täysin oikein.” (H6)

Yhdessä perheessä lapset olivat mukana vanhemman joukkueharrastuksessa vahvasti. Äidin näkemyksen mukaan lapset oppivat harrastuksen kautta tärkeitä asioita kestävästä ja pitkistä ihmissuhteista. Lapset oppivat myös ryhmässä toimimista ja perusluottamusta.

Kulttuurinen kestävä kehitys tuli vanhempien puheissa esille useilla eri tavoilla. Vanhemmat toivat esille perinteiden siirtämisen tärkeyden. He halusivat opettaa lapsille lastenlauluja, joita heille oli laulettu pienenä. He kokivat lauluissa olevan sanoman tärkeäksi. Myös lukeminen koettiin tärkeänä. Monet perheet toivat esille satujen ja tarinoiden tärkeyden, ja useat perheet lukivat lapsilleen paljon kotona. Satujen kautta pystyi siirtämään lapsille omaa elämäntarinaa ja oman perheen kulttuuria. Lapsille luettiin uusien tarinoiden lisäksi myös omia suosikkisatuja. Kulttuuriperinnön siirtymisen lisäksi satuja pidettiin tärkeänä kielen kehityksen ja sanavaraston kehittymisen kannalta.

”Et meil luetaan ihan niinku kotona päivittäin se iltasatu, semmonen 15 minuuttia suunnilleen ja päiväkodissa ne lukee kans tosi paljon, et se on, ja meidän lapset lukee itekkin, silleen ilman et niille luetaan, et ne kattelee kuvia ja kattelee kirjoja, et kirjat on niinku tosi tärkeä. Se on semmonen, siinäkin semmonen, et kulttuuri siirtyy, et mä ite tykkäsin pienenä hirveesti Astrid Lindgrenin kaikista noista saduista, sit niit on niinku tosi ihana lukee niit omille lapsille, et varsinkin se viisvuotias.”

Useampi vanhempi toi esille myös uskonnon kulttuurisena asiana. Lapsille haluttiin tarjota myös uskontoon liittyviä juhlaperinteitä. Niitä arvostettiin juuri perinteiden ja kulttuurin takia. Lapsille haluttiin opettaa myös sitä kautta monimuotoisuutta ja suvaitsevaisuutta.

”et Suomi on hyvin yhtenäinen, vahva kansakunta kulttuurillises mieles ja vähä tämmönen kummajainen globaalissa mielessä. Just että erikoinen kieli ja tämmösi. Ne on hirveen mun mielest tärkeitä näitä kestäväen kehityksen kulttuurillisii, sosiaalisiikin arvoja. Ilman et siihen tulee sitä sellasta liian nationalistista näkökulmaa et sit ei hyväksytä sitä erilaisuutta vaan pikemminki pyritään ymmärtää. Mä uskon et tänki ikäsille sille on jotain merkitystä. Et miks joku puhuu vaikka eri kieltä. Se on ehkä eri maasta kotosin. Tai jotain tällästä. Et sen ottaa positiivisena, mielenkiintosena ilmiönä ja sellasena et se on ihan normaalia, arkipäivästä.” (H6)

Kaksikielisissä perheissä koettiin tärkeäksi opettaa lapsille molemmat kielet, jotta yhteys molempien vanhempien kieleen ja kulttuuriin säilyy.

Monet vanhemmat kertoivat käyvänsä lastensa kanssa erilaisissa lasten näytelmissä ja musiikkitaapahtumissa sekä museoissa. He arvostivat sitä, että Espoossa oli paljon tarjontaa ja osa tarjonnasta on ilmaista. Myös erilaiset eläintarhat ja kotieläinpihat olivat vierailukohteina suosiossa.

Vanhemmat toivat esille yhteisölliset perinteet, joita haluttiin siirtää lapsille. Esimerkiksi joulun vietto ja pääsiäinen olivat tärkeitä siitä näkökulmasta, että lapsille haluttiin siirtää vanhempien lapsuudessa kokemia asioita. Traditiot ja perheiden yhteinen aika olivat tärkeitä. Ne ovat osa suomalaista kulttuuria ja osa perheen omaa kulttuuria. Myös syntymäpäiväjuhlien ja nimipäivien viettoa pidettiin tärkeänä monissa perheissä. Mainituissa perhejuhlissa haluttiin traditioiden lisäksi siirtää lapsille nimenomaan perheyhteisön tunnetta. Vanhempien toiveena oli, että tulevaisuudessa myös omat lapset toteuttavat opittuja traditioita. Perheet tunsivat asuinalueillaan yhteisöllisyyttä ja arvostivat sitä. Yhteisöllisyys näkyi esimerkiksi asuinalueella toimivina kirpputoriryhminä. Myös taloyhtiöissä ja naapurustossa olevaa yhteisöllisyyttä pidettiin tärkeänä. Pihassa asuvien lasten ja vanhempien kanssa juteltiin ja tehtiin yhdessä asioita. Lapsia myös tarpeen tullen vahdittiin yhdessä tai vuorotellen. Perheet auttavat toisiaan.

7.2 Päiväkodin kestävän kehityksen kasvatuksen näkyminen lapsen toiminnassa

Kestävän kehityksen painopisteistä vanhempien vastauksissa korostui erityisesti ekologisen kestävän kehityksen näkyminen lasten toiminnassa perheen arkisissa puuhissa. Ekologisen kestävän kehityksen teemat näkyivät lapsen toiminnassa eri tavoin. Monet vanhemmat kertoivat, että päiväkodeissa kierrätettiin ja se näkyi kotonakin. Lapset tunnistavat vanhempien kertoman mukaan muun muassa biojätteen, paperin, pahvin ja metallin ja osaavat laittaa ne oikeisiin roskakoreihin. Eräs äiti kertoikin, että heidän lapsensa oli perheen valistunein ja yritti opettaa myös heitä vanhempia lajittelussa. Toinen vanhempi kuitenkin ihmetteli, ettei päiväkodissa vahvasti esillä oleva kierrätys näy lasten puheissa tai teoissa ollenkaan kotona.

”No ainakin se kierrättäminen on sellainen et (nimi) oli meidän äidillekin pitänyt puhuttelun kierrättämisestä, ku päiväkodissakin laitetaan eri roskikseen kaikki, et minkä takia sä et laita, et meil kotonakin laitetaan, et minkä takia sä et laita”

Ekologisen kestävän kehityksen kasvatuksen piiristä nousi vahvasti vanhempien puheissa esille myös metsäretket. Vanhempien mielestä lasten puheiden perusteella metsäretket olivat tärkeä asia päiväkotien arjessa. Lapset kertoivat kotona retkistä ja niitä odotettiin kovasti. Osassa päiväkodeista metsäretki kuului viikoittaiseen ohjelmaan ja vanhempien mukaan se oli loistava juttu. Lapset tunnistavat paljon esimerkiksi puita ja lintuja. Osa vanhemmista kertoi, että päiväkodista oli tullut myös ohjeistus retkieväiden pakkaamisesta. Niiden kuului olla pa-

kattuna ekologisesti, eli niin, ettei niistä jää roskia. Tämä oli ollut osalle vanhemmista hyvin herättävää. Aina ei tarvitse tosiaan juotavana olla pillimehua, vaan esimerkiksi uudelleen täytettävä vesipullo toimii myös loistavasti. Eväät olivatkin metsäretkeilyssä osalle lapsista tärkeitä ja niiden syöntiä odotettiin kovasti.

”Musta tuntuu ainakin et noi metsäretket on ihan tosi tosi tärkeitä. Ja niistä puhutaan paljon sit kotona. Toki me siis, meidän perhe myös siis tosi paljon ulkoilee ja tekee tämmöisiä omia metsäretkiä paljon ja viihtyis siellä vaikka kuinka kauan. Jotenkin, et musta on tärkeitä et sit taas täällä, muitten lasten kanssa käy. Mitä aina kuulee, mitä ne on leikkinyt siellä. Ihan tosi.” (H9)

”Tääl tehään hirveen paljon luontoretkiä ja lapset viedään, niille paljon opetetaan ja kerrotaan et miten luonnon kans ollaan yhtä. Et ei saa tuhota luontoo ja pitää olla eläimille kiva ja kasveja ei saa rikkoo. Et ainaki meil tulee paljon ne jutut kotiin kans. ” (H14)

Päiväkotien tekemisissä metsäretkissä ilmeni myös yhteisöllisiä piirteitä yhden vastaajan kertomana. Tässä päiväkodissa ryhmä oli useamman vuoden ajan rakentanut majaa luonnonmateriaaleista omalle metsäretkipaikalleen. Yhtenä vuonna ryhmän joulujuhlat vietettiin metsämajalla. Tämä lisäsi perheiden välistä yhteisöllisyyden tunnetta, kun lapset olivat keroneet paljon majasta ja sitten perheet pääsivät juhlien muodossa tutustumaan paikkaan.

Ekologisen ja taloudellisen kestävän kasvatuksen piiriin kuuluu esimerkiksi päiväkodin ruokailutilanteet. Osa vanhemmista kertoi lasten oppineen päiväkodissa syömään lautasen tyhjäksi ja tämä taito oli siirtynyt myös joillain lapsilla kotiin.

”ni sit päiväkodissa taas, ni ei sielläkään koskaan pakotettu sitä, mut se vaan syö sen lautasen tyhjäksi ja se on sit niinku siirtynyt kotiin semmonen, et ei saa heittää ruokaa roskiin ja niinku tämmönen, mikä on tosi hyvä mun mielestä” (H18)

Myös päiväkodeissa opetettiin veden säästeliästä käyttöä käsienpesun yhteydessä. Yhdessä päiväkodissa lapset olivat saaneet käsienpesudiplomin ja nämä lapset olivat opettaneet isovanhemmillekin, kuinka käsiä kuuluu pestä vettä säästäen. Vanhemmat toivoivatkin, että yhteistyössä lapset pikkuhiljaa oppisivat asian.

Osa vanhemmista kertoi, että olivat ystävystyneet lasten päiväkotikavereiden vanhempien kanssa. Perheet saattoivat auttaa toisiaan lasten hakutilanteissa ja välillä päiväkodista haettiin oman lapsen lisäksi hänen ystävänsä, jolloin leikkejä jatkettiin vielä päiväkotipäivän jäl-

keenkin. Sen lisäksi, että toiminta tuki lasten sosiaalisia suhteita, tuki se myös vanhempien mukaan heidän jaksamista.

”meil on semmonen ollu jo pari vuotta että haetaan toistemme lapsia päiväkodista ja ne tulee meille leikkimään ja sit vastaavasti joku toinen hakee meidän lapset ja, siinä saa vanhemmat sit illan vapaata ja tehdä jotain omia juttujaan. Musta hirveen kivaa toimintaa.” (H17)

Sosiaalisen ja kulttuurisen kestävän kasvatuksen piiriin kuuluvat päiväkodissa järjestettävät erilaiset juhlat. Vanhempien mielestä päiväkodeissa järjestettävät juhlat ja tapahtumat olivat tärkeitä. Tällaisista juhlista mainittiin ainakin perinteiset kevät- ja joulujuhlat sekä sadonkorjuujuhlat, äitien- ja isänpäivän juhlat sekä isovanhempien päivä. Vanhempien mukaan olemassa olevat juhlat olivat tärkeitä ja niistä puhuttiin paljon kotonakin.

Kulttuurisesta kestävästä kasvatuksesta nousi esille myös kirjasto. Useampi vanhempi toi esille kirjaston. Päiväkodeista käytiin niin kirjastoissa kuin kirjastoautoissakin, ja osalle lapsista kirjasto oli tullut tutuksi päiväkodin vierailujen avulla.

”Se, että lapset oppii lainaamaan niit kirjoja ja oppii siihen kirjojen maailmaan, niin sehän on tosi tärkeitä. Sitä et ei tartte aina ostaa omaa vaan et voi sielt.” (H14)

Kulttuurista ja ekologista kestävää kasvatusta nähtiin myös päiväkodin taidekasvatuksessa. Vanhempien mukaan lasten päiväkodeissa askarreltiin ja tehtiin kädentöitä paljon. Niissä käytettiin usein luonnonmateriaaleja sekä kierrätysmateriaaleja. Perheille oli myös viestitetty, että päiväkodit ottavat askartelumateriaaleja lahjoituksina vastaan. Joissain päiväkodeissa oli muun muassa rakennettu iso lentokone pahvilaatikoista ja sitä käytettiin pitkään leikeissä. Askarteluideat ja taiteen tekeminen siirtyivät usein myös kotiin, eli päivähoidossa tehtyjä asioita haluttiin kokeilla tai jatkojalostaa myös kotona. Lapset eivät kaivanneet välttämättä mitään erikoisia ja valmiita tarvikkeita, vaan osasivat hyödyntää luovasti kotona olevia materiaaleja.

”Se siirtyy, kun päivällä tehään päiväkodissa jotain, niin sitä pitää ruveta tekee heti. Sil siunaamalla, kun ne tulee kotiin päiväkodista, niin samantien sakset, liimaa, paperia, kartonkia, klitteriä, kaikkea lankaa, kaikkea mahdollista.” (H7)

”Justiinsa poika päiväkodissa on ollu kauheen innostunu siitä, et he on tehnyt ties mitä, maitotölkeistä kännykätelineitä isälle jonain isänpäivälahjana ja kaikkee muuta mahdollista ja must se on hienoo miten he, kehittelee niit kaikkii

ideoita ja justiinsa, et poika halua säästää jotain vessapaperirullia talouspaperirullia, mutta raukka ku ei äiti osaa ohjata kotona mitään askarteluita, ni ei se oo sitte niitä, saanu toteutettua, mut ainaki se ajatus siel on, ollu lähtösin, siitä” (H16)

7.3 Vanhempien toiveita kestävän kehityksen kasvatuksen toteuttamisesta päiväkodissa

Haastatteluissa selvisi, että vanhemmat ovat hyvin tyytyväisiä siihen, kuinka heidän lapsensa varhaiskasvatusyksikössä toteutetaan varhaiskasvatussuunnitelmaa ja toimitaan lasten kanssa.

”Musta tuntuu, et näillä mimmeillä on täällä niin balanssissa koko homma muutenkin. Et mä jotenkin luotan ihan hirveen hyvin siihen mitkä näkemykset ja kokemukset ja hyväksi todetut jutut on käytössä. Tai mitkä sitten nimenomaan ei käy tähän ympäristöön. Mutta jotenkin täältä tulee semmoista, semmoista hyvää fiilistä.” (H6)

”Mun mielest täällä tehdään tosi hyvää, en mä oo ainakaan nähny mitään et mistä mä en tykkäis mitä tääl tehdään. Et enemmänki et vautsi, et ne ehtii totaki ajattelee tai tekemään.” (H14)

Haastatteluissa ilmeni, että erilaiset ekologiset kestävän kehityksen osa-alueet, kuten kierrättäminen on tärkeää ja sen takia arvostettiin päiväkodin kestävän kehityksen kasvatusta. Haastatteluissa ja keskusteluissa mukana olleet vanhemmat arvostivat ekologisen kestävän kehityksen kasvatuksessa myös metsäretkiä. He arvostivat sitä, kun lasten kanssa päiväkodissa tutkittiin ja ihmeteltiin metsän elämää. Varsinkin pienissä ryhmissä toimivien lasten vanhemmat korostivat arvostavansa sitä, kun päivähoidon työntekijöillä on aikaa keskustella lasten kanssa niin metsäretkillä kuin muualla. Päiväkotien metsäretkistä saadaan vanhempien kerroman mukaan myös ideoita kotiin. Lapset kertovat kotona, kuinka he ovat käyneet esimerkiksi mustikassa. Vanhemmat kertoivat, että siitä saa myös innostusta itse lähteä lasten kanssa mustikkaan. Yksi vanhemmista kertoi, että arvostaa päiväkotien tekemiä metsäretkiä juuri siksi, ettei itse pysty ja osaa tarjota samoja elämyksiä omille lapsilleen. Hän koki, ettei ole ollenkaan metsäihminen ja metsään meneminen oli pois omalta mukavuusalueelta. Ekologiseen kestävän kehityksen kasvatukseen liittyviä toiveita tuli vanhemmilta juuri liittyen metsäretkiin ja kierrättämiseen. Koska päiväkodissa tehtävät metsäretket olivat tärkeitä lapselle, perheiden toiveissa olikin se, että lapsilla säilyisi yhteys luontoon. Lapset pääsisivät jatkossakin toimimaan luonnossa ja he ymmärtäisivät, että olemme kaikki osa sitä.

Ekologiseen ja taloudelliseen kestävään kehitykseen liittyviä toiveita tuli erilaisten tempausmuodossa. Yhdessä päiväkodissa oli ollut kierrätystempaus, johon oli saanut tuoda tava-

roita myyntiin ja myytyjen tavaroiden tuotto käytettiin päiväkodin hyväksi. Tempauksen oli järjestänyt haastateltavan muistikuvan mukaan pari aktiivista vanhempaa. Tempaus sisälsi kierrätysteemaan paneutumista sekä yhteisöllisiä piirteitä. Tällaisia tempauksia saisi olla vanhempien mukaan enemmänkin. Yksi vanhempi ideoi päiväkodille lasten vaatteiden vaihtopistettä. Hän uskoi, että päiväkodissa vaihtuisivat hyvin vaatteet tarvitsijoiden kesken. Lasten vaatteiden ja lelujen kierrätys voisi tapahtua esimerkiksi pari kertaa vuodessa päiväkodin salissa, jonne voisi viedä vaatteita ja tavaroita ja sieltä voisi käydä sitten etsimässä niitä, joita tarvitsee. Tempauksessa ei välttämättä tarvitsisi rahan vaihtaa ollenkaan omistajaa. Yhden päiväkodin vanhemmat ideoivat päiväkodille tempausta, jossa kerättäisiin Suomeen tuleville pakolaisille leluja tai vaatteita. Asia olisi ajankohtainen ja lapset saisivat harjoitella tavarointa luopumista. Asiaa käsiteltäisiin tietysti lapsen tasoisesti.

Taloudellisen kestävän kehityksen saralta perheet arvostivat sitä, että materiaalien käytössä työntekijät olivat innovatiivisia ja lapset saivat käyttää mielikuvitustaan. Vanhemmat arvostivat myös sitä, että askartelumateriaaleja oli tarjolla lapsille myös vapaaseen käyttöön, jolloin lasten oma mielikuvitus pääsi työhön. Taloudelliseen kestäväan kehitykseen liittyviä toiveita vanhemmilla tuli vain vähän. Päiväkodeille tuli käytettyä tavaraa lahjoituksina ja vanhemmat pitivät sitä erittäin myönteisenä asiana. Kaiken ei tarvitse olla uutta ja uutena ostettua, vaan ehjä käytetty lelu ajaa saman asian. Osa vanhemmista oli sitä mieltä, että päiväkodeissa voisi vielä enemmän kierrättää leluja eri ryhmien kesken, jolloin jokaiseen ryhmään ei tarvitsisi hankkia omia samanlaisia tavaroita.

Sosiaalisen kestävän kehityksen alueelta vanhempien puheista esille tulivat sosiaaliset suhteet ja kaverit. Lapsille haluttiin opettaa hyviä kaveritaitoja. Päiväkoti nähtiin kodin lisäksi tärkeänä paikkana tämän harjoittelussa. Päiväkodissa harjoitellaan sosiaalisia taitoja ja työntekijä on tukemassa ja auttamassa lapsia. Yhdessä ryhmäkeskustelussa vanhempien puheista ilmeni myös, että aina kaveriasiat eivät onnistu päiväkodissa, mutta päiväkodin henkilökunnan ja vanhempien yhteistyöllä siihen voidaan puuttua. Päiväkodissa on paljon keinoja, joilla lasten yhteistyötaitoja voidaan parantaa. Päiväkodissa voi harjoitella monien lasten kanssa leikkimistä ja samalla oppia tulemaan toimeen erilaisten ihmisten kanssa sekä oppia leikin kautta, kun taitavammat opettavat. Tässä nähtiin avainasemassa aidosti läsnä olevat työntekijät. Osa vanhemmista kertoi arvostavansa sitä, kun päiväkodin työntekijät ovat lasten tasolla mukana leikeissä auttamassa, opettamassa ja ohjaamassa. Kun työntekijät ovat mukana, pystytään mahdollisiin ristiriitatilanteisiin puuttumaan heti ja mahdollisesti jopa ennakkoinnilla välttämään niitä. Riitojen selvittely oli yksi tärkeä taito, jonka vanhemmat nostivat päiväkotimaailmasta. On tärkeää, että taito on hyvä, ennen kuin lapset siirtyvät koulumaailmaan, jossa aikuisia on paljon vähemmän.

”ne on varmaan sellasia just nimenomaan kodin ja päiväkodin kanssa yhdessä, ja mä huomaan, et meil on hirveen samanlaiset arvot päiväkodin kanssa siitä, että miten kaveria huomioidaan ja et kaikki otetaan mukaan leikkimään ja toisen leikkejä ei rikota ja tällasia” (H16)

Vanhemmat arvostivat sitä, että lasten päiväkodissa tehtiin yhteistyötä toisten ryhmien kanssa ja jopa toisten päiväkotien kanssa. Lapset oppivat sitä kautta yhteistyön tekemistä ja toimeen tulemista erilaisten lasten kanssa oman päiväkotiryhmän ulkopuolella. Tästä ajateltiin olevan lapsille hyötyä myös tulevaisuudessa ja näistä yhteistyön muodoista lapset juttelivat myös kotona.

Kulttuurisen kestävän kehityksen saralta vanhemmat arvostivat sitä, kun päiväkodissa luettiin lapsille paljon. Tämä nousi useamman vanhemman kertomana esille. Osa vanhemmista toi esille päiväkodissa järjestettävän isovanhempien päivän, joka koettiin tärkeäksi. Sen merkitys oli tärkeä niin isovanhemmille kuin lapsille. Vanhemmat toivoivat, että tapahtuma järjestettäisiin heidän päiväkodissaan uudestaan. Isovanhempien päivässä toteutui kahdensuuntaista kulttuurikasvatusta: lapset saivat näyttää isovanhemmilleen omaa arkeaan ja mahdollisesti esiintyä heille ja toisaalta tuettiin myös lasten ja isovanhempien yhteyttä. Yhdessä ryhmäkeskustelussa nousi esille kulttuurisesta kestävästä kehityksestä puhuttaessa kehitysideana päiväkotiryhmien vierailut vanhainkoteihin tai muuten yksinäisten vanhusten ja lasten saattaminen yhteen.

”että vitsi ois kivaa, että just jos enempi hyödynnettäis sitä, että miten vanhukset on yksinäisiä ja miten lapset on yksinäisiä, että joko sitte kunnallisis päiväkodeissa tai sitte avoimes varhaiskasvatustoiminnassa vois hyödyntää enempi sitä.” (H16)

Vanhempien haastatteluista ilmeni, että päiväkotien vierailuja erilaisiin näytöksiin ja näytelmiin arvostettiin. Vanhemmat kertoivat lastensa käyneen päiväkodin kanssa muun muassa Espoon modernin taiteen museossa Emmassa. Päiväkodeista vierailtiin myös Sellosalissa ja Kannusalissa, joissa pääsi katsomaan teatteria, elokuvia tai konsertteja. Kulttuurisen kestävän kehityksen kasvatukseen liittyvinä toiveina oli myös museoiden hyödyntäminen vierailukohteina. Niitä on Espoossa ja Helsingissä paljon ja useat ovat ilmaisiakin.

Kasvatuskumppanuuden ja osallisuuden näkökulmasta vanhempien toiveet olivat ristiriitaisia. Osalle vanhemmista riitti loistavasti olemassa olevat päiväkodin tapahtumat, joihin vanhemmat osallistuivat ja osa kaipasi niitä enemmän. Osa halusi tutustua lastensa ystäviin ja heidän vanhempoihinsa ja siihen päiväkodin puitteissa järjestetyt tilaisuudet antaisivat hyvän mahdollisuuden.

”Ylipäättään, kun jotenkin ehkä miettii. Perheet on erilaisia, vanhemmatkin on erilaisia, ja eri tavalla halutaan olla ylipäättään mukana. Mutta välillä tuntuu että meidän lapset on tääl ihan hirveen ison osan ajasta. Ja ne puhuu noista kavereista ja muuta. Et jotenkin, et ois enemmän semmoisia tapahtumia missä ois kaikki, aikuiset ja lapset. Liittyi ne sit mihin, siinähan sen ympärille voi keksiä ihan mitä tahansa. Et jos on jotain juhlaa tai, joissain paikoissa onkin, että saattaa olla tietyllä tavalla vapaa-ajallakin sellaista. Ylimääräistä yhteisöllisyyttä.” (H8)

Perheet peräänkuuluttivat käytännönasioiden tärkeyttä ja sitä, että vanhempien ja henkilökunnan välit olisivat avoimia ja luottamuksellisia. Yksi vanhemmista kertoi, että hänen lapsen päiväkodissa oli ollut aina välillä vanhempien aamuja, jolloin vanhemmat olivat tervetulleita ryhmään seuraamaan omaa lastansa ja päiväkodin päivän kulkua. Tämä koettiin positiivisena, koska vanhemmalle tuli sellainen olo, ettei ryhmässä ole mitään salattavaa ja toiminta on avointa ja läpinäkyvää.

Osa vanhemmista toi esille pitävänsä erityisen tärkeänä että, päiväkodissa tehtävä kestävä kehityksen kasvatusta on päiväkodin ja kodin välistä yhteistyötä, kasvatuskumppanuutta. On tärkeää, että myös vanhemmat saavat mahdollisuuden oppia kestävästä kehityksestä lisää. Lapsille olisi tärkeää, että kotona, päiväkodissa ja koulussa toiminta olisi samanlaista, samojen arvojen mukaista. Vanhemmat toivovat, että kestävästä kehityksestä tulee tapa elää.

”Tai että, et siitä tulis semmoinen tapa elää. Että sitä ei tarviis alleviivata. Koska päiväkodissa, koulussa, kotona. Se toiminta ois samanlaista. Et se tiedostettais. Ja tavallaan sen ei edes tarviis olla sellaista et sitä tiedostettais, koska se tulis tiedostamattakin. Se ois tapa elää” (H8)

Vanhemmat pohtivat myös sitä, että päiväkodeissa voisi hyödyntää enemmän vanhempia ja heidän taitojaan.

”Mut et yhtälailla, mä luulen, et ois löytynyt paljon semmosia harrastuksia mitä ois ehkä voinu kysyä et onko kellään vanhemmalla mahdollisuus vaikka tulla tohon kentälle ohjaamaan tai jotain muuta että, tietty miten ihmisten työt ja muut sitte joustaa siinä, mut et hyödyntää sitä sosiaalista pääomaa mitä kuitenkin vanhemmilla varmaan paljo on.” (H16)

Osassa päiväkodeista toimi vanhempainryhmä tai vanhempainyhdistys, joka järjesti erilaisia ylimääräisiä tapahtumia päiväkodilla. Vanhemmat saattoivat myös järjestää itse tarjoilun

esimerkiksi kevätjuhlaan. Näissä tapahtumissa perheet pääsivät tutustumaan lastensa ystävien perheisiin ja vanhemmat pystyivät verkostoitumaan paremmin. Tähän vaadittiin aina pari aktiivista vanhempaa. Niissä päiväkodeissa, joissa vanhempainyhdistys ei järjestänyt yhteisiä tapahtumia, osa vanhemmista kuitenkin kaipasi sellaisia. Tapahtumat voisivat olla vanhempien mukaan esimerkiksi lasten ja perheiden yhteinen metsäretki tai pulkkamäkeen meno yhdessä.

”Just joku metsäretki voi olla kiva, ihan niinku joku tollanen, et kaikki mentäis yhdessä metsäretkelle tai vaikka sienimetsään, joku ihan tommonen, ei sen tarvi olla mikään speksaakkeli, vaan ihan joku perus tommonen, et lasten kanssa mentäis vaikka kaikki sienimetsään ja tunnistettais sieniä tai kerettäis jotain marjoja tai talvella jotain pulkkamäkeä, siis ihan tommosta” (H18)

Useat vanhemmat eivät tienneet aikaisemmin, että Espoon varhaiskasvatussuunnitelmassa kestävä kehitys kulkee kautta linjan vahvasti mukana. Osalle vanhemmista asiasta oli kerrottu esimerkiksi vanhempainillassa tai lasten varhaiskasvatuskeskusteluissa. Yhdessä päiväkodissa kestävä kehitys näkyi enemmän, koska päiväkotia oli saanut Vihreä Lippu -tunnuksen. Vanhemmat pitivät kestävä kehityksen kasvatuksena positiivisena asiana. Osa pohti sitä, että ei niinkään terminä ollut kuullut asiasta, mutta toiminnan kautta kestävä kehitys tuli ilmi. Osa vanhemmista pohti kuitenkin sitä, ettei siitä saa tulla itsetarkoitus, vaan juuri järkevän ja luontaisen tekemisten kautta opetellaan asioita ja tutustutaan niihin. Yhden vanhemman mielestä tällaisessa on riskinä se, että kestävästä kehityksestä tulee aikuisten ja päättäjien juttu.

”Ja jotenkin sit se, et ehkä vois ottaa sit enemmän vanhempiaakin mukaan siihen toimintaan ja just toi, et en mä es tiennyt tällaisesta, niinku kestävä kehityksen, et se on niinku pointtina, niinku pääajatuksena, niin sit silleen, et ois kiva tietää tollanen asia” (H18)

”Ei sitä varmaan, ehkä sitä terminä sillä tavalla niin välttämättä. Mut kaikessa ehkä toiminnassa ja sellaisessa. Mitä keskustellaan että miten asioita hoidetaan ja mitä on tehty. Et se tulee sellaisessa arkipäiväisessä olemisessä tai sen tyyppisessä. Mut ehkä siihen ei itekään kiinnitä niin paljon huomiota jos ne tietyllä tavalla tekemiset ja arvot ja asenteet ja kaikki kohtaa. Ehkä ne semmoiset ris-teyskohdat, tai jotkut semmoiset törmäyskohdat saattais ehkä enemmänkin herättää sitä, että mikähän tää meininki on. Mut jos ne toimii, niin sitä ei ehkä mieti, eikä sille anna silleen erikseen jotain nimeä. Tietyllä tavalla.” (H8)

Tässä kappaleessa käyn läpi opinnäytetyöni johtopäätöksiä, joihin paneudun vastaamalla tutkimuskysymyksiin tulosten ja teorian yhteen sovittamisella. Johtopäätökset on jaoteltu tutkimuskysymysten alle. Opinnäytetyöni tarkoituksena oli selvittää, kuinka kestävä kehitys näkyi vastanneiden vanhempien perheiden arjessa, kuinka päiväkodissa toteutettu kestävä kehityksen kasvatusta näkyi lasten toiminnassa päiväkodin ulkopuolisessa ympäristössä ja mitä toiveita vanhemmilla oli päiväkodin kestävä kehityksen kasvatuksen suhteen.

Espoon varhaiskasvatussuunnitelmassa ilmenee, että varhaiskasvatuksella on perheiden kanssa yhdessä tärkeä tehtävä lasten ohjaamisessa kestävä elämäntavan juurelle (Espoon varhaiskasvatussuunnitelma 2013, 4). Tämä kulkee tärkeänä ohjenuorana johtopäätöksissä.

8.1 Kestävä kehitys perheen arjessa

Tuloksista selvisi, että useimmat perheet ajattelivat elävänsä kestävä kehityksen ajatusten mukaisesti. Kestävä kehitys näkyi perheissä vanhempien kertoman mukaan erityisesti kierrättämisenä. Tulosten mukaan kierrättäminen on perheiden arjessa helppo ja näkyvä niin ekologisen kuin taloudellisenkin kestävä kehityksen asia, jolla perheet voivat vaikuttaa ympäristön hyvinvointiin. Vanhempien mukaan kierrättämiseen on myös helppo ottaa lapset mukaan. Perheissä kierrättäminen tapahtui muun muassa jätteiden lajitteluna ja ruuantähteiden säästämisenä, kestokassien käyttämisenä kauppareissuilla sekä lelujen ja vaatteiden kierrättämisenä erilaisten kirpputorien ja tuttavaperheiden kautta. Kierrättämistä tapahtui perheiden arjessa myös päiväkodeille annettuina leulahjoituksina sekä kädentöissä käytettävänä materiaaleina. Tämän opinnäytetyön perusteella voidaan todeta, että tutkimukseen osallistuneiden vanhempien perheissä kierrättäminen on hyvin näkyvä osa perheiden arkea ja tärkeä osa kestävä kehitystä. Myös Salosen (2010) väitöstutkimuksessa ilmeni, että kierrätys mielletään tärkeimmäksi kestävä kehitystä edistäväksi asiaksi ekologisen kestävä kehityksen osalla. Kierrättämisen toteutettavuus sekä toteutuminen ihmisten käytöksessä olivat myös verrattain hyvää. (Salonen 2010, 185-186.) Koska suurimpia globaaleja haasteita ovat ilmastomuutos ja luonnonvarojen vähentyminen, on kiertotalous yksi vastaus haasteisiin. Kiertotalouden ajatuksena on materiaalien käyttö mahdollisimman hyvin ja jätteen syntymisen minimointi. Ajatuksena on säilyttää raaka-aineiden arvo niiden kierrossa. Kiertotalouden hyödyntäminen näkyy muun muassa kirpputorien sekä pullonkeräyksen käytössä. (Sitra 2016.) Jotta kiertotalous voi onnistua, on kotitalouksien ja tehtaiden jätteet lajiteltava niin, että ne voidaan ottaa uudelleen käyttöön. Kiertotaloudessa vahvana ajatuksena on: yhden jäte on toisen raaka-aine. (Salonen 2014, 47.)

Tulosten mukaan kestävä kehitys näkyi useiden perheiden arjessa myös taloudellisiin ja ekologisiin syihin pohjaten julkisen liikenteen käyttönä. Tämä on erittäin tärkeä tapa edistää kestävä kehitystä, mikä ilmenee muun muassa Pääkaupunkiseudun ilmastostrategiassa 2030

(2007). Strategian mukaan liikenteen päästöt ovat kolmanneksi suurimpia pääkaupunkiseudun päästöistä. Autoilun lisääntyminen lisää ympäristöpäästöjen lisäksi myös melua, ilmanlaadun huononemista ja liikenneturvallisuuden heikkenemistä. Joukkoliikenteen suosiminen onkin yksi tehokkaimmista tavoista vähentää liikenteen päästöjä. Myös pyöräilyn ja kävelyn edistäminen on tärkeää. (Pääkaupunkiseudun ympäristöstrategia 2030 2007, 5-6.) On myös todettu, että mitä enemmän ympäristömyönteinen toiminta vaatii yksilöltä ponnisteluja, sitä vähemmän siihen halutaan osallistua. Tästä hyvänä esimerkkinä on yksityisautoilu. (Harju-Autti 2011, 14.) Tämän takia onkin tärkeää, että tiedon lisäksi lisätään joukkoliikenteen helppoutta, esimerkiksi pitämällä lippujen hinnat kohtuullisina ja huolehtimalla toimivista aikatauluista (Pääkaupunkiseudun ilmastostrategia 2030 2007, 5).

Vain yksi vanhempi toi esille perheen ekologisissa valinnoissaan kasvisruokavalion ja luomuruoan suosimisen. Joko haastattelu- ja keskustelutilaisuuksissa muille vanhemmille ei tullut asia mieleen tai sitten se ei kuulunut muiden perheiden arkisiin valintoihin. Salosen (2013B, 32) mukaan kasvisruokavaliolla on ilmastonmuutoksen torjumisen lisäksi muitakin keskeisiä kestäväan elämäntapaan liittyviä hyötyjä, kuten vakavien sairauksien ehkäisy, luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen ja globaalin ruokaturvan ylläpitäminen. Salosen mukaan ihmisiltä puuttuu vielä tieto asiasta ja osalla on myös asiasta ristiriitaista tietoa. Tämän opinnäytetyön tulosten mukaan voisi päätellä, että tutkimukseen osallistuneet vanhemmat eivät olleet tietoisia kasvisruokavalion olevan yksi tehokas tapa edistää kestävää kehitystä monipuolisesti tai he eivät antaneet asialle juurikaan merkitystä.

Perheiden arjessa kestävä kehitys näkyi myös veden- ja energiansäästönä. Syyt säästöihin olivat vanhempien mukaan erityisesti taloudelliset. Perheissä turhaa veden kulutusta vältettiin opettamalla lapsille hanan sulkemista käsienvpesun yhteydessä kotona. Kotona harjoiteltiin myös valojen sulkemista huoneista, joissa ei oltu. Tämä taito vaatii paljon toistoja ja vaatii paljon apua ja muistutusta vanhemmilta. Niin kuin Järvinen, Laine ja Hellman-Suominen (2009) toteavat, taloudellisen kestäväan kehityksen tavoitteena on ympäristövastuullisen kulluttamisen lisäksi luonnonvarojen ja energian käytön minimointi (Järvinen ym. 2009, 110). Vedensäästö ja valojen sulkeminen kotona ovat hyviä arkipäivän ekotekoja, joiden avulla voi opettaa myös lapsille kestäväan kehitystä.

Perheiden arjessa kestävä kehitys näkyi vanhempien kertoman mukaan hyvin myös sosiaalisena kestäväan kehityksenä. Vanhemmat pitivät sosiaalista kestäväan kehitystä erittäin tärkeänä kestäväan kehityksen osa-alueena. Vanhemmat mainitsivat arvoina toisten huomioimisen, kunnioittamisen ja hyväksymisen. Niin kuin Salonen (2012) toteaa, olisi tärkeää tavoitella ekososiaalista sivistystä. Vanhempien kertomat arvot sosiaalisessa kanssakäymisessä ovat yksi osa ekososiaalista sivistystä. Kun elämme tasavertaisina toisten ihmisten kanssa, ja opimme jo

lapsena, että ihmissuhteet ovat arvokkaita, olemme jo hyvällä polulla kohti ekososiaalista sivistystä. (Salonen 2012, 136-138.)

Sosiaaliseen kestäväan kehitykseen kuuluu myös yhteisöllisyys. Perheet pitivät yhteisöllisiä traditioita ja taloyhtiön tai muun kaveriporukan yhteisöllisyyttä tärkeänä. Salosen (2010) väitöstutkimuksessa ilmeni, että sosiaalisen kestävyiden saralla yhteisöllisyys koetaan tärkeimmäksi kestäväan kehitystä edistäväksi asiaksi (Salonen 2010, 186.) Koivula (2013) määrittelee yhteisöllisyyden tarkoittavan sitä, että yksilö tuntee kuuluvansa jäsenenä yhteisöön ja että yhteisön merkitys yksilölle ja hänen tarpeilleen on tärkeä. (Koivula 2013, 20.) Yhteisöllä on yhteiset arvot ja tavoitteet. Erona yhteisöön, yhteisöllisyyteen kuuluu myös kokemuksen tunne. Yhteisöllisyyteen kuuluu myös osallisuuden kokemus ja toisistaan huolta pitävä vuorovaikutus. (Raina 2012, 11-12, 21.)

Oli hienoa huomata, että osa perheistä ajatteli kestäväan kehityksen olevan jo arkea heidän perheissään. Myös yksi niistä vanhemmista, jonka mukaan heillä ei vielä eletä kestävästi, toivoi sen muuttuvan tulevaisuudessa. Asia miellettiin kuitenkin tärkeäksi. Lapsille ja heidän lapsilleen halutaan jättää sellainen maailma, missä pystytään elämään yhtä hyvin kuin tänä päivänäkin. Salosen (2010, 240) väitöstutkimuksessa ilmeni, että ihmisten käyttäytymisessä ja asennoitumisessa kestäväan kehityksen mukaisesti on isoja eroja. Tämä ilmeni myös omassa selvityksessäni. Yksi vanhemmista muun muassa opetti lapsilleen veden- ja energiansäästöä, mutta viihtyi itse pitkiä aikoja suihkussa. Toinen vanhempi kertoi, että halusi opettaa lapsilleen, että ostosten kanssa pitää olla harkitseva, mutta salli itselleen heräteostokset. Harju-Auttin (2011) mukaan ympäristömyönteiset teot saattavat jäädä tekemättä sen takia, että ajatellaan yksilön tekemien tekojen vaikutusten olevan niin pieniä, ettei niillä ole vaikutusta. (Harju-Autti 2011, 15-16). Myllymaan (2011) mukaan yksi tärkeimmistä yksilön tekemistä päätöksistä ympäristön hyväksi on se, mitä kaupasta ostetaan. Ostopäätökset vaikuttavat siihen, mitä tuotetaan. Kestävä, korjattava ja vain tarpeeseen hankittu tuote, on järkevän kuluttamisen tärkeimpiä kriteerejä. (Myllymaa 2011, 374.) Näiden valossa yksilön tekemillä valinnoilla ja päätöksillä on kuitenkin vaikutusta ympäristömme tilaan. Lisäämällä tietoa ja helpottamalla päätösten tekoa kestäväan kehityksen mukaiset toiminnot perheiden arjessa voivat lisääntyä.

Yllättävää onkin, että kaksi yksilöhaastatteluun osallistuneista kertoi, ettei heillä eletä ollenkaan kestäväan kehityksen mukaisesti. Kun haastattelu eteni, niin selvisi, että perheillä oli kuitenkin joitakin kestäväan kehityksen osa-alueita vahvasti mukana arjessaan. Molemmilla perheillä oli jätteen lajittelu ja kierrättäminen puutteellista, mutta esimerkiksi sosiaalisen kestäväan kehityksen ajatukset ja arvot olivat perheissä kuitenkin vahvasti esillä. Salosen (2010) mukaan yksi tärkeimmistä esteistä kestäväan kehityksen toteutumiselle arjessa on tiedon puute (Salonen 2010, 246.)

8.2 Päiväkodin kestävän kehityksen kasvatuksen näkyminen lapsen toiminnassa

Kierrättäminen ja jätteiden lajittelu olivat myös asioita ekologisen kestävän kehityksen kasvatuksesta, joita vanhemmat olivat huomanneet siirtyvän päiväkodista kotiin. Lapset osasivat kotona ihmetellä, jos esimerkiksi biojätteitä ei lajiteltu tai osasivat neuvoa vaikka isovanhempiaan asiassa. Myllymaan (2011) mukaan kuluttajan tulee vähentää kuluttamista ja sen lisäksi lajitella. Kun materiaalit lajitellaan tehokkaasti, soveltuvat ne kierrätykseen tai polttoaineeksi paremmin. Luonnonvaroja pystytään säästämään, kun uusia tuotteita valmistetaan kierrätysraaka-aineista. (Myllymaa 2011, 368-369.) Tämän takia jätteiden lajittelu ja kierrättäminen ovatkin tärkeitä asioita varhaiskasvatuksessa. Pienillä arkisilla teoilla voi olla pitkät positiiviset seuraukset. Tässä kohtaa onkin mielenkiintoista, miksi osalla lapsilla kierrättäminen ja jätteiden lajittelu siirtyi kotiin puheen ja toiminnan muodossa ja miksi joukosta löytyi lapsia, joilla se ei siirtynyt. Onko syynä se, että lapset ovat erilaisia ja oppivat ja kiinnostuvat erilaisista asioista vai onko päiväkodeissa opetus toteutettu erilailla? Varhaiskasvatusyksiköissä tulisikin käydä läpi, kuinka asiaa käydään lasten kanssa läpi ja toteutuuhan kasvattajien esimerkki.

Tuloksista ilmeni myös metsäretkien nousevan vahvasti esille. Metsäretket ovatkin tärkeä ekologisen kestävän kehityksen kasvatuksen piirissä oleva asia, jota voi toteuttaa varhaiskasvatuksessa. Sen lisäksi, että lapset tuntuivat viihtyvät ja oppivan metsäretkillä, vanhemmat arvostivat metsäretkiä myös sen takia, että sieltä sai ideoita, kuinka itse toteuttaa niitä. Osa vanhemmista arvosti selkeästi metsäretkiä myös sen takia, etteivät itse osanneet tai halunneet niitä toteuttaa lastensa kanssa. Parikka-Nihti (2011) toteaa, jotta lapsi voi ottaa ensimmäisiä askeleita ekologisessa ajattelussa, hänen tulee tutustua omaan lähiympäristöönsä. Tähän antaa hyvät mahdollisuudet retkeily lähimetsään. Metsässä lapsen aistit ovat avoinna, ja hän havainnoi ja kyselee. Aikuinen pystyy helposti tarttumaan lapsen havaintoihin. Kun lapsen ajatuksista ollaan kiinnostuneita, lapsi kokee itsensä tärkeäksi. Retkeillessä lapsi voi myös vaikuttaa lähimetsänsä hyvinvointiin ja siitä huolehtimiseen. Metsäretkillä lapsi pääsee nauttimaan liikkumisesta ja retkieväistä. Näin lähiluonnon merkitys tulee henkilökohtaisemmaksi. Kun lapsi tutustuu ja oppii arvostamaan lähimetsää jo pienenä, ei hän halua sitä tuhota myöskään aikuisena. (Parikka-Nihti 2011, 19.)

Tulosten mukaan vedensäästöä oli opeteltu myös päiväkodeissa käsienvpesun yhteydessä. Varsinkin eräissä päiväkodissa se oli tullut näkyväksi käsienvpesudiplomien avulla. Kun veden säästämisen opetteluun oli panostettu päiväkodissa, taito oli siirtynyt vahvemmin kotiin ja vettä säästävää käsienvpesua oli opetettu myös eteenpäin lasten lähipiirissä. Energian säästäminen ei noussut tuloksissa esille päiväkodissa opittuna taitona. Salosen (2010) tutkimuksessa ilmeni kuitenkin, että lapsena opitut tavat energiaa säästävissä käyttäytymisessä olivat vah-

voja (Salonen 2010, 225). Tästä syystä onkin erityisen tärkeää ottaa tämä asia huomioon lasten kanssa toimiessa. Kun opetamme nyt, tavat ovat voimissaan vielä aikuisenakin. Yhtenä hyvänä vaihtoehtona näiden taitojen oppimiselle päiväkodissa voisi olla Vihreä lippu -ohjelma. Vihreä lippu -ohjelmassa valittavina teemoina ovat myös vesi ja energia. Ohjelman avulla päiväkodeissa voidaan toteuttaa konkreettista ja monipuolista toimintaa aiheiden ympäriltä, jolloin asiaa opetellaan monipuolisesti. (Joensuu 2004, 146.) Koska tutkimusten mukaan vaikutukset myöhempään käyttäytymiseen ovat huomattavat, tämä kannattaisi ottaa vahvasti huomioon mietittäessä päiväkodeissa tehtävää kestävän kehityksen kasvatusta. Myös Parikka-Nihdin (2011, 21) mukaan valojen sammuttamisen tärkeyttä voidaan opettaa lapsille kasvattajan esimerkin, toiminnan ja puheen avulla.

Yhteisöllisyys päiväkodissa nousi tuloksista esille vain yhden vanhemman vastauksista. Muille vanhemmille se ei näkynyt lasten päiväkotipäivässä. Koivulan (2013) mukaan yhteisöllisyydellä nähdään olevan positiivisia vaikutuksia osallisuuden ja ryhmään kuulumisen kokemuksen vahvistamisessa. Yhteisöllisyydestä toivotaan olevan apua myös kiusaamisen ja syrjäytymisen vähentämisessä. Yhteisöllisyys ei kehity itsestään, vaan sitä täytyy rakentaa ja sen täytyy antaa rakentua. Sen kehittyminen on pitkä prosessi. Lasten maailmassa sillä on tärkeä paikkansa ystävyysuhteiden, vuorovaikutuksen ja oppimisen kehittymisen kannalta. (Koivula 2013, 19.) Koska yhteisöllisyys on päiväkotiryhmässä tärkeä asia, tässä voisi olla hyvä kehittämiskohta. Onkin tärkeää, että ryhmissä, joissa onnistutaan luomaan yhteisöllisyyttä, tämä välittyisi kotiin asti lasten mukana.

Päiväkodeissa järjestettävät erilaiset juhlat ja tapahtumat kuuluvat sosiaalisen ja kulttuurisen kestävän kehityksen piiriin. Tulosten mukaan ne nähtiin tärkeäksi asiaksi, joiden vaikutus ulottui kotiin asti. Lapset puhuivat vanhemmille tapahtumista ja juhlista. Espoon varhaiskasvatussuunnitelmassakin (2013, 39) puhutaan erilaisten tapahtumien puolesta. Varhaiskasvattajien onkin tärkeä pohtia, minkälaisia asioita voidaan opettaa ja kasvattaa, kun järjestetään välillä jotain erilaista. Ilon lisäksi tapahtumilla ja juhlilla on paljon muitakin vaikutuksia. Edellä mainittua yhteisöllisyyttäkin voidaan parantaa, kun lasten kanssa yhdessä järjestetään ja suunnitellaan. Myös lasten osallisuutta voidaan lisätä päiväkotipäivän aikana erilaisten tempausten ja tapahtumien järjestämisen yhteydessä. Turjan (2012) mukaan osallisuus ei ole sama asia kuin osallistuminen, mutta se voi olla alkua sille (Turja 2012, 47). Osallisuus yksilön näkökulmasta tarkoittaa sitä, että hän saa kokemuksia omien kykyjen riittävydestä, tuntee itsensä tärkeäksi ja saa vastuuta omassa yhteisössään. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 47). Osallisuus tarkoittaa sitä, että tullaan kuulluksi ja voidaan vaikuttaa toimintaa ja toimintaympäristöön. Tämä usein myös vahvistaa sitoutumista kyseiseen toimintaan. Lapset eivät ole vain passiivisia, vaan heidät voi nähdä myös aktiivisina vuorovaikutuksessa. Lapset oppivat ja kehittävät heidän ollessaan vuorovaikutuksessa fyysisen ja sosiaalisen ympäristön kanssa.

Osallisuus on vapaaehtoista ja perustuu dialogiin. (Turja 2012, 43-47.) Avoimuus ja aito vuoropuhelu ovat laadukkaan osallisuuden tunnusmerkkejä (Koskinen 2004, 139-140).

Tässä tutkielmassa saadut tulokset ovat samansuuntaisia kuin alussa esiteltyjen pro gradu-töiden tulokset. Aalto-Wallinin (2010) ja Vartiaisen (2014) tutkielmissa nousi esille, että päiväkodissa opitut käytänteet olivat siirtyneet useiden lasten mukana kotiin. Myös minun tutkielmassani on nähtävissä, että lasten mukana siirtyy kestävän kehityksen mukaisia asioita kotiin. Eniten vanhemmat osasivat nimetä asioita, jotka ovat tulleet lasten toiminnassa puheen tasolla esille. Lapset puhuivat muun muassa kierrättämisestä ja metsäretkistä. Myös erilaiset juhlat ja erityistapahtumat siirtyivät puheen tasolla kotiin. Vartiaisen (2014) tutkielmassa ilmeni myös kasvatuskumppanuuden vahvistuneen. Myös Espoon kaupungin varhaiskasvatuksessa kasvatuskumppanuus vahvistuu kestävän kehityksen kasvatuksen myötä. Tämä tutkielma itsessään on jo lisännyt vanhempien osallisuutta, kun he ovat päässeet kertomaan ideoitaan, mielipiteitään ja ajatuksiaan liittyen kestävän kehityksen kasvatukseen.

8.3 Vanhempien toiveita kestävän kehityksen kasvatuksen toteuttamisesta päiväkodissa

Tuloksissa ilmeni vanhempien arvostavan vahvasti päiväkodissa tehtäviä metsäretkiä. Metsäretket liittyvät ekologiseen kestäväan kehitykseen. Heidän toiveena oli, että metsäretket kuuluisivat vahvasti päiväkodin arkeen, jotta lasten yhteys luontoon säilyisi. Kuten Cantell (2011) toteaa, ihmisen luontosuhde kehittyy jo lapsuudessa. Retket ja eri tavoin liikkuminen metsässä vahvistaa lapsen luontosuhdetta, koska lapsi saa positiivisia kokemuksia luonnosta. Kun lapselle kehittyy myönteinen luontosuhde, hän haluaa toimia maailman hyväksi. (Cantell 2011, 332.) Päiväkodeissa onkin tärkeä muistaa, että metsäretkillä on monenlaisia positiivisia vaikutuksia lapsen elämään.

Tuloksissa ilmeni sosiaalisen kestävän kehityksen saralla tärkeinä arvoina toisten huomioiminen, kunnioittaminen ja hyväksyminen. Tänä päivänä myös erilaisuuden hyväksyminen nähtiin tärkeänä. Vanhemmat arvostivat, kun päiväkodissa opeteltiin hyviä kaveritaitoja, koska ne ovat tärkeitä sosiaalisen kanssakäymisen kulmakiviä. Myös kiusaaminen puhutti vanhempia. Tutkimusten mukaan kokemukset myönteisestä elämästä vaativat toisia ihmisiä, ei niinkään materiaalisia asioita (Salonen & Bardy 2015, 10). Lapset opettelevat kaveritaitoja muun muassa leikin avulla. Leikki on varhaiskasvatuksessa tärkeässä roolissa. Leikissä lapset kehittävät keskinäisiä suhteitaan, harjoittelevat vuorovaikutusta ja omien taitojen asettelua. Aikuinen joko osallistuu leikkiin suoraan tai välillisesti riippuen lapsen kehitystasosta ja leikin pedagogisesta tarkoituksesta. (Helenius & Korhonen 2012, 69-70.) Kun lapsi on vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa, hänen sosiaaliset taitonsa kehittyvät. Tasa-arvoinen leikkiympäristö, kuten luonto, vaikuttavat positiivisesti sosiaalisten suhteiden luomiseen ja keskinäiseen vuorovaikutukseen. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 94-95.) Espoon varhaiskasvatussuunnitelmassa

(2013) todetaan sosiaalisten taitojen ja vuorovaikutustaitojen olevan tärkeimpiä taitoja, joita tulevaisuudessa tarvitaan. Hyvillä sosiaalisilla taidoilla ennaltaehkäistään syrjäytymistä ja vahvistetaan kaverisuhteiden syntymistä. Varhaiskasvatuksen yksi päämäärä onkin toiset huomioon ottavan käyttäytymismuodon vahvistamisen. Myötätuntoon kasvattaminen lähtee varhaiskasvatuksessa lähiympäristöstä eli tutuista ihmisistä ja lähiluonnosta. Kiusaamiseen puututaan ja niitä ehkäistään Espoon varhaiskasvatussyksiköissä. Yksiköissä luodaan sellainen ilmapiiri, että lasten on turvallista olla ja toimia ja he uskaltavat kertoa kiusaamisesta työntekijöille. (Espoon varhaiskasvatussuunnitelma 2013, 14-20.) Kodin lisäksi päiväkotia nähtiin tärkeänä sosiaalisten taitojen opettelu paikkana. Sosiaalisia taitoja opetellaan kaikessa vuorovaikutuksessa ja jotta sosiaalinen kestävä kehitys toteutuu, se on erityisen tärkeää.

Kulttuurisen ja sosiaalisen kestävä kasvatuksen piiriin kuuluvat päiväkodissa järjestettävät juhlat ja tapahtumat. Juhlat ja tapahtumat nousivat myös vanhempien toiveissa esille. He arvostivat niitä paljon. Perinteisten kevät- ja joulujuhlien lisäksi esille nousivat muun muassa erilaiset äitien- ja isänpäivätapahtumat sekä isovanhempien päivä. Olemassa olevista tapahtumista haluttiin pitää kiinni. Mielenkiintoista olikin, että osa vanhemmista kaipasi lisää tapahtumia ja osalle riitti jo olemassa olevat. Espoon varhaiskasvatussuunnitelmassa (2013) ilmenee, että perheillä ovat hyvä tapa lisätä vanhempien osallisuutta (Espoon varhaiskasvatussuunnitelma 2013, 39.) Kestävä kehityksen ja kasvatuskumppanuuden nähdään olevan vahvasti yhteydessä. Yhdessä toimiessa perhe saa myös paremman kokemuksen lapsensa hoitopäivästä. Kestävä kehityksen kasvatuksen avulla voidaan perheille järjestää esimerkiksi toiminnallisia perheilloja tai - tapahtumia. Tällaiset tapahtumat ovat lasten lisäksi tärkeitä myös henkilökunnalle. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 152.)

Kulttuurisen kestävä kasvatuksen saralta tuloksista nousi esille satujen ja lukemisen tärkeys. Vanhemmat lukivat paljon lapsilleen ja he arvostivat, kun päiväkodissa tehtiin samoin. Myös kirjastopalveluita käytetään varhaiskasvatuksessa ja sitä arvostetaan vanhempien taholta. Espoon varhaiskasvatussuunnitelmassa (2013, 27) todetaankin, että varhaiskasvatuksessa hyödynnetään monipuolisesti kirjasto- ja kulttuuripalveluja. Tulosten mukaan kirjastopalveluita hyödynnettiin, mutta erilaisia muita kulttuuripalveluja, kuten museoita, voitaisiin hyödyntää enemmänkin vanhempien mukaan.

Yllättävää oli myös se, että vain harva vanhemmista tiesi kestävä kehityksen kulkevan Espoon varhaiskasvatussuunnitelmassa vihreänä lankana. Espoo onkin tehnyt tärkeän päätöksen nostaessaan kestävä kehityksen jalustalle varhaiskasvatussuunnitelmassa. Salosen (2010) mukaan kasvatusta ja valistusta pidetään tärkeimpinä kestävä kehityksen edistämiskeinoina (Salonen 2010, 249.) Lasten viettämät vuodet varhaiskasvatuksessa ovat tärkeitä kestävä elämäntavan oppimisessa. Ennen kouluikää muovautuvat lasten asenteet, arvot, käyttäytyminen, tavat, taidot ja identiteetti kokemusten pohjalta. Siksi onkin tärkeä varhaiskasvatukses-

sa tarjota lapsille kestävän kehityksen kasvatusta. Varhaiskasvatuksen tulisi olla ensimmäinen paikka, jossa kestävän elämäntavan alkeita opitaan. (Samuelsson & Kaga 2010, 93-95.) Näistä syistä näkisinkin ensi arvoisen tärkeäksi, että päiväkodissa työskentelevät varhaiskasvattajat sanoittaisivat varhaiskasvatussuunnitelmaa auki perheille esimerkiksi vanhempainilloissa, vanhempien kanssa käydyissä keskusteluissa tuonti- ja hakutilanteissa sekä tehdessä vanhempien kanssa lasten varhaiskasvatussuunnitelmia.

Tulosten mukaan vanhemmat olivat tyytyväisiä päiväkodeissa tehtävään työhön. Uusina ideoina kestävän kehityksen kasvatuksen toteuttamisessa tulivat mukaan erilaiset tempaukset ja vierailut, joita voitaisiin toteuttaa päiväkodeissa. Tempausten aiheet voisivat liittyä kierrätykseen, kulttuuriin tai esimerkiksi sosiaaliseen kestävään kehitykseen. Aihetta voidaan käsitellä lasten kanssa laajasti lasten tasoisesti ja sen lisäksi tempauksien järjestämiseen voisi ottaa vanhemmat mukaan. Nämä edellä esitetyt vanhempien ideat voisivat myös luonnollisesta tavalla lisätä vanhempien osallisuutta. Vanhempien mukaan ottaminen erilaisin keinoin tuo varmasti lisäarvoa monella eri tavalla. Kuten Parikka-Nihti (2011) toteaa, kasvattajan ja vanhempien tulisi löytää yhteiset kiinnostuksen kohteet. Hänen mukaansa vanhempien osallistuksessa päivähoiton toimintaan, vanhemmat kokevat voimakkaammin osallisuuden merkityksen. (Parikka-Nihti 2011, 41.)

9 Pohdinta ja jatkotutkimusaiheet

Tässä viimeisessä kappaleessa arvioin opinnäytetyötäni ja sen tekemisen prosessia. Pohdin myös omaa oppimistani prosessin aikana. Lopuksi vielä pohdin, mitä voisi vielä tutkia aiheen tiimoilta.

9.1 Opinnäytetyön arviointia

Tämän opinnäytetyön tekeminen on ollut pitkä ja haastava prosessi, samalla se on ollut myös mielenkiintoista ja opettavaista. Prosessi alkoi tutkimussuunnitelman tekemisellä alkuvuonna 2015. Tutkimussuunnitelmassa piti jo vahvasti tutustua aiheeseen ja miettiä, kuinka prosessi etenee. Vaikkei suunnitelma ole täysin pitänyt, niin vahva ja hyvä suunnittelu on tässäkin osoittautunut tärkeäksi ja työntekoa tukevaksi. Kevät ja kesä kuluivat tutustumalla teoriaan ja valmistautumalla haastatteluihin ja keskusteluihin.

Ryhmäkeskustelut olivat mielenkiintoinen tapa saada tietoa. Aluksi jännitin, saanko osallistujia keskusteluihin ja sen jälkeen jännitin, saanko keskusteluista tietoa. Kaikki ryhmäkeskustelut sujuivat hyvin ja vanhemmat keskustelivat avoimen tuntuisesti. Yksi ryhmäkeskusteluista järjestettiin ylimääräisenä vanhempainiltana, jolloin paikalle ei tullut kuin yksi vanhempi. Tämä voi kertoa siitä, ettei vanhemmilla ole aikaa ylimääräisille asioille tai siitä, ettei kestä-

vä kehitys aiheena kiinnostanut. Oli kuitenkin hienoa huomata, että muihin vanhempainiltoihin osallistui vanhempia ja vanhemmat olivat kiinnostuneita ja osallistuivat kiitettävästi.

Yksilöhaastatteluihin oli alun perin tarkoitus pyytää osallistujia päiväkotien kautta. Aikataulu-
lullisista syistä hain osallistujat kuitenkin Facebookin Puskaradio Espoo -ryhmästä. Tätä valin-
taa pohdin hetken ja kävin asiasta opettajani kanssa keskustelua. Päädyin siihen, että tapa on
tätä päivää ja sitä kautta käyttökelpoinen. Sainkin yhden viestin avulla tarpeeksi haastatelta-
via. Onkin mielenkiintoista pohtia, ovatko kaikki haastateltavat osallistuneet opinnäytetyöhö-
ni sen takia, että aihe kiinnostaa heitä. Olisivatko opinnäytetyön tulokset olleet erilaisia, jos
haastateltavat olisivat tulleet mukaan esimerkiksi päiväkotien kautta? Mahdollisesti silloinkin
joukkoon olisivat valikoituneet ne vanhemmat, joita asia koskettaa jollakin tavalla.

Mielenkiintoista tietoa minusta oli myös se, että kestävästä kehityksestä ja sen kasvatuksesta
Espoon kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmassa oli vanhemmilla hyvin vähän tietoa. Varhais-
kasvatuksen ammattilaisten olisikin tärkeä avata varhaiskasvatussuunnitelmaa vanhemmille ja
näyttää mitä kaikkea laadukkaaseen varhaiskasvatuksen kuuluu. Työtä pitää sanoittaa enem-
män, jotta saadaan sen tarvitsema arvostus. Vaikka valtakunnallinen varhaiskasvatussuunni-
telma tuleekin uusiutumaan vuoden 2017 aikana ja sitä myöten Espoon varhaiskasvatussuunni-
telma, näkisin ensiarvoisen tärkeänä, että Espoo jatkaa kestävä kehityksen painottamista
omassa suunnitelmassaan. Asia on tärkeä ja ajankohtainen.

Vanhempien oli vaikea määritellä, mistä mikäkin lapsen opittu taito on tullut, mutta selkeästi
kasvatuskumppanuus, eli yhdessä kodin ja päiväkodin kanssa tehtävä samansuuntainen työ
nähdään tärkeänä ja vaikuttavana. Kun perheiden arki muuttuu kiireisemmäksi koko ajan, on
tämä tärkeä muistaa. Kasvatuskumppanuudesta, perheiden kanssa tehtävästä yhteistyöstä, on
pidettävä laadukkaassa varhaiskasvatuksessa kiinni.

Oli myös hienoa huomata, että perheet ovat tyytyväisiä Espoossa toteutettavaan varhaiskas-
vatukseen. Kun perheiden kanssa kävi läpi lyhyesti haastatteluiden alussa kestävä kehitystä
ja sen kasvatusta, ja kuinka tämä toteutuu Espoossa, niin vanhemmat ymmärsivät vielä pa-
remmin, mitä ja miksi joitakin asioita tehdään. Perheet toivoivat, että muutoksia varhaiskas-
vatuksessa tehtävään työhön tulisi vähän tai ettei ainakaan mistään olemassa olevasta luovu-
ta. Toimintakulttuuri muuttuukin hitaasti ja kuten aikaisemmin on todettu, monet varhaiskas-
vatuksessa pitkään vallalla olleet tavat ovat jo itsessään kestävä kehityksen kasvatusta. On-
kin tärkeä pohtia toimintatapoja pedagogisesti ja sitä kautta kehittää ja mahdollisesti muut-
taa toimintaa. Kestävä kehityksen sisäistäminen on yksi tärkeistä asioista, joihin työntekijöi-
den tulee aluksi panostaa.

Oli myös mahtava huomata, kuinka jo haastattelukin oli interventio kestävän kehityksen saralla. Yhdessä haastattelussa ihmettelin kiinnostiko osallistujaa ollenkaan kertomani asiat alkuun aikana. Haastattelun jälkeen haastateltava kertoi kirjoittaneensa kertomani asioitani ylös, jotta voisi hyödyntää niitä omassa työssään. Samainen haastateltava sai innostuksen muuttaa perheensä toimintatapoja haastattelun aikana kestävämpään suuntaan.

Erilaiset arkiset valinnat elintavoissa vaikuttavat laajasti ympärillemme. Valintamme vaikuttavat laajimmillaan biosfäärin asti, koska kaikki ruoat, vaatteet ja tavarat on valmistettu luonnosta otetuista raaka-aineista ja luonnosta saadusta energiasta. (Salonen 2010, 130.) Varhaiskasvatuksessa työntekijöillä on iso vaikutus lapsiin. Tämä on muistettava koko ajan työtä tehdessämme. Valintamme eivät pelkästään vaikuta tässä kohtaa ympäristöömme, vaan niillä on pidemmän aikavälin vaikutuksia. Koska mallista oppiminen on yksi vahva oppimisen väylä, on tekemisillä tai tekemättä jättämisellä suuria vaikutuksia. Sen lisäksi, että kestävän kehityksen kasvatuksen avulla kasvatamme tulevaisuuden ekososiaalisesti sivistyneitä ihmisiä, jotka elävät kestävässä yhteiskunnassa kestävästi, voi työllämme olla positiivisia vaikutuksia myös lasten perheisiin.

9.2 Ammatillinen kehittyminen

Opinnäytetyöprosessi on ollut opettavainen ajanjakso. On ollut mielenkiintoista paneutua tärkeään aiheeseen ja oppia siitä paljon lisää. Kestävä kehitys ja siihen liittyvät asiat ovat avautuneet minulle paremmin ja oma matkani kohti kestävämpää elämäntapaa ja kestävän kehityksen kasvattajaa on alkanut tämän opinnäytetyön teon aikana.

Kun aloitin opinnäytetyön teon, olin opintovapaalla. En ollut työskennellyt uuden Espoon varhaiskasvatussuunnitelman aikana, enkä myöskään ollut mukana työstämässä sitä omassa yksikössäni. Palasin töihin alkuvuonna 2016 ja odotan innolla, että pääsen mukaan työstämään oman päiväkotini kestävän kehityksen ohjelmaa, jota olisi tarkoitus alkaa työstämään tänä vuonna. Parin kuukauden työssäolon jälkeen huomaa mieltäväni monia pedagogisia ratkaisuja myös kestävän kehityksen näkökulmasta.

Olen myös huomannut ja huomionut erilaisia kampanjoita ja tempauksia, joita voisi hyödyntää varhaiskasvatuksessa. Näkyvinä kestävä elämäntapaa tukeva kampanja on muun muassa World Wide Fund for Naturen (WWF) Earth Hour, jota vietetään perinteisesti maaliskuussa. Earth Hour on ilmastotapahtuma, johon myös varhaiskasvatuksessa voidaan osallistua. Uutena tapahtuma lanseerataan tänä keväänä ensimmäistä kertaa Suomen lasten metsäretkipäivä. Nämä tapahtumat tukevat hyvin päiväkodissa tehtävää kestävän kehityksen kasvatusta.

Koska aihe on laaja ja kattava, oma tiedonjanoni ja oppimisen haluni on kasvanut. Minua kiinnostavat jo seuraavat opinnot ja ne opinnot liittyvät vahvasti kestävän kehityksen kasvatukseen. Kun valmistun, taidan aluksi hengähtää hetken ja sitten saatan suunnata katseeni kohti ympäristökasvattajan tutkintoa.

Opinnäytetyötä tehdessä olen kestävän kehityksen lisäksi oppinut paljon uutta tutkimusmetodologiasta ja opinnäytetyön prosessista. Välillä olen ollut työni kanssa aivan hukassa ja sitten taas löytänyt uutta virtaa ja intoa, kun olen oivaltanut asioita ja selättänyt ongelmia tai haasteita. Kun kävin ohjaavan opettajani kanssa läpi aineiston keruutapoja ja päädyin lopulta ryhmäkeskusteluihin vanhempainiltojen yhteydessä, minua jännitti kovasti. En ole ollut ikinä varma esiintyjä ja vanhempainilloissa alustuksen pito tuntui haastavalta. Tein sen kuitenkin kolme kertaa ja kerta kerran jälkeen se tuntui luontevammalta ja mukavammalta. Ylitin itseni useaan kertaan. Tässä selvisi myös se, että kun tietää mistä puhuu ja on valmistautunut, on isommalle ja vieraammalle joukolle helppo puhua. Omassa työssäni lastentarhanopettajana olen toki tottunut puhumaan vanhempainilloissa, mutta niissä aina ainakin osa vanhemmista on ollut tuttuja ja kasvatuskumppanuutta on rakennettu jo jonkin aikaa. Nyt vanhemmat olivat minulle pääsääntöisesti vieraita. Olen siis tämän prosessin kuluessa kehittynyt esiintyjänä ja tullut siinä varmemmaksi. Tästä on minulle varmasti hyötyä tulevaisuudessa.

Kaiken kaikkiaan prosessi on ollut antoisa, vaikkakin raskas. Nämä viimeiset viikot, jolloin olen käynyt jo päivätyössä ja valmistellut opinnäytetyötäni loppuun, ovat olleet kuluttavia. Toisaalta viimeinen rutistus ja halu valmistua ovat antaneet tähän voimaa. Välillä opinnäytetyön tekeminen on imaissut mukaansa ja välillä on pitänyt tehdä työtä sen eteen, että saan koneen auki ja tekstiä paperille.

9.3 Jatkotutkimusaiheita

Kestävä kehitys on aiheena ajankohtainen ja tärkeä. Työtä tehdessä minulle tuli useampia ajatuksia, joita olisi mielenkiintoista ja myös tärkeä tutkia. Tässä työssä tutkittiin vanhempien ajatuksia kestävästä kehityksestä ja sen kasvatuksesta ja näkemyksiä siitä, kuinka päiväkodissa tehtävä kestävän kehityksen kasvatusta siirtyy lapsen maailmaan. Mielenkiintoista olisi tutkia samaa aihetta parin vuoden päästä ja nähdä, olisivatko tulokset samansuuntaisia vai olisiko toiminnan vakiinnuttua tuloksissa muutoksia. Kun kestävän kehityksen kasvatuksesta tulee tapa toimia, näkykö se myös lasten toiminnassa eri tavoin.

Tässä opinnäytetyössä tutkittiin vanhempien ajatuksia kestävästä kehityksestä ja kestävän kehityksen kasvatuksesta, mutta olisi myös mielenkiintoista kuulla lasten ajatuksia ja tutkia, kuinka he näkevät ja kokevat asian. Tämä tutkimusaihe myös vahvistaisi lasten osallisuutta. Onkin tärkeä pysähtyä ja kuulla lasta. On myös tärkeä opettaa ja selittää lapsille, miksi asioi-

ta tehdään ja mihin tehdyt asiat vaikuttavat. Tämä ilmeni myös vanhempien haastatteluissa. Kotona toimittiin tietyllä tavalla ja se oli perheen tapa toimia, mutta lapsille ei ollut pysähtytty kertomaan tai selittämään sitä.

Näkisin myös tärkeäksi tutkimuksen aiheeksi vertailla erilaisia päiväkoteja. Sellaista päiväkotia, jossa Vihreä lippu -menetelmä on käytössä ja sellaista, jossa se ei ole käytössä. Onko tällä vaikutusta? Erityisen mielenkiintoista olisi tutkia tällaista asetelmaa eri näkökulmista: onko sillä vaikutusta työntekijöihin? Löytyykö sama innostus, kiinnostus ja tietämys aiheeseen kummankinlaisesta päiväkodista? Entä kuinka kestävän kehityksen kasvatus välittyy lapsille asti ja kuinka kestävän kehityksen kasvatus siirtyy lapsen muuhun arkeen. Onko sillä eroa, onko kyseessä Vihreä lippu vai ei?

Näkisin myös tärkeäksi tutkimusaiheeksi kenttätutkimuksen siitä, miten Espoon varhaiskasvatussuunnitelmassa määritellyt kestävän kehityksen linjaukset näkyvät päiväkodin kasvatushenkilökunnan toteuttamassa toiminnassa.

Kaiken kaikkiaan kestävä kehitys ja kestävän kehityksen kasvatus ovat aiheena laajoja ja ajankohtaisia. Tämän aiheen parissa voisi jatkaa monenlaisia tutkimuksia, joista varmasti on hyötyä, kun kehitetään varhaiskasvatuksessa tehtävää työtä. Aiheen lisätutkimukselle tuo lisäarvoa mielestäni se, että tarjotessamme laadukkaampaa varhaiskasvatusta kestävän kehityksen kasvatuksen keinoin, teemme samalla hyvää myös maapallolle.

Lähteet

Painetut lähteet:

Aalto-Wallin, K. 2010. ”Siellä missä näkyy ruohoa, on kaunis metsä”. Tapaustutkimus ympäristökasvatuksesta pienpäiväkodissa. Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Kasvatustieteiden tiedekunta. Opettajankoulutuslaitos. Hämeenlinna. Tampereen yliopisto.

Alasuutari, P. 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. Tampere: Vastapaino.

Alestalo, M. 2010. Ihmisen aiheuttaman ilmastomuutoksen tieteellinen perusta. Teoksessa Bardy, M. & Parrukoski, S. (toim.) Hyvinvointi ilmastomuutoksen oloissa. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinninlaitos, 52-53.

Arajärvi, P. 2011. Kestävä kehitys perus- ja ihmisoikeuksien raamissa. Teoksessa Pohjola, A. & Särkelä, R. (toim.) Sosiaalisesti kestävä kehitys. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry, 79-95.

Bardy, M. 2010. Ekologisiin rajoihin sosiaalisesti sopeutuva kulttuuri? Teoksessa Bardy, M. & Parrukoski, S. (toim.) Hyvinvointi ilmastomuutoksen oloissa? 195-199.

Brundtland, G. 1987. Our common future: The World Commission on Environment and Development. Oxford: Oxford University.

Bärlund, A. & Perko, S. 2013. Kestävä johtajuus. Bisneksen uusi elinehto. Helsinki: Talentum.

Cantell, H. & Koskinen, S. 2004. Ympäristökasvatuksen tavoitteita ja sisältöjä. Teoksessa Cantell, H. (toim.) Ympäristökasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-Kustannus, 60-79.

Cantell, H. 2011. Lapsuus ja nuoruus ympäristösuhteen perustana. Teoksessa Niemelä, J. & Furman, E. & Halkka, A. & Hallanaro, E.-L. & Sorvari, S. (toim.) Ihminen ja ympäristö. Helsinki: Gaudeamus, 332-338.

Eskola, J. 2010. Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Jyväskylä: PS-kustannus, 179-203.

Eskola, J. & Suoranta, J. 2005. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Eskola, J. & Vastamäki, J. 2015. Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus, 27-44.

Espoon varhaiskasvatussuunnitelma. 2013. Kestävämmän elämäntavan alkupolulla. Espoon suomenkielinen varhaiskasvatus. Opetus- ja varhaiskasvatuslautakunta.

Halonen, T. 2011. Kestävä kehitys sosiaalisen oikeudenmukaisuuden näkökulmasta. Teoksessa Pohjola, A. & Särkelä, R. (toim.) Sosiaalisesti kestävä kehitys. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry, 29-36.

Harju-Autti, P. 2011. Ympäristötietoisuuden ytimessä on hyvä elämä. Teoksessa Harju-Autti, P., Neuvonen, A. & Hakkarainen, L. (toim.) Ympäristötietoisuus. Suomalaiset 2010-lukua tekemässä. Helsinki: Rakennustieto Oy, 8-20.

Helenius, A. & Korhonen, R. 2012. Leikin ensi askeleita. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-Kustannus, 67-76.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2009. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.

- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hirvilampi, T. 2015. Kestävän hyvinvoinnin jäljillä. Ekologisten kysymysten integroiminen hyvinvointitutkimukseen. Helsinki: Kelan tutkimusosasto.
- Joensuu, M. 2004. Esimerkkejä ympäristökasvatushankkeista. Vihreä lippu liehumaan! - päiväkotien ja koulujen ympäristöohjelma. Teoksessa Cantell, H. (toim.) Ympäristökasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-Kustannus, 146-152.
- Järvinen, M., Laine, A. & Hellman-Suominen, K. 2009. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. Helsinki: Kirjapaja.
- Järvinen, P. & Järvinen, A. 2004. Tutkimustyön metodeista. Tampere: Opinajan kirja.
- Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kaskela, M. & Kekkonen, M. 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta. Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Helsinki: Stakes.
- Kiander, J. 2011. Voiko talouskasvu olla kestävä? Teoksessa Pohjola, A. & Särkelä, R. (toim.) Sosiaalisesti kestävä kehitys. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry, 46-60.
- Kiviniemi, K. 2010. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa Aaltoja, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-Kustannus, 70-85.
- Koivula, M. 2013. Yhteisöllisyyden rakentuminen päiväkodin arjessa. Teoksessa Marjanen, P. & Marttila, M. & Varsa, M. (toim.) Pienten piirissä. Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille. Jyväskylä: PS-Kustannus, 19-45.
- Koivunen, P. 2009. Hyvä Päivähoito. Työkaluja sujuvaan arkeen. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Koskinen, S. 2004. Osallisuushankkeet. Teoksessa Cantell, H. (toim.) Ympäristökasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-Kustannus, 138-140.
- Kuula, A. 2011. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.
- Laine, M. 2013A. Kulttuurin saamat merkitykset kestävästä kehityksestä edistävän kasvatuksen näkökulmasta. Teoksessa Laine, M. (toim.) Kestävä kasvatusta -kulttuuria etsimässä. Helsinki: Suomenkulttuuriperintökasvatuksen seuran julkaisu 6, 26-38.
- Laine, M. 2013B. Kulttuurisesti kestävä kasvatusta. Teoksessa Laine, M. (toim.) Kestävä kasvatusta -kulttuuria etsimässä. Helsinki: Suomenkulttuuriperintökasvatuksen seuran julkaisu 6, 98-117.
- Luomi, A. & Paananen, J. & Viberg, K. & Virta, L. 2010. Keke päiväkodissa. Kestävän kehityksen opas. Pääkaupunkiseudun kierrätyskeskus Oy.
- Myllymaa, T. 2011. Jäte-uusien tuotteiden raaka-aine. Teoksessa: Niemelä, J., Furman, E., Halkka, A., Hallanaro, E-L. & Sorvari, S. (toim.) Ihminen ja ympäristö. Helsinki: Gaudeamus, 368-374.
- Mäkinen, O. 2006. Tutkimusetiikan ABC. Helsinki: Tammi.
- Palmer, J. 1998. Environmental education in the 21st century. Theory, practise, progress and promise. London: Routledge.

Parikka-Nihti, M. & Suomela, L. 2014. Iloa ja ihmettelyä. Ympäristökasvatus varhaislapsuudessa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Parikka-Nihti, M. 2011. Pieniä puroja. Kasvua kohti kestävää kehitystä. Helsinki: Lasten keskus.

Pohjola, A. & Särkelä, R. 2011. Tarttumapintoja sosiaalisesti kestäväan kehitykseen. Teoksessa Pohjola, A. & Särkelä, R. (toim.) Sosiaalisesti kestävä kehitys. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry, 299-310.

Raina, L. 2012. Uusi yhteisöllisyys. Kasvatusyhteisön rakentamisen ammattitaito. Helsinki: Arator Oy.

Raittila, R. 2012. Ympäristökasvatus on lasten toimintaa. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-Kustannus, 208-218.

Salonen, A. 2010. Kestävä kehitys globaalin ajan hyvinvointiyhteiskunnan haasteena. Väitöstudium. Tutkimuksia 318. Helsinki: Yliopistopaino.

Salonen, A. 2012. Sosiaalinen saneeraus - tie ekososiaaliseen sivistykseen. Teoksessa Helne, T. & Silvasti, T. (toim.) Yhteyksien kirja. Etappeja ekososiaalisen hyvinvoinnin polulla. Helsinki: Kelan tutkimusosasto, 134-147.

Salonen, A. 2013A. Ekososiaalinen sivistys kulttuurin kulmakiveksi. Teoksessa Laine, M. (toim.) Kestävä kasvatus -kulttuuria etsimässä. Helsinki: Suomenkulttuuriperintökasvatuksen seuran julkaisu 6, 40-69.

Salonen, A. 2013B. Kasvisruokavalion mahdollisuudet kestäviä elämäntapoja tavoiteltaessa. Janus (21), 22-40.

Salonen, A. 2014. Ekososiaalinen hyvinvointi paradigma - yhteiskunnallisen ajattelun ja toiminnan uusi suunta täyttyvällä maapallolla. Teoksessa Juha Hämäläinen (toim.) Sosialipedagoginen aikakauskirja 2014. Suomen sosialipedagoginen seura, 32-62.

Salonen, A. & Bardy, M. 2015. Ekososiaalinen sivistys herättää luottamusta tulevaisuuteen. Aikuiskasvatus 35 (1), 4-15.

Samuelsson, I. & Kaga, Y. 2010. Varhaiskasvatus kulttuurin muokkaajana. Teoksessa Starke, M. & Mastny, L. (toim.) Maailman tila 2010. Kulutuskulttuurista kestäväan elämäntapaan. Raportti kehityksestä kohti kestäväa yhteiskuntaa. Helsinki: Gaudeamus, 93-98.

Soini, K. 2013. Kestävä kehitys ja kulttuuri. Teoksessa Laine, M. (toim.) Kestävä kasvatus -kulttuuria etsimässä. Helsinki: Suomenkulttuuriperintökasvatuksen seuran julkaisu 6, 12-25.

Stranius, L. 2011. Degrowth: Ihmisten hyvinvointia ekologisissa rajoissa. Teoksessa Pohjola, A. & Särkelä, R. (toim.) Sosiaalisesti kestävä kehitys. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry, 37-45.

Turja, L. 2012. Lasten osallisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-Kustannus, 41-53.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2012. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Valtonen, A. 2005. Ryhmäkeskustelut -Millainen metodi? Teoksessa Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. (toim.) Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 223-241.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2005. STAKES. Oppaita 56.

Vartiainen, H. 2014. Vihreän lipun ympäristökasvatusohjelma - vaikuttavuutta osallisuuden keinoin. Kasvatustieteiden pro gradu tutkielma. Kasvatustieteiden yksikkö. Tampereen yliopisto.

Wced. The world commission on environment and development. 1987. Our Common future. Oxford New York: Oxford university press.

Wolff, L-A. 2004. Ympäristökasvatus ja kestävä kehitys: 1960-luvulta nykypäivään. Teoksessa Cantell, H. (toim.) Ympäristökasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-Kustannus, 16-29.

Sähköiset lähteet:

Alila, A. & Gröhn, K. & Keso, I. & Volk, R. 2011. Sosiaalisen kestävyys käsite ja mallintaminen. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistiot 2011:1 Viitattu 11.4.2015.

http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=3216386&name=DLFE-15314.pdf

Espoo. 2016. Koulujen ja päiväkotien kestävä kehityksen ohjelmat. Viitattu 25.2.2016.

http://www.espoo.fi/fi-FI/Asuminen_ ja_ ymparisto/Ymparisto_ ja_ luonto/Kestavan_ kehityksen_ Espoo_ RCE/Koulujen_ ja_ paivakotien_ kestavan_ kehityksen_ ohjelmat

Nikodin, J. & Kokkonen, A. & Viberg, K. 2013. Yhteinen käsitys. Kestävän kehityksen kasvatuksen ja koulutuksen sanasto ja käytännöt. Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus Oy. Viitattu 11.4.2015.

http://www.yhteinenkasitys.fi/sites/prod.yhteinenkasitys.fi/files/yhteinen_kasitys_web.pdf.

Pääkaupunkiseudun ympäristöstrategia 2030. 2007. Viitattu 12.3.2016.

https://www.google.fi/search?q=pk+seudun+ilmastostrategia&ie=utf-8&oe=utf-8&gws_rd=cr&ei=AGT2VqL0NufTygOGnKDwBA#.

Sitra. 2016. Kiertotalous. Viitattu 13.2.2016. <http://www.sitra.fi/ekologia/kiertotalous>.

Sykse ry. 2014. Mitä ympäristökasvatus on? Viitattu 31.12.2014.

<http://www.ymparistokasvatus.fi/mita-ymparistokasvatus-on>.

Sykse ry. 2015A. Mikä Vihreä lippu?. Viitattu 1.1.2015.

<http://www.ymparistokasvatus.fi/vl/mika>.

Sykse ry. 2015B. Eco-Schools. Viitattu 1.1.2015.

<http://www.ymparistokasvatus.fi/vl/mika/eco-schools>.

Sykse ry. 2015C. Vihreä lippu -projektin vaiheet. Viitattu 21.2.2015.

<http://www.ymparistokasvatus.fi/vl/mika/projektinvaiheet>.

Ulkoasiainministeriö. 2016. Agenda 2030 -maailman uudet kestävä kehityksen tavoitteet. Viitattu 25.2.2016.

<http://formin.finland.fi/public/default.aspx?nodeid=49313&contentlan=1&culture=fi-FI>

Vihreä Lippu. 2014. Vihreä lippu -ohjelma Päivähoidolle ja oppilaitoksille. Viitattu 7.5.2015. http://www.vihrealippu.fi/images/documents/a_vl_2014.pdf (pääsy materiaaleihin vain sa-lasanalla)

Vihreä Lippu 2015. Vihreä lippu osallistujalista. Viitattu 4.9.2015.

<http://www.vihrealippu.fi/component/content/article/284>

4V-hanke. 2015A. Yhteistyökumppanit. Viitattu 21.2.2015.

<http://www.4v.fi/4v-hanke/hanke/yhteistyokumppanit>

4V-hanke. 2015B. Kestävän kehityksen kasvatus. Viitattu 21.2.2015.
<http://www.4v.fi/4v-hanke/kasvattajille>

Kuviot

Kuvio 1 Kestävä kehitys toteutuu eri osa-alueiden vaikutuspiirissä	12
Kuvio 2 Palmerin puumalli	18
Kuvio 3 Kestävän elämäntavan alkupolulla.....	21
Kuvio 4 Arvot, jotka ovat ekososiaalisen sivistyksen perustana	25
Kuvio 5 Aineiston analyysin eteneminen.....	34
Kuvio 6 Esimerkki teemoittelun etenemisestä.....	35

Liitteet

Liite 1 Kirje päiväkodeille	69
Liite 2 Haastatteluiden apukuvat	70

Liite 1 Kirje päiväkodeille

Hei!

Opiskelen Laurea ammattikorkeakoulussa ylempää ammattikorkeakoulututkintoa. Opinnäytetyöni liittyy kestävän kehityksen kasvatukseen Espoon varhaiskasvatuksessa. Selvitän vanhemmilta, millä tavalla päiväkodissa tehty kestävän kehityksen kasvatusta on siirtynyt lasten arkeen kotona ja mitä toiveita vanhemmilla on liittyen päiväkodissa tehtävään kestävän kehityksen kasvatukseen.

Tutkimuskysymykseni ovat:

1. Millä tavalla päiväkodin kestävän kehityksen kasvatusta tulee esille lapsen toiminnassa perheen arjessa?
2. Miten vanhemmat toivovat kestävän kehityksen kasvatusta toteutettavan päiväkodissa lasten kanssa?

Aineiston kerään vanhemmilta haastattelujen ja vanhempainilloissa käytyjen keskustelujen avulla. Nyt käännyinkin teidän puoleenne päiväkodin henkilöstö. Minulla on tarjota syksyksi osallistava vanhempainilta päiväkodille/ryhmälle.

Vanhempainillan rakenne (ehdotus)

Vanhempainilta alkaa, tervetuloa sanat: pk:n johtaja/ryhmän lto (n.5min)

Alustus: Kestävä kehitys, kestävän kehityksen kasvatusta yleisesti ja Espoon vasussa: Larissa Olasvuori (15min)

Kestävän kehityksen kasvatusta ko. päiväkodissa/ryhmässä (päiväkodin työntekijä)

Jakautuminen ”porinaryhmiin” (noin 4-8 keskustelijaa), aikaa noin 30min

- Ryhmä1: keskustelua opiskelijan tutkimuskysymyksistä, keskustelun vetäjänä Larissa Olasvuori (tämän ryhmän keskustelut nauhoitetaan ja mahdollisesti myös videoidaan, tarvitaan rauhallinen tila)
- Ryhmä2: Aihe pk:n tarpeista, keskustelun vetäjänä pk:n työntekijä
- Ryhmä 3: Aihe pk:n tarpeista, keskustelun vetäjänä pk:n työntekijä
- jne

Yhteenveto porinaryhmistä yhteisesti ja yleistä keskustelua

Haluaisiko teidän päiväkotisi osallistua syksyllä osallistavaan vanhempainiltaan?

Ystävällisin terveisin: Larissa Olasvuori, Laurea amk, larissa.olasvuori@student.laurea.fi, 050-5473090

Liite 2 Haastatteluiden apukuvat

EKOLOGINEN KESTÄVÄ KEHITYS

Lähde: yle.fi

Lähde: papunet.net

EKOLOGINEN KESTÄVÄ KEHITYS / SOSIAALINEN KESTÄVÄ KEHITYS

Lähde: www.technoworld.fi

Lähde: yle.fi

EKOLOGINEN KESTÄVÄ KEHITYS / TALOUDELLINEN KESTÄVÄ KEHITYS

Lähde: pinsta.me/wintercards

Lähde: ekokumppanit.fi

EKOLOGINEN KESTÄVÄ KEHITYS / TALOUDELLINEN KESTÄVÄ KEHITYS

Lähde: kotiliesi.fi

Lähde: minunmaailmani.fi

EKOLOGINEN KESTÄVÄ KEHITYS / TALOUDELLINEN KESTÄVÄ KEHITYS

Lähde: ketunpojankolossa.blogspot.com

Lähde: silinteri.fi

SOSIAALINEN KESTÄVÄ KEHITYS

Lähde: www3.jkl.fi

Lähde: talouselama.fi

SOSIAALINEN KESTÄVÄ KEHITYS

Lähde: terve.fi

Lähde: hs.fi

KULTTUURINEN KESTÄVÄ KEHITYS

Lähde: luomus.fi

Lähde: jyvaskyla.fi

KULTTUURINEN KESTÄVÄ KEHITYS

Lähde: www.pitkaniemenpaivakoti.fi

Lähde: www.lastenkirjainstituutti.fi

KULTTUURINEN KESTÄVÄN KEHITYS

Lähde: papunet.net